

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 74 · 28. april
Sesjonen 2019–2020

Møte tirsdag den 28. april 2020 kl. 12.
Votering ved møtets slutt.

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 74):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i bilansvarslova (verkeområde, ansvarsgrense mv.) (Lovvedtak 82 (2019–2020), jf. Innst. 215 L (2019–2020) og Prop. 137 L (2018–2019))
2. Stortingets vedtak til lov om endring i luftfartsloven (akkreditering) (Lovvedtak 83 (2019–2020), jf. Innst. 237 L (2019–2020) og Prop. 51 L (2019–2020))
3. Stortingets vedtak til midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 (rekonstruksjonsloven) (Lovvedtak 84 (2019–2020), jf. Innst. 244 L (2019–2020) og Prop. 75 L (2019–2020))
4. Stortingets vedtak til midlertidig lov om forvaltning av personell i Forsvaret for å avhjelpe konsekvenser av covid-19 (Lovvedtak 85 (2019–2020), jf. Innst. 245 L (2019–2020) og Prop. 83 L (2019–2020))
5. Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om en rettferdig boligpolitikk gjennom ikke-kommersielle boliger (Innst. 181 S (2019–2020), jf. Dokument 8:3 S (2019–2020))
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Pollestad om lønnsmoderasjon for høytlønte ledere i staten (Innst. 177 S (2019–2020), jf. Dokument 8:31 S (2019–2020))
8. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand om å omgjøre nasjonale prøver i grunnskolen til utvalgsprøver (Innst. 246 S (2019–2020), jf. Dokument 8:65 S (2019–2020))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Sandra Borch og Geir Adelsten Iversen om å forberede offentlig drift av luftambulansesykehuset slik at den blir en integrert del av helse-

foretakenes øvrige ambulansetjeneste og akuttmedisinske beredskap, Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Audun Lysbakken, Torleif Hamre og Mona Fagerås om rask etablering av statlig drift av luftambulansesykehuset og Redegjørelse fra helseministeren om situasjonen i luftambulansesykehuset (Innst. 242 S (2019–2020), jf. Dokument 8:28 S (2019–2020), Dokument 8:30 S (2019–2020) og Redegjørelse fra helseministeren om situasjonen i luftambulansesykehuset)

10. Referat

Statsråd Abid Q. Raja overbrakte 8 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes vil fremsette et representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [12:01:54]: Jeg vil fremme et forslag på vegne av Rødt vedrørende deltakelse på arrangementet «Back to University» fra offentlige institusjoner.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–4 vil bli behandlet under ett. Sakene gjelder andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 82 til og med 85.

Sak nr. 1 [12:02:26]

Stortingets vedtak til lov om endringer i bilansvarslova (verkeområde, ansvarsgrense mv.) (Lovvedtak 82 (2019–2020), jf. Innst. 215 L (2019–2020) og Prop. 137 L (2018–2019))

Sak nr. 2

Stortingets vedtak til lov om endring i luftfartsloven (akkreditering) (Lovvedtak 83 (2019–2020)), jf. Innst. 237 L (2019–2020) og Prop. 51 L (2019–2020))

Sak nr. 3

Stortingets vedtak til midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 (rekonstruksjonsloven) (Lovvedtak 84 (2019–2020), jf. Innst. 244 L (2019–2020) og Prop. 75 L (2019–2020))

Sak nr. 4

Stortingets vedtak til midlertidig lov om forvaltning av personell i Forsvaret for å avhjelpe konsekvenser av covid-19 (Lovvedtak 85 (2019–2020), jf. Innst. 245 L (2019–2020) og Prop. 83 L (2019–2020))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [12:02:32]

Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer

Statsråd Abid Q. Raja [12:02:56]: Likestillingspolitisk redegjørelse 2020 gir en status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer. Redegjørelsen handler om arbeid, utdanning, kultur og temaer som diskriminering, vold, helse og internasjonalt samarbeid.

De siste ukene har endret hverdagen og livet vårt. Dette påvirker også likestillingen i Norge. Den 12. mars innførte vi noen av de strengeste tiltakene Norge har opplevd i fredstid. Mange av de områdene jeg skal snakke om i denne redegjørelsen, er hardt rammet av koronapandemien og tiltakene. Det vil ta tid før vi vet hvilken innvirkning tiltakene og effekten av pandemien har for likestillingen og mangfoldet. Redegjørelsen fanger derfor ikke opp konsekvenser som følge av de strenge tiltakene, men jeg vil allikevel se på noen av områdene i lys av koronasituasjonen.

Regjeringen har satt i gang en rekke nasjonale tiltak for arbeidslivet, helse og omsorg, kultur, skole og utdanning og internasjonale forhold. Framover trenger vi informasjon om hvordan pandemien påvirker likestillingen mellom kvinner og menn, situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne, for skeive, for minoriteter og ikke minst voldsfeltet.

Jeg er bekymret for konsekvensene stengte skoler og barnehager og karantene- og isolasjonsregler har for den som utsettes for vold i hjemmet. Forskning for å identifisere effekter av disse områdene kan være aktuelt framover og nødvendig for å utvikle målrettede tiltak. Data og statistikk blir derfor viktig for effektiv respons.

Vi har et godt utgangspunkt for å fortsette arbeidet med et likestilt samfunn. Norge er et av verdens mest likestilte land. For tredje år på rad er vi nr. 2 i verden. Forskjellen mellom kvinner og menn er enda mindre i 2019 enn den var i 2018. Det er bra. Regjeringens mål er at alle skal ta del i det likestilte Norge. Og som likestillingsminister vil jeg kjempe for frihet, for samhold og fellesskap og muligheten for å leve et fritt liv i by og bygd over hele landet – uavhengig av seksuell orientering, kjønn, alder,

funksjonsnivå, sosial bakgrunn, etnisitet, religion eller hvor du bor.

Arbeidslivet er helt sentralt for å oppnå likestilling. Vi har derfor styrket aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillings- og diskrimineringsloven. Alle arbeidsgivere skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. De skal hindre trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold og se på rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv. Alle de offentlige og de største private, arbeidsgiverne skal også kartlegge lønnsforhold fordelt etter kjønn og bruken av ufrivillig deltidsarbeid. Det gjelder også for offentlige myndigheter. Offentlige myndigheter må vurdere likestillingskonsekvenser i alt sitt arbeid. Aktivitets- og redegjørelsesplikten er derfor et viktig verktøy som setter oss i stand til å vurdere likestillingskonsekvenser av tiltakene som gjennomføres i bekjempelsen av koronapandemien også.

Vi er nr. 2 i verden, men allikevel – vi må gjøre mer. Alle skal ta del i det likestilte Norge – alle! Vi vet at både kvinner og menn har viktige likestillingsutfordringer. La meg nevne noen av dem:

Vi står overfor en global krise som krever raske beslutninger fra nasjonale myndigheter i alle land. I denne situasjonen er det viktig at vi er oppmerksomme på at tiltak og hjelp treffer alle som trenger det, og at ingen faller utenfor. Derfor må vi vurdere likestillingskonsekvensene av de tiltakene vi iverksetter. I tillegg til kjønn er alder, etnisk bakgrunn, funksjonsnedsettelse og andre diskrimineringsgrunnlag noe vi må være oppmerksom på.

Vi skal bekjempe vold i nære relasjoner. Denne volden er økende, og mørketallene er høye. Vi vil fortsette arbeidet med å avdekke og forhindre overgrep mot mennesker med funksjonsnedsettelser og andre sårbare voksne og barn.

Vi skal bidra til å skape et mer mangfoldig kunst- og kulturliv, en mangfoldig idretts- og frivillighetssektor, vi skal arbeide for mindre kjønnsdelt utdanning og arbeidsliv – det er særlig viktig å få flere menn i kvinnedominerte bransjer og omvendt.

Vi skal øke innvandrerkvinner arbeidsdeltakelse fordi inntekt gir økonomisk selvstendighet og bedre integrering i samfunnet.

Vi skal arbeide for flere kvinnelige toppledere. Det er i topposisjonene at de økonomiske beslutningene tas, og der må kvinner også være med.

Vi skal bekjempe negativ sosial kontroll, fordi det begrenser mulighetene for å delta i samfunnet gjennom utdanning, arbeid og frivillig engasjement. Negativ sosial kontroll fengsler oss ikke bare fysisk, men også mentalt.

Vi skal arbeide for å endre kjønns spesifikke titler til kjønnsnøytrale titler i alle statens virksomheter.

Vi skal ha økt oppmerksomhet mot aldersdiskriminering og mye mer.

Arbeidsmarkedet rammes hardt under koronapandemien. Verden stenger ned, og det påvirker en åpen og eksportrettet økonomi som vår. Oljeprisen har falt dramatisk, og tiltak mot pandemien har store økonomiske konsekvenser.

Jeg vil nevne kort et par av de flere titalls tiltak på arbeidslivsområdet som er satt i verk for å håndtere koronasituasjonen:

- lønnskompensasjon til permitterte, som også omfatter studenter
- støtte til selvstendig næringsdrivende og frilansere
- milliardpakke til gründere og vekstbedrifter

Arbeidsmarkedet i Norge er kjønnsdelt, og vi vet ennå ikke hvordan denne krisen vil påvirke dette framover. Hele 85 pst. av norske arbeidstakere jobber i et yrke som er dominert av enten menn eller kvinner. Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet får konsekvenser for kjønnsforskjeller i lønn, arbeidsforhold, arbeidstid, karriereutvikling og ulikhet.

Utdanningsvalg tas ikke i et vakuum. For den enkelte kan forventninger om hva slags utdanning og yrke som passer den enkelte, begrense karrierevalget. På samfunnsnivå har det bl.a. konsekvenser for arbeidskraftstilgang.

Framover er vi avhengig av et mer fleksibelt arbeidsmarked. For eksempel viser framskrivinger fra SSB av arbeidskraftsbehovet i helse- og omsorgssektoren at behovet vil øke. Fortsatt er det få menn som jobber i de største yrkesgruppene, som grunnskolelærer, sykepleier eller helsefagarbeider. Større endringer krever derfor at menn går inn i utradisjonelle yrker.

Vi ser at de utfordringene som står igjen, er tunge å endre og krever økt innsats. Derfor skal vi legge fram en ny strategi neste år. Målet er enkelt: Vi må få flere menn inn i kvinnedominerte yrker og flere kvinner inn i mannsdominerte yrker. Temaer som kvinner og toppledelse og innvandrerkvinnens deltakelse i arbeidslivet er også viktige temaer.

Koronakrisen har ført til en dramatisk økning i arbeidsledigheten, i første rekke i form av permitteringer, men også antall ordinært ledige har økt. Det er usikkert hva som vil være den videre utviklingen, men det legges til grunn at ledigheten vil avta noe igjen etter hvert som de strenge smitteverntiltakene gradvis lempes på.

Så langt har disse tiltakene gitt en større økning i ledigheten blant kvinner enn blant menn. Det må ses i sammenheng med at kvinner er overrepresentert i deler av tjenestesektoren som først ble stengt. Etter hvert har konsekvensene spredt seg til større deler av økonomien,

og det har ført til at andelen menn har økt blant de permitterte og forskjellene har blitt mindre. Nå er det om lag like mange arbeidsledige kvinner og menn med en ledighetsrate på i overkant av 10 pst. av arbeidsstyrken.

Regjeringens mål er et trygt og fleksibelt arbeidsmarked med høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Kvinners høye arbeidsdeltakelse har, sammen med en rekke andre kjennetegn ved den norske arbeidsmodellen, bidratt til at Norge gjennom de siste 25 årene har hatt høyere økonomisk vekst, høyere sysselsettingsgrad og lavere arbeidsledighet enn mange andre land.

Norske kvinner er i verdenstoppen når det gjelder deltakelse i arbeid. Fram til pandemien var 75 pst. av kvinner i alderen 20–66 år sysselsatt. For menn var tallet 81 pst. i samme aldersgruppe. Yrkesdeltakelsen blant innvandrerkvinner var klart lavere. Andelen sysselsatte innvandrerkvinner var 63 pst. og 71 pst. blant menn i samme aldersgruppe, 20–66 år.

Det er stor variasjon i yrkesdeltakelsen etter hvilket land kvinnene kommer fra, altså bakgrunnsland, opprinnelsesland. Et veldig positivt trekk er imidlertid at norskfødte kvinner med innvandrerforeldre, i alderen 30–34 år, jobber i langt høyere grad enn innvandrerkvinner i samme alder.

Regjeringens mål er å få flere innvandrerkvinner i arbeidslivet. Det er ikke bare god integreringspolitikk, men det er også god likestillingspolitikk. Det er flere årsaker til at yrkesdeltakelsen er lavere for kvinner med innvandrerbakgrunn. Noe kan skyldes fordommer og stereotypiske oppfatninger. Det kan være forskjellsbehandling og manglende anerkjennelse av kvalifikasjoner fra arbeidsgiverens side. Det kan også skyldes mangel på relevant kompetanse hos innvandrerkvinner, inkludert manglende norskkunnskaper, lite tilgang på jobbrelevant sosialt nettverk, forventninger til jenter og negativ sosial kontroll. Også kulturelle og religiøse barrierer kan hindre deltakelse i arbeidslivet. Kultur skal aldri være et hinder for deltakelse i arbeidslivet. Dette vil regjeringen kjempe imot. Kampen mot negativ sosial kontroll bør absolutt alle politikere og alle samfunnsaktører i hele Norge slutte opp om.

Regjeringen tar flere grep for å fjerne barrierene og for å få flere innvandrerkvinner inn i arbeidslivet. La meg nevne noen eksempler:

- Vi reformerer integreringspolitikken.
- Vi reformerer introduksjonsprogrammet og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.
- Vi innfører obligatorisk kurs i livsmestring for alle deltakere og kurs i foreldreveiledning for dem som deltar i introduksjonsprogrammet og som har barn.
- Vi viderefører Jobbsjansen. I 2020 er det satt av 85,3 mill. kr til denne ordningen.

I dag er kun 44 pst. av personer som oppgir at de har en funksjonsnedsettelse, i arbeid. Det er små forskjeller mellom kvinner og menn. Når det gjelder arbeidstid, jobber kvinner med funksjonsnedsettelse betraktelig mer deltid i forhold til menn med funksjonsnedsettelser.

Satsingen på varig tilrettelagt arbeid, VTA, er en av regjeringens viktigste prioriteringer i arbeids- og velferdspolitikken. Flere i heltid er med på å sikre bærekraft i samfunnet vårt. Stadig flere kvinner jobber heltid. Innvandrere, både menn og kvinner, jobber oftere deltid enn befolkningen ellers. Dette skyldes til en viss grad at de jobber i næringer der deltidsstillinger er vanlig. Samtidig kan mulighet for deltidsarbeid bidra til at flere innvandrerkvinner deltar i arbeidslivet.

Det er store forskjeller i arbeidstid etter bransje. Flest på deltid finner vi i kommunale helse- og omsorgstjenester. Her er om lag to av tre medarbeidere deltidsansatte – dette er 2018-tall. I arbeidet med å få opp heltidsandelen blant kvinner har vi fra regjeringens side tatt viktige grep sammen med Stortinget. Fra 1. januar skal alle de offentlige og de største private arbeidsgiverne kartlegge bruken av ufrivillig deltidsarbeid. Formålet er å fremme en heltidskultur og likestilling i arbeidslivet.

Da vi innførte tredelingen i foreldrepermisjonen var det også med en forventning om at når foreldre deler omsorgsansvar og fravær fra jobb likere, vil også mønsteret i arbeidslivet endre seg over tid. Tallene fra 2019 viser en klar tendens: fedre øker sitt uttak. Det betyr også at fedre tok ut en større andel av alle foreldrepengedagene enn tidligere.

Partene samarbeider om en heltidskultur i helse- og omsorgssektoren fordi det er avgjørende for å sikre kvalitet, få bedre arbeidsmiljø og tilstrekkelig kompetanse i tjenestene.

Arbeidsgivere har en plikt til å arbeide for likestilling, som også omfatter lønn. Forskjellen mellom kvinner og menns gjennomsnittslønn har heldigvis gått ned også siden 2018. Nå tjener kvinner 87,6 pst. av menns lønn når vi inkluderer både heltids- og deltidsansatte i 2019. Den viktigste forklaringen på forskjellen er det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, dvs. at kvinner oftere jobber i yrker og bransjer med lavere gjennomsnittslønn enn der mange menn jobber.

Lønnsdiskriminering er forbudt ved lov i Norge. Til tross for dette har det gått sakte med å redusere lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Derfor får nå alle de offentlige og de største private arbeidsgiverne en plikt til å gjennomføre lønnskartlegging fordelt etter kjønn. Åpenhet om lønn er grunnleggende for å identifisere lønnsforskjeller og barrierer for likelønn.

Kjønnsdelt utdanningsvalg har også konsekvenser for arbeidsmarkedet, og dette er trender som er vanske-

lig å snu. To tredjedeler av kjønnsdelingen på arbeidsmarkedet kan forklares med kjønnsdelt utdanningsvalg, dvs. at utdanningsvalgene ungdommer og unge voksne tar, har store konsekvenser for hvor kjønnsdelt arbeidsmarkedet deretter blir.

Kvinner har heldigvis, i økende grad, gått inn i tidligere mannsdominerte og kjønnsbalanserte utdanninger. Det gjelder f.eks. jus, økonomi, administrasjon og medisin. Samtidig ser vi at innenfor f.eks. teknologi er kvinner fortsatt i klart mindretall. Digitalisering vil få store konsekvenser for kompetansebehovene framover, og her må kvinnene være med.

Menn har ikke endret studievalg tilsvarende. Derfor er det fortsatt relativt få menn som jobber i de største yrkesgruppene, som grunnskolelærere, sykepleiere eller helsefagarbeidere. Større endringer krever derfor at menn går inn i utradisjonelle yrker. Kun hver femte søker til barnehagelærerutdanningen og grunnskolelærerutdanning for de yngste barna, er mann. De neste årene kommer Norge til å trenge mange nye lærere, særlig for 1.–7. trinn. For å få de beste må vi rekruttere fra hele befolkningen. Derfor må vi få tak i de mannlige lærertalentene.

En rapport om årsaker til manglende kjønnsbalanse blant lærere i grunnskolen peker på at indre motivasjon og erfaring fra å jobbe med barn, er blant det som motiverer menn til å bli lærere for de yngste i skole og barnehage. Det anbefales å gi gutter erfaring med arbeid med barn og la unge menn møte rollemodeller som har gjort kjønnsatypiske utdanningsvalg. Regjeringen prøver ut dette nå i et stort prosjekt i regi av Høgskulen på Vestlandet.

Helsefagene er den største utdanningskategorien i landet. Sykepleierstudiet er den klart største helsefaglige utdanningen. Kun 15 pst. av studentene på sykepleierutdanningen er menn. Neste uke får vi en rapport med anbefalinger om tiltak for å rekruttere flere gutter og menn til helse- og omsorgsutdanninger. Rapporten tyder på at gutter og menn i stor grad forbinder helse- og omsorgsyrker med relativt lav status, problemer knyttet til arbeidsmiljø og -forhold. Nesten halvparten av de spurte guttene på videregående skole og i ungdomsskolen oppfatter at sykepleieryrket er best egnet for kvinner. Mange gutter ser dessuten ut til å ha lite kunnskap om sektoren og hvilke muligheter arbeid innenfor helse- og omsorgssektoren faktisk gir.

I tillegg får vi nå utredet og utviklet et prosjekt etter tilsvarende modell som Jenter og teknologi for å rekruttere gutter og menn til helse- og omsorgssektoren. Det er flere yrker som er i front nå under koronapandemien, men ett skiller seg ut med særlig viktig samfunnskritisk funksjon, nemlig sykepleierne. Jeg håper det vil føre til at flere menn nettopp velger dette yrket.

Kun 29 pst. av studentene som søkte teknologi eller realfag som sitt førstevalg på universitet eller høyskole i 2018, var kvinner. Derfor har regjeringen gitt Jenter og teknologi statlig tilskudd siden 2016. I 2020 utgjør tilskuddet 3,5 mill. kr for å øke andelen jenter i teknologifagene på alle nivåer i utdanningssystemet.

Kunst og kulturliv har en viktig rolle i velfungerende demokratier. Dette er arenaer som bidrar til fellesskap, til inkludering, til toleranse og deltakelse i samfunnet. Samtidig vet vi at dette er arenaer der ikke alle opplever at de er inkludert eller representert.

Kulturdepartementet og Kulturrådet har over flere år arbeidet med kulturelt mangfold, særlig gjennom prosjektet Inkluderende kulturliv i Norden. Vi viderefører innsatsen. I 2020 har Kulturrådet fått i oppdrag å være nasjonal koordinator for økt mangfold, inkludering og deltakelse i kultursektoren. I 2020 fordeler vi til sammen 24,5 mill. kr til ulike institusjoner, tiltak og prosjekter på kulturområdet som skal stimulere til mangfold, integrering og bekjempelse av fattigdom.

Alle som bor i Norge skal ha like muligheter til å bidra og til å delta i fellesskapet. Og Norge går heldigvis i front når det gjelder politikk og rettigheter for LHBTIQ-personer. Mange LHBTIQ-personer møter likevel barrierer som hindrer samfunnsdeltakelse. Vi ser også at mange har negative holdninger til de skeive, eller LHB-TIQ-personer.

Regjeringens nåværende handlingsplan Trygghet, mangfold og åpenhet løper ut i år. Det er iverksatt en midtveis- og sluttevaluering av planen. Evalueringen vil være viktig for å vurdere hvilke innsatser vi framover skal iverksette for å styrke skeive personers levekår og rettigheter.

Før påske la regjeringen fram et forslag til endring i straffeloven for å styrke transpersoners strafferettslige diskrimineringsvern. Forslaget går ut på at kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk skal inngå som diskrimineringsgrunnlag i flere bestemmelser i straffeloven. Videre foreslås det at uttrykket «homofil orientering» erstattes med «seksuell orientering», for å tydeliggjøre at bifile omfattes av det strafferettslige diskrimineringsvernet. Dette er et viktig løft for diskrimineringsvernet.

Personer med funksjonsnedsettelse møter barrierer som hindrer full likestilling. Noen fullfører ikke utdanningsløpet, noen får ikke oppfylt sine behov for helse-tjenester, noen har problemer med å komme inn i arbeidslivet, og noen deltar ikke i organisasjonslivet og aktiviteter. Det er litt dramatisk.

I en rapport fra 2016 opplyser hele 36 pst. av personer med funksjonsnedsettelse at de har blitt utsatt for krenkende ytringer. Fire av ti som har blitt utsatt for hatytringer, sier at de holder seg hjemme, og de kvier seg

for å dra til bestemte steder. Tre av ti sier at de lar være å uttale seg offentlig.

I en annen rapport fra 2019 kommer det fram at det er lite kunnskap om diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne i samfunnet, for det er kun 6 pst. som tror at personer med funksjonsnedsettelse utsettes for hatprat. Dette er uholdbart. Det er behov for økt bevissthet om problemet.

Vi vet at voksne med funksjonsnedsettelse og utviklingshemming er mer utsatt for vold og overgrep enn andre grupper. Dette gjelder særlig kvinner. TryggEst er en ny og helhetlig modell for håndtering av mistanke om vold og overgrep mot risikoutsatte voksne. TryggEst er prøvd ut i tolv kommuner. Antallet saker i disse kommunene er seksdoblet, og 70 pst. av de utsatte er kvinner. Det er urovekkende.

Regjeringen lanserte i 2018 en strategi for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Den ble fulgt opp av en handlingsplan, Et samfunn for alle – Likestilling, demokrati og menneskerettigheter, i 2019. Her er det tiltak for å sikre trygghet og sikkerhet, men også på innsatsområdene utdanning, arbeid, helse- og omsorg og kultur og fritid. Ambisjonen er helhetlig og samordnet innsats og en effektiv gjennomføring av regjeringens politikk på dette området.

Under koronapandemien er mange av disse utfordringene forsterket. Mange er i risikogruppen, de rammes av at behandling og oppfølging av helsetjenestene utsettes eller uteblir, det er utfordringer knyttet til assistanse og BPA, og elever med behov for tilrettelegging får ikke nødvendigvis det tilbudet de skal ha. Koronaen setter oss alle på prøve.

Det har likevel vært en positiv utvikling i levekårene for personer med utviklingshemming siden 1990-tallet. Samtidig er det særlig bekymringsfullt at utviklingen på enkelte felt, som andel av utviklingshemmede i arbeid, har gått tilbake. Vi arbeider nå med en stortingsmelding om hvordan utviklingshemmede kan få oppfylt sine behov og rettigheter. Viktige punkter i meldingen er retten til et selvstendig liv, retten til bolig samt retten til utdanning, arbeid, helsetilbud, retten til vern mot utnyttning, vold og misbruk, retten til familieliv, rett til kultur, fritidsaktiviteter og livssynsutøvelse.

Universell utforming er nødvendig for personer med funksjonsnedsettelse og letter hverdagen for alle, bl.a. for eldre og småbarnsforeldre med barnevogn. Derfor følger regjeringen opp arbeidet med universell utforming, og vi legger fram en ny handlingsplan på dette området. Den nye planen skal ha virkning fra 2021.

Det finnes mennesker i Norge som føler på frykt for å vise sin religiøse eller etniske tilhørighet, mennesker som er redde for å uttrykke sine meninger. Rasisme og diskriminering er som sådan ødeleggende for samfun-

net, men også for enkeltmenneskers liv. Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion har tiltak innenfor ni ulike områder som f.eks. debatt og demokrati, utdanning, bolig, arbeid og strafferettskjeden.

Negative holdninger til muslimer er utbredt i vårt samfunn, dessverre. Faktisk viser forskning at hele 30 pst. av befolkningen har fordommer mot muslimer.

Regjeringen har nå startet arbeidet med en handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer. Målet er å forebygge og hindre diskriminering og legge til rette for dialog og meningsutveksling. Regjeringen involverer frivillige lag og foreninger i arbeidet med planen.

Det finnes fortsatt utpregede fordommer mot jøder i Norge. «Jøde» er et utbredt skjellsord, og noen velger å skjule sin jødiske identitet for å unngå negative sanksjoner. Siden 2000-tallet har jødiske mål vært utsatt for angrep. Jødene i Norge utgjør en kulturell og religiøs minoritet på rundt 1 500–2 000 personer og er svært utsatt når antisemittisme kommer til uttrykk. Regjeringen vil fornye og videreføre handlingsplanen mot antisemittisme til 2020, og den jødiske minoriteten involveres i arbeidet.

Likestilling og diskriminering berører også eldre. Regjeringen følger opp «Flere år – flere muligheter – strategien for et aldersvennlig Norge» med et program for å bidra til at eldre kan delta i arbeids- og samfunnsniv. Regjeringen har nylig fremmet lov om eldreombudet for Stortinget og har utnevnt landets første eldreombud, som skal starte arbeidet med å fremme eldres interesser på alle samfunnsområder.

Vi skal ha et samfunn hvor ytringsfrihet står sterkt, og hvor terskelen for å delta i den offentlige debatten er lav. Mange ulike grupper i det norske samfunnet utsettes for hets eller hatefulle ytringer. Politikere er ikke skånet for dette, de heller. Regjeringen har derfor en strategi mot hatefulle ytringer. Det gjelder på alle diskrimineringsgrunnlag. I strategien er det mange tiltak på ulike områder. Regjeringen har også nylig nedsatt en ytringsfrihetskommisjon, som skal utrede rammene og forutsetningene for ytringsfriheten på bredt grunnlag.

Vold mot og trakassering av kvinner er en av våre største likestillingsutfordringer. Regjeringens mange målrettede innsatser er med på å forebygge og bekjempe handlinger som begrenser spesielt kvinners liv. For personer som er utsatt for psykisk eller fysisk vold fra partner eller andre i familien, kan koronapandemien oppleves spesielt vanskelig. Smitteverntiltakene, hjemmekarantene og isolasjon kan fort øke konfliktnivået i hjemmet, ofte også knyttet til rusmidler og bekymringer for økonomi og helse. Bortfall av viktig sosialt nett-

verk og støtte for familien kan forverre situasjonen ytterligere.

Flere av de store sykehusene rundt om i landet forteller at de har undersøkt langt færre barn utsatt for vold og overgrep enn det som ellers er vanlig. Politiet utarbeider nå ukentlige etterretningsrapporter. Det ble allerede i den første rapporten pekt på at det var sannsynlig at forekomsten av fysisk og psykisk vold i nære relasjoner ville øke, spesielt om situasjonen ble langvarig. I sårbare familier er det sannsynlig at problemene forsterkes.

Så langt rapporteres det om en nedgang i antallet anmeldelser til politiet om vold i nære relasjoner sammenlignet med samme periode i fjor. En mulig forklaring kan være at voldsutsatte i mindre grad får anledning til å melde fra til politiet eller hjelpeapparatet på egen hånd. Med mindre sosial omgang antas det at også færre er i stand til å avdekke at voksne blir utsatt for mishandling i nære relasjoner. For å møte denne situasjonen har politiet iverksatt tiltak av mer proaktiv karakter. Et godt eksempel er det styrkede samarbeidet politidistriktene nå etablerer med kommunene om tiltak for å avhjelpe situasjonen.

Når det gjelder den mer langsiktige innsatsen, har vi flere handlingsplaner med omfattende tiltak. La meg for det første nevne ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner, som etter planen skal komme i juni 2020. I den handlingsplanen, om vold i nære relasjoner, skal vi videreutvikle arbeidet gjennom forebygging, bistand og beskyttelse, straffeforfølgning, kunnskap og kompetanse. I handlingsplanen vil vi også ha en egen del om vold og overgrep i samiske områder.

Behovet for innsats er stort. Basert på registrerte politianmeldelser og landsomfattende omfangsundersøkelser ser vi en økning av mishandling i familieforhold, voldtekt eller voldtektsforsøk og vold i nære relasjoner.

Vi har satt ned et utvalg som skal se på i hvilken grad og eventuelt på hvilken måte det har forekommet svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering i forkant av partnerdrapssakene.

Personer med samisk bakgrunn rapporterer om at de er mer voldsutsatt enn ikke-samiske personer i samme område. I Tysfjord kommune er det f.eks. avdekket et stort omfang av vold og seksuelle overgrep. Politiet og hjelpeapparat mangler kompetanse i samiske språk og kultur.

For det andre: Voldtekt er et alvorlig likestillingsproblem – kriminalitet først og fremst, men også et likestillingsproblem. Kvinner er oftest utsatt, og de fleste voldtektene utøves av menn. Voldtekt begrenser kvinners frihet og vil kunne begrense livsmestring, utdanning og deltakelse i arbeidslivet. Voldtekt er også et stort folkehelseproblem og frarøver kvinnene mulighet til å leve det livet de ønsker å leve i frihet.

I handlingsplanen mot voldtekt er det fem innsatsområder med til sammen 33 ulike tiltak. Her prioriteres forebygging, lett tilgjengelig hjelp og tiltak for god etterforskningskvalitet.

Den tredje innsatsen i arbeidet mot vold er opptrappingsplanen mot vold og overgrep. I den retter vi særlig arbeidet inn mot de unge. Vi innfører opplæringsmaterieell om voldsrelaterte temaer i barnehage og skole på norsk og samiske språk. Vi innfører opplæringsprogrammet SNAKKE, som gjør voksne bedre i stand til å avdekke vold. Vi støtter etablering av en lavterskeltelefon for foreldre. Vi styrker behandlingstilbudet for personer som står i fare for å utøve seksuelle overgrep, og for dem som er dømt for seksuelle overgrep. Det etableres bl.a. et lavterskeltilbud og helhetlig behandlingstilbud for personer som er redd for å begå seksuelle overgrep mot barn. Vi styrker forskning, både om seksuelle overgrep og om krisesentertilbudet.

Den fjerde innsatsen i rekken handler om at alle skal kunne leve et fritt og selvstendig liv. Negativ sosial kontroll og æresvold er alvorlige inngrep i den enkeltes liv og kan gi store helseutfordringer. Det gjelder ikke minst for de jentene som er utsatt for kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Det er litt tilfeldig, men på denne dagen i dag er det nøyaktig 24 år siden jeg ble sammen med Nadia. Det var kjærlighet ved første blikk, i det minste fra min side. Det var likevel en kamp for å få hverandre fordi vi ikke tilhørte samme kaste. Vi måtte gjemme oss på den andre siden av byen for ikke å bli sett – man kunne bli oppdaget fordi den negative sosiale kontrollen var der. Kjærligheten var ikke vår å bestemme, men vi vant fram. Også i dag opplever mange negativ sosial kontroll, og mange oppgir kjærligheten fordi foreldrene har andre krav til barna. Derfor besluttet regjeringen den 17. februar i år å lage en ny handlingsplan, Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, som skal følge opp nåværende handlingsplan. Dette er viktig arbeid.

Likestilling og selvbestemmelse er viktig. Tvangsekteskap er et overgrep der en frarøves autonomi i sitt eget liv. Det samme kan man si om selve forventningen om ekteskap mange opplever, at det å gifte seg er meningen med tilværelsen. Det er klart at i noen fellesskap kan denne oppfatningen oppleves som en form for sosial kontroll. Det at du må gifte deg for å kunne flytte for deg selv eller bort fra familien, er i seg selv klart negativ sosial kontroll. Regjeringen skal jobbe på alle plan for å sikre alle borgere i Norge frihet og autonomi i sitt eget liv.

Seksuell trakassering er et omfattende problem for kvinners mulighet i arbeidslivet. De nordiske likestillingsministrene har derfor vedtatt en flerårig forskningssatsing om seksuell trakassering i arbeidslivet i Norden. Etablering av et lavterskeltilbud er en viktig

milepæl i arbeidet mot seksuell trakassering. Regjeringen vil sikre en effektiv håndheving av saker om seksuell trakassering og har derfor etablert et lavterskeltilbud for behandling av saker om seksuell trakassering.

Diskrimineringsnemnda er gitt myndighet til å håndheve saker om seksuell trakassering og til å ilegge oppreisning og erstatning. Likestillings- og diskrimineringsombudets veiledning og hjelpetilbud er i tillegg styrket, for vi ønsker at disse sakene skal løses på lavest mulig nivå. Dette er et arbeid som er i gang.

Helse: Vi er inne i en helt spesiell situasjon. Covid-19-viruset er av Verdens helseorganisasjon erklært som en pandemi. Koronautbruddet skaper også betydelige utfordringer for alle deler av helse- og omsorgstjenesten. Forskningsrådet og helseregionene utlyste inntil 30 mill. kr til forskning på koronaviruset. Beløpet ble i april økt til 70 mill. kr etter at Trond Mohn Stiftelse og Kreftforeningen ble med på dugnaden. Gjennom nye prioriteringer i Forskningsrådet er det åpnet for ytterligere 30 mill. kr til offentlig-privat samarbeid.

Vi trenger mer kunnskap om kvinners helse og kjønnsforskjeller i helse. Derfor viderefører vi satsing gjennom Norges forskningsråd på flere titalls millioner kroner til denne tematikken. Og jeg vet at presidenten også er spesielt opptatt av dette.

Vi vil også sette ned et offentlig utvalg om helse i et kjønnsperspektiv. En økende andel unge jenter rapporterer om psykiske plager. Folkehelseinstituttet har fått i oppdrag å få bedre oversikt over faktorer som påvirker barn og unges psykiske helse og livskvalitet.

Vi skal lansere en handlingsplan for å forebygge selvmord. Menn er overrepresentert på selvmordsstatistikken i alle aldersgrupper, bortsett fra blant de aller yngste. Folkehelseinstituttet har fått i oppdrag å utarbeide en kunnskapsoversikt om selvmord blant menn.

Vi vet at kvinner i større grad påtar seg de tyngste omsorgsoppgavene i familiene. Det gjelder generelt, men spesielt i krisesituasjoner som vi er i nå. Det er en av årsakene til at kvinner jobber mer deltid enn menn. Regjeringen arbeider nå med en egen pårørendestrategi og handlingsplan, som vi tar sikte på å legge fram i 2020.

CORE Topplederbarometer kartlegger kjønnsfordelingen i styrer og topplergrupper i de største selskapene etter omsetning i norsk næringsliv. Et nytt CORE Topplederbarometer er under arbeid. Dette er en sentral kunnskap for å følge utviklingen på toppen. Institutt for samfunnsforskning gjennomfører et forskningsprosjekt som skal gi forslag til å øke andelen kvinnelige toppledere i næringslivet.

I statlig sektor har det vært en jevn økning av andelen kvinnelige ledere, toppledere og øvrige ledere de senere årene, fra 45 pst. i 2012 til 54 pst. i 2018. Dersom vi kun ser på topplernivået i staten i 2019, var andelen

kvinnelige ekspedisjonssjefer i departementene 37 pst., mens det i direktoratene var 48 pst. kvinner som øverste leder. Dette er bra – det går i riktig retning. Andelen kvinner blant styreledere i selskapene, som omtales i statens eierberetning 2018, var 43 pst. ved utgangen av mars 2019 mot 36 pst. i mars 2014. Det er fortsatt en klar mannsdominans i toppledelsen i selskaper der staten er eier. Ved utgangen av 2018 var kvinneandelen blant administrerende direktører 29 pst. Gjennomsnittlig kvinneandel i selskapenes ledergruppe var 40 pst.

Bare en av tre gründere er kvinner. At færre kvinner starter som gründere betyr at samfunnet ikke lykkes godt nok med å ta hele befolkningen i bruk i innovasjon og verdiskaping. Derfor lanserte regjeringen en handlingsplan for å få flere kvinnelige gründere, med 13 tiltak som skal gjøre det enklere for kvinner å starte egen virksomhet og få den til å vokse.

Vi har en pakke på 5 mrd. kr til gründere og vekstbedrifter klar i forbindelse med koronapandemien. Pakken vil bidra til ny aktivitet i bedriftene og hindre unødvendige permitteringer. De grepene vi nå tar, skal sikre at vi har et bærekraftig og omstillingsdyktig næringsliv også når krisen er over. Innovasjon og gründerskap skal drive økonomien framover og skape velferd og vekst i årene som kommer.

Smitteverntiltakene rammer mange kvinner i serviceyrkene, herunder mange kvinner som er innehavere av små bedrifter, og de kan tape det de har investert. Dette er problemstillinger vi i regjeringen tar med oss videre.

Den globale situasjonen for likestillingsarbeidet er et bilde av motsetninger og paradokser. På den ene siden ser vi økende motstand i enkelte land og regioner mot kvinners rettigheter, spesielt mot kvinners reproduktive og seksuelle rettigheter. På den andre siden viser andre områder og land at likestillingen er på frammarsj ved at myndigheter og kvinners egen rettighetskamp målrettet øker kvinners mulighet å delta i samfunnet på lik linje med menn.

I dette komplekse landskapet legger handlingsplanen Frihet, makt og muligheter rammene for Norges internasjonale innsats på likestillingsfeltet. Planen forlenes ut denne stortingsperioden. Regjeringen har satt et konkret måltall for bistand til likestillingsformål. Halvparten av all bilateral bistand skal ha likestilling som hoved- eller delmål. Dette vil ventelig gi betydelig bedre resultat av bistanden for alle.

Dette året skulle være et merkeår for global likestilling. Det er 25 år siden kvinnekongressen i Beijing i 1995, hvor Beijing-plattformen ble vedtatt. Handlingsplanen fra Beijing inneholder forpliktende målsettinger og tiltak for å styrke kvinners økonomiske, sosiale og politiske rettigheter. 25-årsjubileet skulle markeres under Kvinnekommisjonen i mars. Kvinnekommisjonen

ble imidlertid kraftig nedskalert på grunn av koronapandemien, og jeg fikk heller ikke reist over for å gi Norges redegjørelse.

Viktige internasjonale likestillingsmøter under Generation Equality Forum har også blitt utsatt til 2021. Vi vet ennå ikke om det blir mulig å markere 20-årsjubileet for sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet.

Det vi er redd for, er at koronapandemien kan gi svært alvorlige og langvarige tilbakeslag for kvinners rettigheter og det internasjonale likestillingsarbeidet. Økonomiske nedgangstider og strenge covid-19-tiltak kan gå hardt utover menneskerettighetene, ikke minst jenters og kvinners rettigheter. Pandemien kan også ramme kvinners økonomiske sikkerhet på lang sikt. Kvinner arbeider i større grad i uformell sektor, i deltidsjobber og i lavtlønte yrker og er derfor spesielt utsatt for å havne i fattigdom. Kvinner jobber i frontlinjen i helsevesenet og er derfor særlig utsatt for smitte. Det er også kvinnene som har den største omsorgsbyrden i hjemmene.

Økte omsorgsbyrder og økonomisk press kan tvinge jenter til å droppe ut av skolen med alvorlige personlige og samfunnsmessige konsekvenser på sikt. FN rapporterer om en økning i vold mot kvinner under covid-19. Mange kvinner og barn lever tettere på voldsutøveren under isolasjon, lockdown og økonomisk utrygghet. Behovet for beskyttelse øker, samtidig som hjelpetjenestene blir mindre tilgjengelige. Vi vet at uønskede graviditeter, mødredødelighet og skadelige skikker, som barneekteskap, øker i kriser. Det er ca. 30 000 jenter under 18 år som blir giftet bort hver eneste dag. Det var før krisen, og vi vet at tallene øker under krisen.

Pandemien kan få store konsekvenser for kvinner og jenters seksuelle og reproduktive helse og rettigheter. Karantene og nedstenging av helsetjenester har konsekvenser for graviditetsomsorgen, trygge fødsler, prevensjonstilgang, vaksiner og tilgang til trygge aborter. Norge jobber derfor systematisk og overordnet med å inkludere kjønnspektivet i responsen mot viruset globalt. Vi har tett kontakt med sivilsamfunnet, som gjennom sine partnerorganisasjoner kjenner aller best til situasjonen lokalt.

Utdanning er en hovedprioritet i regjeringens utviklingspolitikk. Utdanning for jenter er blant de viktigste investeringene vi kan gjøre for å fremme bærekraftig utvikling og for å fremme likestilling. At jenter går på skole bidrar bl.a. til bedre helse for mødre og barn, det bidrar til økonomisk vekst og reduserer antall tidlige ekteskap. Den globale helsekrisen vi nå er inne i, har også konsekvenser for jenters utdanning.

Erfaringer fra enkeltland under ebolakrisen i 2014, viste at jenter ble mer sårbare for seksuell utnyttelse og vold, tidlig graviditet og tidlig ekteskap da skolen steng-

te. Det er derfor viktig å opprettholde fokuset på jenters utdanning, og dette vil fortsette å være hovedprioritet for regjeringen framover.

Jenters og kvinners rett til å bestemme over sin egen kropp og sitt eget liv er avgjørende for å oppnå likestilling og også for å oppnå bærekraftsmålene. Markeringsen av 25-årsjubileet for handlingsprogrammet fra Kairo i Nairobi i fjor ble en stor seier i arbeidet med å fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, SRHR. Norge forpliktet seg til å bidra med over 9,6 mrd. kr til SRHR de neste seks årene. I tillegg kommer 1 mrd. kr til beskyttelse mot seksualisert vold og seksuelle og reproduktive helsetjenester i humanitære krisesituasjoner i perioden 2019–2021.

Kjønnslemlestelse og barneekteskap er ikke bare grove menneskerettighetsbrudd som får store konsekvenser for dem det gjelder. Det påfører også samfunnet store kostnader, og det frarøver jenter og kvinner deres mest grunnleggende rettigheter. I høst lanserte regjeringen en ny internasjonal strategi for arbeidet mot skadelige skikker. De neste fire årene er det satt av 760 mill. kr på bistandsbudsjettet til dette arbeidet.

I 2020 er det, som nevnt, 20 år siden FN's sikkerhetsråd slo fast at kvinner og menn rammes på ulikt vis av krig og konflikt, og at kvinner må delta i freds- og sikkerhetsinnsatsen om vi skal lykkes. Norge vektlegger kvinners rettigheter og deltakelse i bredden av vårt freds- og sikkerhetsengasjement. Jeg ser fram til å fortsette det viktige internasjonale arbeidet for jenters og kvinners rettigheter, ikke minst i lys av koronapandemien. Norge er en forkjemper for likestilling internasjonalt. Vi må bruke denne posisjonen til å rette oppmerksomheten mot hvordan pandemien rammer jenter og kvinner særlig hardt og bidra til at tiltak innrettes mot alle. Under og etter pandemien blir det avgjørende å sikre kvinners økonomiske deltakelse for å unngå at de økonomiske tilbakeslagene blir altfor store og fattigdomsreduksjonen blir satt for langt tilbake.

Tillat meg å være litt personlig avslutningsvis. Reisen for min egen del har vært lang, fra en kommunal bolig på Ila til en plass rundt Kongens bord. Da jeg vokste opp, var ikke verdier som likestilling eller full yringsfrihet noe jeg reflekterte rundt. Heller ikke da jeg begynte på jusstudiet streifet tanken meg at jeg skulle eller kunne bli likestillingsminister. Da jeg ble eldre, forsto jeg at det er en åpenbar kobling mellom enkeltmenneskets frihet på den ene siden og samfunnets utvikling på den andre, for i den friheten ligger også samfunnets muligheter. Derfor er likestillingskampen en kamp for oss alle sammen, en kamp for å fjerne terskler og rive barrierer.

Internasjonalt har Norge en høy stjerne på likestillingsfeltet. Dette er ikke noe som har kommet av seg selv. Likestilling er et resultat av flere tiår med arbeid og

barrierer som er brutt. Vi har fremdeles flere utfordringer igjen for å oppnå full likestilling mellom kjønnene. Men hvis en vanskeligstilt, konservativt religiøst oppdratt gutt fra Ila kan bli likestillingsminister i Norge, da vet vi at det er mulig! Det er mulig gjennom utdanning, gjennom verditilførsel, gjennom den offentlige debatten å oppnå likestilling også hos dem som ikke er født inn i likestilte familier. Vi kan faktisk lykkes hvis vi har et samfunn hvor mulighetene ligger åpne for alle – det er noe å ha med seg. Vi viser vei i arbeidet med å fremme likestilling, og det må vi fortsette å gjøre.

Presidenten: Presidenten foreslår at kultur- og likestillingsministerens redegjørelse legges ut til debatt i et senere møte.

Sak nr. 6 [12:52:27]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om en rettferdig boligpolitikk gjennom ikke-kommersielle boliger (Innst. 181 S (2019–2020), jf. Dokument 8:3 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får et taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [12:53:12] (komiteens leder og ordfører for saken): Alle ser ut til å være enige om at alle skal bo trygt og godt i sitt eget hjem. I Norge er situasjonen ganske bra, men ikke for alle. Spørsmålet er da om vi skal fortsette å være fornøyd med at noen skal slite med det som jo er noe av det mest sentrale i livet vårt, nemlig hjemmet, der vi skal være trygge, og som er rammen rundt alt vi ellers gjør i livet.

Norge har i dag kanskje det mest deregulerte boligmarkedet i Europa. Det fungerer for mange, og på mange måter, men det fungerer slett ikke perfekt, og i hvert fall ikke for dem som har dårlig råd eller andre problemer i livet sitt. Forslaget som kommunalkomiteen har behandlet, handler nettopp om det, om det ikke trengs noe mer enn et rent markedsstyrt boligmarked. Komiteen er ikke enig i det, men SV mener at vi trenger å få utredet om vi kan ha et større, ikke-kommersielt boligmarked både på eie- og leiesiden for å sikre at alle kan bo trygt i eget hjem.

Det er ikke slik at eierlinjen i norsk politikk er blitt bygd opp av markedskreftene – slett ikke. Det gode boligmarkedet i Norge ble bygd opp med ganske kraftige statlige og kommunale reguleringer og med kraftige statlige politiske både tiltak og penger. Husbanken var et helt sentralt virkemiddel i dette, med mye større ressurser i forhold til datidas pengeverdi enn nå, og boligsamvirket spilte en veldig stor rolle. Så har det skjedd endringer etter det som jeg tror de fleste har vært enig i, men det som har skjedd de siste årene, er at de boligsosiale tilskuddene, særlig fra denne regjeringen, er blitt kraftig redusert. Bostøtten er et eksempel på det. De andre tilskuddene gjennom Husbanken er et eksempel på det.

Hvis alle skal kunne bo trygt i eget hjem, er det behov for noen reguleringer som ivaretar samfunnsmessige og sosiale behov, og det er behov for økte tilskudd til boligmarkedet for å rette opp de sosiale skjevhetene vi ser i dag. Den statlige boligpolitikken må endres. Den kan ikke baseres på en ren markedsbasert modell lenger. Det fungerer ikke godt nok i de store byene og har også problematiske sider i distriktene, der byggekostnadene er høyere enn salgsverdien på boligen mange steder.

Økt boligbygging generelt er viktig, men det løser ikke dette problemet alene. Det er behov for å utvikle ikke-kommersielle boliger både i eie- og leiemarkedet, slik at alle kan bo trygt, at boområder blir varierte og tilgjengelige for alle, og ikke minst at det er valgfrihet også for mennesker med middels og lave inntekter. Jeg er litt forundret over at de som snakker veldig mye om valgfrihet på mange områder, bryr seg så lite om valgfrihet for dem som har dårlig råd og trenger et trygt sted å bo. Rimelige boliger skal sikre ulike befolkningsgrupper og enkeltmennesker større valgmulighet og flere alternativer. Slike boliger vil kunne etableres med ulik grad av offentlig finansiering, regulering og støtte.

Det er også med stor forundring jeg har registrert regjeringens motstand mot å utvide startlansordningen, slik at både unge og alle dem vi nå omtaler som helter i denne koronakrisen, alle hverdagsheltene, de lavtlønte som neppe har råd til å kjøpe seg en egen bolig – mange av dem har heller ikke den egenkapitalen som kreves – skal få mulighet til å få et startlån i Husbanken og komme seg inn på eiemarkedet med en låneportefølje de kan betjene fordi lønna deres er god nok til det. Når de må betale skyhøy leie i år etter år etter år, har de ikke råd til å spare opp. Da sitter de igjen med null boligkapital og har betalt veldig mye penger uten å få ta del i det boligmarkedet som SV mener alle skal få mulighet til.

Det trengs også endringer i plan- og bygningsloven, slik at kommunene kan sikre et mer variert bomiljø.

Jeg tar opp forslaget som SV har i innstillingen.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:58:35]: Hva betyr noe i boligpolitikken? Hva er det viktigste? Hva er folk bekymret for? Hvilke problemer skal vi løse for folk som ønsker seg en god bolig? Ligger svaret på utfordringene i forslaget vi diskuterer i dag? Vi mener det ikke gjør det.

Folk er bekymret for boligprisene i byene, og særlig i Oslo. Folk er bekymret for at det ikke bygges nok nye boliger i distriktene. Bransjen er bekymret for at det ikke bygges nok boliger i byene og rundt byene, og ikke minst er bransjen bekymret for om det vil være nok oppdrag for byggenæringen framover. Det er vår oppgave som politikere å gi gode svar på folks bekymringer.

Bolig danner sammen med arbeid, utdanning og helse de fire grunnpilarene i velferdsstaten. Norsk boligpolitikk har vært vellykket. Et eget sted å bo til en overkommelig pris er avgjørende for å kunne leve et selvstendig og godt liv. Så mange som mulig skal eie sin egen bolig. Det er et offentlig ansvar å legge til rette for at alle skal ha mulighet til en god bolig av god kvalitet. Det er derfor en viktig politisk oppgave å legge til rette for at det bygges nok boliger. Både staten og kommunene har ansvar for at det bygges boliger, og at det bygges varierte boliger med god nok kvalitet. Og boligene skal være et sted å bo, ikke et spekulasjonsobjekt.

Forskjellen mellom å eie og å leie egen bolig er i ferd med å bli en ulikhetsfaktor i samfunnet. Med dagens boligpriser i Oslo sliter førstegangskjøpere med å komme seg inn i boligmarkedet og kjøpe sin egen bolig. Tall fra SSB viser at færre vanskeligstilte har råd til egen bolig sammenlignet med tidligere. Heldigvis er det rød-grønne byrådet i Oslo i full gang med å utrede en tredje boligsektor med rimelige boliger for vanlige folk. Planen er at innen 2023 skal 1 000 nye boliger i den tredje boligsektoren igangsettes i Oslo.

Jeg skulle ønske at regjeringen gjorde det lettere for kommuner som ønsker å satse på modeller for leie-til-eie. Kommunene gjør dette på ulikt vis, men med en plan- og bygningslov der disposisjonsform innføres som reguleringsformål, vil kommunene lettere kunne gjennomføre ulike prosjekter, slik at flere får mulighet til å finne sin vei inn i boligmarkedet.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Torill Eidsheim (H) [13:01:46]: Med eit lite unntak har bustadprisane i Noreg stige samanhengande i 27 år. Det gjev utfordringar for mange som skal inn på bustadmarknaden.

Sjølv om prisane no er høge, må vi ikkje gløyme at norsk bustadpolitikk totalt sett fungerer godt. Det har vore politisk einigheit om at vi skal ha gunstige skatte-reglar for bustader, og over tid har det vorte mange eigarar i Noreg. Åtte av ti eig sin eigen bustad her i landet, og det talet er langt høgare enn i nabolanda våre.

Når vi i Noreg har valt eigarlinja, er det understøtta av forskning som viser at ein god, stabil bustadsituasjon er veldig viktig for òg å kunne lykkast på andre område. Vi ser òg at blant familiar utan eigen bustad er det for mange som blir verande vanskelegstilte på bustadmarknaden i lang tid. Dårlege buforhold er negativt for barn og unge si utdanning, og for helse. Problema er ikkje nye, men dei er komplekse.

Dei nordiske landa har valt forskjellige modellar for den bustadsosiale politikken. For nokre tiår sidan var forskjellane i bustadpolitikken i Noreg og Danmark små, både når det gjaldt tiltak og utfordringar. Seinare har landa teke ulike val, baserte på forskjellige utfordringar og òg politiske strøymingar.

Ein modell frå eit anna land kan ikkje utan vidare kopierast til norske forhold. I Noreg valde vi på 1980- og 1990-talet å deregulere bustadmarknaden, og vi oppheva husleigereguleringa. Nesten alle bustader som blir omsette i dag, blir omsette i ein fri marknad. Løysingane vi vel framover, må passe inn i dette regimet. Leigereguleringar har vist seg å føre til uheldige effektar, som pengar under bordet, og etablering av ein ikkje-kommersiell tredje bustadsektor har òg vist seg å kunne skape ein uheldig innlåsingseffekt.

Sjølv om høge bustadprisar i pressområde kan gjere bustadetableringa utfordrande, klarer dei aller fleste seg godt på bustadmarknaden. Denne erkjenninga har ført til at det bustadsosiale feltet må rette seg mot mindretallet, dei som blir karakteriserte som vanskelegstilte i bustadmarknaden. Gjeve dette biletet synest det ikkje målretta å innføre ein modell retta mot ei breiare gruppe enn dei som faktisk har problem på bustadmarknaden. Det er viktig at dei som treng bistand for å skaffe seg ein eigna busituasjon, må få det raskt.

I Høgre ønskjer vi at òg vanskelegstilte skal kunne eige sin eigen bustad. Det er lagt til rette for ulike leigetil-eige-modellar, og det er lagt til rette for startlån, etableringstilskot og annan bistand for å understøtte bustadetablering for vanskelegstilte. Startlån fremjar eigarlinja ved å bidra til at òg dei med langvarige finansieringsproblem skal kunne eige sin eigen bustad.

I Noreg er det nettopp slik at mange eig sin eigen bustad, og vi har heldigvis få bustadlause. Det er eit resultat av ein langvarig, god bustadpolitikk, og vi må sikre at den bustadsosiale politikken i framtida framleis blir målretta og kunnskapsbasert i den vidare utviklinga.

Vi ønskjer å vidareføre eigarlinja, og eit lovforslag om ein ikkje-kommersiell bustadsektor kan vi ikkje sjå på som ei god løysing for å klare å møte dei utfordringane som vi ser er knytte til bustadmarknaden.

Helge André Njåstad (FrP) [13:06:34]: Som saksordføraren var inne på, trur eg alle er einige om at det skal vera godt å bu i Noreg, men me har litt ulikt syn på kva som er veggen dit. Raudt, som har fremja dette representantforslaget, har sjølv sagt ein heilt annan modell for kva som er ein god bustadmarknad enn det Framstegspartiet har.

Lat meg òg i innleiinga korrigera det inntrykket saksordføraren prøvde å skapa av at regjeringa, som Framstegspartiet var del av inntil nyleg, har stått for kutt og endring i dei bustadsosiale verkemidla. Det er faktisk feil. Viss ein går inn og samanliknar løyvingane i den raud-grøne perioden og i dag, blir ein langt større del løyvd over Husbanken og til bustøtte enn tidlegare. Så det er ikkje eit riktig inntrykk at me har stått for ei kuttlinje, me har derimot stått for ei styrking og meir målretting til dei som treng det mest.

Det er òg interessant når me diskuterer bustadpolitikk ut frå Raudt sitt forslag, å sjå kva Raudt har gjort i praksis. Her i hovudstaden har ein hatt handa på rattet med samarbeidsavtale i fire år, og me ser allereie no konturane og resultatet av Raudt sin innverknad, nemleg at det blir regulert og bygt for få bustader der dei har hatt moglegheit til å påverka. Hovudforklaringa på at me har utfordringar, er at det blir regulert og bygt for få bustader. Me er opptekne av at eigarlinja skal stå fast, at me skal fortsetja den politikken me har, og me er glade for at 82 pst. av alle nordmenn bur i ein bustad som hushaldet sjølve eig. Me ønskjer å leggja til rette for endå meir planlegging, endå meir bygging, sånn at endå fleire kan ta del i den politikken: å eiga sin eigen bustad.

Det handlar om at me er nøydde til å ta grep for å gjera det lettare å planleggja. Det er i dag for tungvint for kommunane å regulera, det er for mange motsegnsmyndigheiter som brukar unødig lang tid, regelverket har vorte for komplisert, og det er for dyrt å planleggja og regulera. Difor bør fleire, som Framstegspartiet, vera opptekne av at me skal avgrensa moglegheitene fylkeskommunane og fylkesmennene har til å vera bremseklossar. Trass i at statsrådene sender ut brev til fylkesmennene, ser me at dei er bremseklossar og eit hinder for å planleggja og regulera nok bustader. Her må me gjera langt meir, og me må sørgja for at lokaldemokratiet får lov til å planleggja og regulera fleire bustader.

Det er òg viktig at når folk først har fått ein bustad, må me halda skattetrykket nede. Det er ikkje sånn at politikarar – her i salen eller i kommunestyret – skal sjå på ein bustad som eit skatteobjekt, det er først og fremst ein

heim. Så me er nøydde til å ha ein aktiv politikk som gjer at ein ikkje har urimeleg høg eigedomsskatt og kommunale avgifter for dei som eig ein bustad. Difor har Framstegspartiet vore ein pådrivar for å redusera eigedomsskatten til 5 promille, og me har òg kjempa inn ei formulering om at han skal ned til 4 promille. Me tek for gjeve at regjeringa følgjer opp politikken til Framstegspartiet og føreslår ein reduksjon til 4 promille i kommuneproposisjonen.

Så er det veldig viktig at me faktisk ser resultat, at eigedomsskatten går ned. Der registrerer eg ei rekkje raud-grøne ordførarar og kommunestyrefleirtal som unngår den klare intensjonen frå Stortinget om at eigedomsskatten skal ned, med retaksering og andre kreative måtar for å få inn dei pengane dei meiner dei skal ha. Dei pengane meiner me at kommunane skal klara seg utan, me meiner at ein ikkje skal sjå på bustaden som eit skatteobjekt, men som ein heim. Så me ønskjer og har forventningar til at me skal ha ein aktiv politikk på skattebiten vidare òg.

Når det gjeld forslaga i saka i dag, har SV sett fram eit forslag om å greia ut ein tredje bustadmarknad. Me trur ikkje det er nokon god modell – ikkje for dei som eventuelt skal ta del i den modellen heller. Me veit at dei då blir låste inne i eit system, dei får ikkje ta del i verdistiginga som dei som eig bustader får, og det blir vanskelig å flytta til ein annan bustad når dei får nye behov, fleire ungar eller livssituasjonen endrar seg. Me ønskjer ikkje at folk skal stillast i den situasjonen at dei blir låste inne. Difor vil me stemma imot forslaget frå SV.

Me synest ikkje det er ein god idé å greia ut modellen til Raudt. Det som vil hjelpa, er det me har vore inne på, og der vil me fortsetja vår dialog med regjeringa for å redusera krava i plan- og bygningslova, redusera påverknaden til fylkesmennene og halda bygge-, planleggings- og bukostnadene nede, slik at folk flest framleis kan eiga sin eigen bustad.

Willfred Nordlund (Sp) [13:11:43]: Senterpartiet mener at boligpolitikk er et velferdsgode på linje med f.eks. helse og utdanning. En trygg og stabil bosituasjon er en nødvendig ramme rundt alle menneskers liv. Boligpolitikken har betydning for velferd og utvikling og må derfor løftes fram og styrkes.

Eierlinjen står sterkt i Norge, og den bør videreføres sånn at flest mulig kan eie sin egen bolig. Et velfungerende leiemarked for dem som i kortere eller lengre perioder er best tjent med å leie bolig, må også sikres.

Situasjonen for mange ungdom, førstegangsetablerte, enslige og ikke minst aleneforsørgere er vanskelig i områder med sterkt prispress. For noen vil det også være vanskelig i distriktene, når markedsverdien er lav og man ønsker å bygge seg bolig.

Det er også en stor utfordring at mange vanskeligstilte og personer med særlige behov har mangel på boligtilbud, og at gruppen bostedsløse ikke reduseres. Det er derfor helt sentralt at det vurderes ulike løsninger tilpasset de lokale forholdene, som kan bidra til at folk får mulighet til å kjøpe egen bolig.

Samtidig må man være varsom med endringer i ordninger og forskrifter som kan føre til overoppheting i boligmarkedet, som igjen vil komme til å øke prisene. Det er forskjellige behov og situasjoner i boligmarkedet i ulike deler av landet. Ordningen må kunne bidra til at flere kommer seg inn i boligmarkedet i hele landet, uten at prisnivået i pressområder gjør det umulig for vanlige lønsmottakere å bosette seg der.

Senterpartiet mener at det bør vurderes å innføre en todelt startlånordning, der unge uten tilstrekkelig egenkapital, men med betalingsevne, kan motta startlån fra Husbanken. Det er helt sentralt at fordelingen ikke skal innebære en svekkelse av startlånordningen for vanskeligstilte, slik den er i dag, og derav en deling av ordningen. Det er derfor avgjørende at Husbankens rammer i den forbindelse styrkes.

Boligpolitikken er et område som påvirkes av sentralisering på andre områder. Når arbeidsplasser og tjenester flyttes fra distrikt til sentrum, og den økonomiske politikken gjør at ressurser går fra distrikt til sentrum, øker også presset på boligmarkedet i byer og tettsteder. Det fører til at folk med vanlige inntekter må ta opp stadig større lån for å kunne kjøpe seg en bolig, og at det blir vanskeligere for unge å komme seg inn på boligmarkedet.

Sentralisering av tjenester og arbeidsplasser og reduserte muligheter for distriktskommunene til å utvikle et tilbud i sin kommune er med på å legge føringer for hvor folk kan bosette seg. Tjenestetilbud, skatter og avgifter og transportløsninger er derfor helt sentralt for å kunne spre bosettingen. Ved å ha en politikk som sørger for at folk kan bo og arbeide i hele landet, vil også presset på boligmarkedet bli mindre. Samtidig vil en boligpolitikk være en del av en helhet som gjør at vi kan ta i bruk alle muligheter dette landet gir. Med enda mer effektive transportløsninger, gode ordninger for pendlerne, desentraliserte arbeidsplasser og utbygging av høyhastighets internett i hele landet vil mulighetene for å spre både arbeidsplasser og bosetting styrkes. Det er å spre risiko og øke mulighetene, og det er Senterpartiets politikk.

Vi mener videre at effekten de ulike tiltakene vil ha på boligmarkedet, må vurderes samlet. Boligmarkedet bør ses på under ett, og det å opprette en ny sektor parallelt med dagens marked vil være en inngripende endring som bør vurderes grundig i forkant. På bakgrunn av det støttes derfor ikke forslaget fra Rødt. Senterpartiet mener at det er behov for en helhetlig utredning av bo-

ligmarkedet, og vi fremmet et sånt forslag senest i fjor, i Innst. 112 S for 2019–2020.

Med det ønsker jeg at alle skal kunne få lov til å eie sin egen bolig og ha en trygg bosituasjon. Det kommer til å være en av pilarene framover når vi skal håndtere de effektene vi ser av den situasjonen som er utenfor denne salen.

Bjørnar Moxnes (R) [13:16:08]: I Norge er vi stolte av at det er mindre forskjeller her enn det er i mange andre land. Når det gjelder bolig, godtar vi at det finnes store klasseskille. Nå er det så ille at en som har en sykepleierlønn, har maksimalt råd til 3 pst. av de boligene som er til salgs i Oslo, resten er for dyre. Det er noe grunnleggende galt med boligpolitikken vår når folk med vanlige inntekter ikke har råd til å skaffe seg en bolig i landets hovedstad.

På 1980-tallet sørget Høyre og Arbeiderpartiet vekselvis for å avskaffe det som var en sosialdemokratisk boligpolitikk. Så har det gått 40 år siden den gangen, hvor ulike regjeringer har overlatt mer og mer av boligpolitikken til markedet. Det har ført til at mange nå sliter med å skaffe seg en bolig uten å få gjeld til langt over pipa, og de har ofte bare råd til en bolig som ligger langt fra arbeidsplassen. De som klarer seg, er ofte de som har foreldre som kan spytte inn mange millioner. De andre blir ofte prisgitt ustabile leieforhold i pressområdene og kan vanskelig legge seg opp kapital for siden å kunne kjøpe seg en egen bolig.

Rødt ønsker en boligpolitikk for folk flest, ikke en boligfest for dem som har mest – en politikk som er sosial og inkluderende. Det er derfor vi foreslår opprettelsen av et supplement, altså en ikke-kommersiell boligsektor hvor ikke markedet bestemmer.

I dag skaper boligmarkedet enorme verdier for utbyggere, tomteeiere og ikke minst spekulanter. Vi vil heller ha en sosial og inkluderende boligpolitikk. Med sosial mener vi at alle skal ha rett til en god bolig nær der de jobber, og som de har råd til å bo i uten å bli fullstendig forgjeldet. Med inkluderende mener vi at det skal bekjempe de enorme geografiske klasseskille som dagens boligmarked skaper.

Skal vi få til dette, må Husbankens støtte vris vekk fra bare individuelle støtteordninger til også å bygge opp under en ikke-kommersiell boligsektor. Vi legger ikke opp til noe brudd med eierlinjen – nei, tvert imot: Vi vil sørge for at også de ikke fullt så velstående får råd til å kunne eie en bolig i fremtiden og ikke bare være prisgitt utleiere. Da må også kommunene få lovhjemler og redskaper som kan sikre denne typen boligutvikling og -bygging. Det kan gjøres ved å åpne for krav i plan- og bygningsloven, og ved å gjeninnføre adgangen til å stille krav i utbyggingsavtaler som forutsetning for å få bygge

ut. Det finnes en rekke eksempler på dette fra land som Tyskland, Danmark og Nederland – lovkrav som sikrer at man får bygd ut boliger til lavere pris enn det man har i det kommersielle markedet.

Hva slags modell kan tenkes for å realisere det vi foreslår? For det første at i nye byggeprosjekter, normalt organisert som borettslag, skal 20–40 pst. av leilighetene bygges ut som ikke-kommersielle. Ved salg av leiegårder og eventuell seksjonering skal en viss andel av disse boligene også inkluderes i den ikke-kommersielle eiersektoren. Så kan de prisregulerte boligene selges, i første omgang til førstegangsetablerere, til en regulert pris, f.eks. 40 000 kr per kvadratmeter, som er omtrent der byggekostnadene ligger i dag.

De fulle kostnadene for boligene kan finansieres fra tre kilder: Man kan ta halve salgsprisen som felleslån, inntil halvparten som innskudd fra kjøper og en eventuell rest gjennom subsidier fra staten. Så må en eier – en kjøper – kunne eie en ikke-kommersiell leilighet så lenge vedkommende vil. Skal man selge seg ut, skal den selges tilbake til Husbanken eller boligbyggelagets avdeling for ikke-kommersielle boliger. Dermed unngår man penger under bordet og de enkelte transaksjoner mellom enkeltpersoner – det vil gå via en avdeling for å unngå den typen eksempler.

Ved salg vil eieren få kjøpsprisen som vedkommende betalte for leiligheten, oppregulert for økning i konsumprisindeksen i eierperioden. Dermed sikrer man at direkte og indirekte subsidier blir igjen i leiligheten og ikke tilfaller førstegangskjøperen. Det ville vært en urettferdig og urimelig subsidie av enkelte personer. Man sikrer også at kjøperen får en del av en eventuell verdistigning i markedet.

Vi mener at en sosial boligpolitikk ikke bare skal handle om de aller fattigste i Norge, men også om å skaffe boliger til overkommelig pris for vanlige lønnstakere – også i pressområdene.

Statsråd Nikolai Astrup [13:21:30]: Det er liten tvil om at den dereguleringen av boligmarkedet som ble gjennomført på 1980-tallet, har vært vellykket for de aller, aller fleste nordmenn. Tenk bare på de som kom til landet vårt, f.eks. som arbeidsinnvandrere, og som kom seg inn på arbeidsmarkedet og boligmarkedet, og som nå har vært med på en eventyrlig boligreise. Det er en fare for at etablering av en ikke-kommersiell boligsektor vil bidra til nettopp å sette denne boligreisen inn på et permanent sidespor, der man ikke får ta del i den verdistigningen som resten av samfunnet får ta del i.

Når det er sagt, er den sterke økningen i boligpriser gjennom mange år en stor utfordring for unge førstegangsetablerere. Særlig gjelder dette i pressområdene, og vi må vel kanskje kunne si at Oslo her er i en særstil-

ling. Denne utfordringen er det bred politisk enighet om. Forskjellen ligger i løsningene.

I strategien for boligmarkedet som regjeringen la frem i 2015, presenterte vi en rekke tiltak for raskere, enklere og billigere boligbygging, tiltak som vi siden har fulgt opp, bl.a. gjennom forenklinger i plan- og bygningsloven. Å øke tilbudet av boliger mener vi er den beste måten å sikre folk flest en god og rimelig bolig på. Ønsket om å eie sin egen bolig ligger dypt i den norske folkesjelen. Det er eierboliger som gir den beste botryggheten og de laveste bokostnadene over tid. Regjeringen vil derfor legge til rette for at så mange som mulig skal kunne eie sin egen bolig. Også i Stortinget har det vært bred politisk enighet om eierlinjen i boligpolitikken. Jeg ser ingen grunn til å fravike denne linjen nå.

Den norske boligmodellen må kunne sies å være en suksess. Åtte av ti nordmenn bor i sin egen bolig. Kvaliteten på norske boliger er dessuten av de beste i hele verden, samtidig som bokostnadene er relativt sett lave. Den norske boligmodellen har dessuten blitt gjennomført med relativt lave kostnader for det offentlige. Jeg er derfor glad for at det ikke er flertall i Stortinget for å opprette en tredje halvoffentlig og priskontrollert boligsektor.

De aller fleste klarer å skaffe seg en bolig på egen hånd, men dette gjelder ikke alle. Som det fremgår av Granavolden-plattformen, vil regjeringen styrke det boligsosiale arbeidet. Målet er at alle skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig, også vanskeligstilte. Hjelp til eie er en viktig strategi i det boligsosiale arbeidet. Husbanken er derfor sammen med kommunene opptatt av å utvikle ulike leie-til-eie-modeller.

Jeg har med tilfredshet lagt merke til at også private boligforvaltere nå utvikler og tilbyr egne modeller for leie-til-eie, som f.eks. OBOS i Oslo. Boligetablerere med vanlig inntekt, men med liten egenkapital, vil gjennom disse prosjektene over tid kunne skaffe seg sin egen eide bolig. Slike private initiativ er prisverdige, og jeg ønsker flere velkommen. Dette viser at markedsaktørene selv ser behovet og mulighetene.

Husbankens startlån er det viktigste økonomiske virkemiddelet for å hjelpe vanskeligstilte med å kjøpe en egen bolig. I 2019 fikk 7 250 husstander nær 10,5 mrd. kr i startlån, det høyeste beløpet noen gang. Under denne regjeringen har bruken av startlån økt med rundt 3,5 mrd. kr, eller 50 pst. Startlån er forbeholdt vanskeligstilte med vedvarende problemer med å komme inn på boligmarkedet.

Jeg ser at flere nå tar til orde for å utvide startlån til også å omfatte unge boligetablerere med lav egenkapital. Etter min mening vil en slik utvidelse være uheldig, og det er flere grunner til det. For det første er det en fare for at økt tilgang på rimelige boliglån bare vil gi dyrere,

men ikke flere boliger. Terskelen for boligetablering blir da enda høyere.

For det andre vil et økt tilbud av statlige boliglån med inntil 100 pst. låneutmåling motvirke virkningen av boliglånsforskriften, som gjelder for private banker. Denne forskriften ble innført for å dempe gjeldsveksten og hindre høye låneopptak hos husholdningene. Forskriften har vært en suksess og reduserer risikoen for boligbobler, finansiell ustabilitet og tilbakegang i økonomien. Det er også bra for unge boligetablerere og vanskeligstilte.

For det tredje skal Husbanken være et supplement til de ordinære bankene og ikke en konkurrent. Dette er viktig for å sikre en sunn samfunnsøkonomi og velfungerende kredittmarkeder.

Regjeringen jobber kontinuerlig med å forbedre det boligsosiale arbeidet slik at også vanskeligstilte kan få hjelp til både å skaffe seg og beholde en egnet bolig. Regjeringen vil senere i år legge frem en ny melding om boligsosial politikk. I meldingen vil regjeringen presentere tiltak for å styrke den boligsosiale politikken ytterligere, og jeg ser frem til å diskutere meldingen her i Stortinget.

Til slutt noen ord om koronakrisen. Den har gitt mange i boligmarkedet store utfordringer. For å skjerme de vanskeligst stilte har Stortinget allerede økt bevilgningene til bostøtte med 500 mill. kr og Husbankens låneramme med 5 mrd. kr, bl.a. til startlån for de vanskeligstilte. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett vil regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av situasjonen og eventuelle nye tiltak.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:26:40]: Som statsråden jo godt vet, har Arbeiderpartiet i sine alternative budsjetter foreslått en kraftfull økning i Husbankens utlånsrammer, og Husbanken kan nå være en aktør med muskler for å holde hjulene i gang i byggenæringen. Det var Stortinget som fikk regjeringen med på å utvide lånerammen med 5 mrd. kr før påske. Det er vi glade for, men vi har altså foreslått enda høyere utlånsrammer i våre budsjetter. I tillegg ønsker vi å få fortgang i byggeprosjekter som studentboliger og andre offentlige bygninger. Bransjen er bekymret for om det vil være nok oppdrag for byggenæringen framover. Nå handler det om å komme ut av den økonomiske krisen med færrest mulig arbeidsledige snekkere og håndverkere.

Hvilken plan har statsråden for at kommunene skal klare å holde aktiviteten oppe i lokalt næringsliv i tiden vi nå står i?

Statsråd Nikolai Astrup [13:27:34]: Kommunesektoren har fått overført over 6 mrd. kr for å avhjelpe situasjonen som følge av korona. Det gjelder selvfølgelig

lig merutgifter som kommunene nå pådrar seg, men også mindre inntekter som koronasituasjonen medfører. Det er ingen likviditetsskvis i Kommune-Norge i dag, heldigvis, og kommunene bør være godt i stand til å opprettholde aktiviteten på normalt nivå. Det gjelder også oppdrag som de hadde tenkt å sette ut, som ikke bør forsinkes, men gjennomføres som planlagt. Dette har jeg også gitt tydelig beskjed om til kommunesektoren, at ikke de nå må gjennomføre tiltak som bidrar til å forsterke konjunkturedgangen.

Så vil selvsagt regjeringen komme tilbake til – som tidligere varslet i Stortinget av andre enn meg – de tiltakene som kan bli aktuelle for å stimulere økonomien. Foreløpig har vi foten tungt på bremsepedalen, så det er litt tidlig å presse inn gassen samtidig.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:28:34]: Treindustrien uttrykte en bekymring i Nationen i går. De er redd en vanskelig kommuneøkonomi framover vil føre til at kommunene stopper igangsatte og planlagte vedlikeholdsprosjekter og utviklingsprosjekter. Så lenge regjeringen ikke fjerner kommunenes usikkerhet, kan etterspørselen i byggebransjen stoppe opp, er deres bekymring.

Da er mitt spørsmål: Vil statsråden garantere for at kommunenes bortfall av skatteinntekter i år og neste år kompenseres fullt ut fra staten?

Statsråd Nikolai Astrup [13:29:04]: Regjeringen har vært veldig tydelig på – overfor kommunene og overfor næringslivet, men også i møte med Stortinget – at vi selvsagt skal bidra til å kompensere for urimelige merutgifter som følge av korona, og for inntektsbortfall og skattesvikt. Det er altfor tidlig å anslå hva den skattesvikten kommer til å bli. Vi vet fortsatt ikke hvor lenge tiltakene kommer til å vare, og hvilke økonomiske konsekvenser de får. Men det som er et faktum, er at kommunene allerede har fått overført over 6 mrd. kr. De er ikke i en akutt likviditetsskvis, og de er godt i stand til å opprettholde aktiviteten. Jeg har vært tydelig på at staten kommer til å stille opp for kommunene, men jeg forventer da også at kommunene nå driver så normalt som overhodet mulig, og ikke bidrar til å forsterke konjunkturedgangen gjennom kutt i allerede planlagte prosjekter.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:30:01]: I distriktene kan nødvendig boligbygging stoppe opp fordi boligprisene der gjør at en ferdigstilt bolig er mindre verdt enn byggekostnadene. Det er behov for å utvikle ordninger som gjør at nødvendig boligbygging i distriktskommuner ikke stopper opp. Hvilke grep mener regjeringen er nødvendige for at det skal bygges nok boliger i distriktene?

Statsråd Nikolai Astrup [13:30:23]: Dette er definitivt en problemstilling, og det er klart at når man bygger en ny bolig i distriktene, som idet man setter nøkkelen i døren, er mindre verdt enn den var før man gjorde det, gir ikke det et insentiv til å bygge boliger. Dette er en utfordring som jeg tror vi må se nærmere på. Jeg har ikke alle svarene i dag, men jeg tenker at det er viktig at vi stimulerer til at vi får nok boliger også i distriktene, og at vi bidrar til å opprettholde bosettingen i hele landet.

Karin Andersen (SV) [13:31:16]: Først er det et faktum at regjeringen ikke har lagt én krone på bordet verken til bostøtte, til Husbanken eller til kommunene. Det er det Stortinget som har presset fram. Det viser litt av innstillingen til regjeringen, sjøl i krisa.

Men statsråden sier han vet at det er mange som ikke får ta del i verdistigningen. Det er jo nettopp det forslaget om startlån handler om. For det er de som har mye penger og kan kjøpe mange leiligheter, sjøl om det er litt høyere egenkapitalkrav der, og kan ta del i verdistigningen, som får nytte av de store skattefradragene som subsidieres inn i boligsektoren, med over 30 mrd. kr, mens de som vi i dag ville gitt et startlån, kan betale det lånet, men ikke presse prisene opp, for så mye penger har de ikke, og det har vi aldri sagt at Husbanken skal bevilge penger eller lån til. Og så ville de fått del i verdistigningen og kunne betale ned til seg sjøl. Det ville styrke eierlinjen. Hvorfor er statsråden uenig i det?

Statsråd Nikolai Astrup [13:32:22]: Hvis spørsmålet var om jeg er uenig i at vi skal bidra med startlån, er svaret på det nei. Jeg er selvsagt enig i at vi skal bidra med startlån. Derfor har vi jo økt startlån med 50 pst. siden representanten Andersens parti satt i regjering.

Min henvisning handlet om Rødts forslag om en ikke-kommersiell boligsektor. Jeg tror det er en fare for at man kan ende opp i en situasjon der man ikke får ta del i verdistigningen, men er henvist til å bli værende i den ikke-kommersielle delen av boligsektoren. Det tror jeg vil være veldig uheldig. Så vil jeg også vise til sammenlignet med våre naboland mener jeg at den norske boligpolitikken har vært mer vellykket enn det vi finner der.

Så la oss beholde kjernen i det som er suksessen, men bøte på de negative konsekvensene som måtte finnes for dem som særlig treffes av det, og det er de vanskeligstilte. Startlån er definitivt en viktig del av løsningen.

Bjørnar Moxnes (R) [13:33:36]: Ikke bare Rødt ser problemet: Åmås, som har vært i regjeringsapparatet for Høyre, skriver i Aftenposten – helt presist og helt korrekt:

«Boligen skaper nå nye klasseskiller i Norge gjennom arv og de svære prisforskjellene mellom

sentrale og mindre sentrale områder. For unge, enslige og alle med mindre kjøpekraft, er det blitt nesten umulig å skaffe seg noe godt og sentralt. Det skaper flere mer homogene boområder.»

Høyre har dessverre ingen svar på dette. De ønsker å overlate dette til markedet og håper at kommersielle vil bygge ut hvis man presser prisene på kostnader lengst mulig ned, men har ingen grep for å sikre at man holder prisene så lave at folk som har vanlige inntekter, kan kjøpe seg en bolig i pressområdene – har ingen svar på dette. Det vi ønsker, er å sørge for at folk som også har vanlige inntekter, kan komme seg inn i boligsektoren, også i pressområdene. Hvorfor er Høyre uenig i det?

Statsråd Nikolai Astrup [13:34:39]: Vi er ikke i uenig i det. Det er det korte svaret. Vi er helt enig i det. Da må det bygges nok boliger, og det må reguleres nok tomter. Der må jeg si at dette er jo en Oslo-problemstilling, i all hovedsak. Byrådet bør gjøre langt mer for å regulere flere byggeklare tomter. Så er det viktig at vi har gode virkemidler for å sørge for at vanskeligstilte kommer inn på boligmarkedet. Der er leie-til-eie-modeller, i samarbeid med Husbanken, noe som selvfølgelig er aktuelt. Det at OBOS utvikler dette også, er bra. Jeg tenker at startlån er det aller viktigste virkemidlet for å bidra til nettopp det som jeg oppfatter er vårt felles mål.

Det jeg ikke tror er en god idé, er den ikke-kommersielle boligsektoren som Rødt her foreslår, fordi – som nevnt – det kan bidra til at folk blir låst inne i denne ikke-kommersielle boligsektoren, og dermed ikke får ta del i den verdistigningen og boligreisen som nordmenn flest får ta del i.

Så ber Rødt om at dette utredes, men de har jo allerede presentert en ferdig løsning, og da kan vi fastslå at den ikke er god.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [13:35:48]: For det første: Det forslaget som er fremmet i denne saken, har ikke de detaljene i seg som Rødt har foreslått. Det er en bredere utredning, så det er ingen grunn til å avvise det forslaget av den grunn.

For det andre registrerer jeg at både statsråden og flertallet synes det er helt greit med den innlåsningseffekten i dyre og dårlige leieforhold som mange sitter i i dag, og som et slikt forslag er tenkt å løse – nemlig ved at man kommer over i mindre dyre leieforhold og har en mulighet til sjøl å spare opp og kunne kjøpe seg en egen bolig, eller gjennom leie-til-eie-ordninger å kunne kjøpe boligen etter hvert. I Norge subsidierer vi boliger svært mye, dvs. vi subsidierer dem som har bolig. Det er

over 30 mrd. kr som blir brukt til skattefradrag, og det er ikke bare en sosial innretning på dem – og det er vanskelig, men da hadde det vært behov for en forsterket sosial boligpolitikk i den andre enden.

Bostøtten, som er et av de viktige virkemidlene for at folk både skal kunne eie, leie og bo trygt, er altså på kronenivå nå på samme nivå som i 2009. I mellomtida er det en halv million flere mennesker som bor i Norge, og inntektene i lavlønnsgruppene har gått ned. Bostøtten er økt litt, men hvis man ser på forholdet mellom bostøtte og inntekt, så får folk med dårlig råd mindre bostøtte, en får dekket en mindre del av bostøtten sine nå enn før, og mange titusener færre får bostøtte enn da vi var en halv million færre mennesker. Så bostøtten er kraftig redusert som boligpolitisk virkemiddel, også for dem som trenger den for å kunne eie, som vi tilsynelatende alle sammen er enige om.

Til dette med å bygge flere boliger, spesielt i Oslo: Ja, det står mange tomter ledig i Oslo, som er byggeklare. De blir ikke bebygde. Hvorfor gjør de ikke det? Jo, det er også fordi man ønsker å få ut mest mulig penger av det. Regjeringens svar er å bygge smått og trangt, og disse koronatidene burde jo i hvert fall gjøre at man skjønner at det er en dum idé.

Dette landet trenger heller ikke flere utilgjengelige boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse. Hvorfor skal ikke de ha det valget som likestillingsministeren sto og hadde en hel times redegjørelse om her i stad – om likestilling? Det er en kjempeviktig sak at vi ikke fortsetter med å bygge boliger som ikke er tilgjengelige for hele befolkningen. Da kan man ikke fortsette med å si at vi skal bygge smått. Vi må bygge boliger som har livsløpsstandard, og vi må ha ordninger som gjør at mange flere kan eie enn med det som gjøres i dag.

Stein Erik Lauvås (A) [13:39:09]: Litt til replikkordskiftet: Ja, kommunene fikk noen milliarder av Stortinget for noen uker siden. De fikk det altså ikke av regjeringen. Det måtte inn til Stortinget, og opposisjonspartiene på Stortinget måtte ta grep for å sørge for at kommunene fikk tilført penger nå. Det var det helt nødvendig å gjøre. Selv om regjeringen ikke så det, så de andre partiene på Stortinget at det var det helt nødvendig å gjøre, fordi kommunene var i ferd med å gå tomme for penger. Det var store problemer. Det kom mange bekymringsmeldinger om at kommunene måtte ta grep og kutte kraftig i tjenestene til innbyggerne. Sågar var det en del kommuner som snakket om at de måtte gå til permittering av sine ansatte, for kommunistene består av skikkelige folk, og de kan ikke drive økonomisk uansvarlig, for da vet de at regningen får de bare dobbelt tilbake. Derfor måtte stortingsflertallet ta grep.

Så er det helt riktig, som statsråden sier, at det er vanskelig å bremse og gasse på én gang. Det blir det sjelden noe greie på. Det er vi enig i. Men spørsmålet var hvilke muligheter statsråden ser at kommunene kan ha når vi nå kommer dit at vi ikke lenger skal bremse i næringslivet – vi skal ha aktivitet, vi skal ha folk ut i arbeid. Noe av det viktigste vi kan gjøre, er å sørge for at folk har en jobb å gå til. Da var spørsmålet i replikkordskiftet: Hvilken plan er det statsråden ser for seg – hvilke muligheter ser han at kommunene har til å bidra til å sette fart i lokalt og regionalt næringsliv? Det spørsmålet fikk vi ikke svar på. Vi fikk en henvisning til de milliardene som Stortinget ga for noen uker siden. Men det var jo rett og slett for å avhjelpe noe som bare kunne gjort situasjonen verre – at kommunene måtte gå til permitteringer. Så de pengene ble jo brukt på det og kan ikke brukes to ganger, selv om jeg skjønner at statsråden gjerne vil bruke dem.. Det er fint å kunne bruke penger to ganger, men de fleste av oss kan ikke det. Vi kan stort sett bruke dem én gang.

Jeg håper at statsråden tar sjansen, kan si litt til Stortinget og forsikre kommunene om at regjeringen faktisk har en sånn plan, og kan skissere opp noe om hvordan kommunene kan begynne å tenke for å kunne delta i å holde aktiviteten oppe og gjøre noe av det som er det viktigste vi kan gjøre, som er å holde folk i arbeid.

Bjørnar Moxnes (R) [13:42:19]: Statsråden påstår at Rødts forslag vil føre til innelåsing av de menneskene som da får muligheten til å skaffe seg en egen bolig til litt lavere pris enn markedsprisene. Det er et paradoks å høre fra en Høyre-statsråd, som altså støtter en politikk som fører til at de som har dårlig råd, er prisgitt leiemarkedet.

Vi vet at 90 pst. av husholdningene som har god råd, eier egen bolig. Halvparten av husholdningene med dårlig råd, leier. Blant enslige forsørgere med små barn er det over halvparten som leier boligen sin, og de er, takket være Høyres boligpolitikk eller mangel på boligpolitikk, prisgitt en innelåsing i et leiemarked med skyhøye leiepriser. Disse menneskene vil få hjelp hvis Rødts boligpolitikk blir gjennomført. Det er også hensikten med det vi foreslår.

Vi vet at åtte av ti eier egen bolig. I Oslo er tallet to av tre, og eierandelen synker. 39 pst. av de med lavinntekt eide egen bolig i 2003. I 2016 var andelen nede på 29 pst., og andelen som eier blant lavt utdannede, går også ned. Vi vet at de som har gode kontakter i «foreldrebanken», har en god stilling når det kommer til å skaffe seg egen bolig. De kan få hjelp, hvis de har velstående foreldre, og skaffe seg en bolig også i pressområdene. Vi ønsker en politikk for dem som ikke nødvendigvis har velstående foreldre, og som heller ikke er rusavhengige

og helt utslåtte – de skal få hjelp – men at også vanlige folk med vanlige inntekter skal kunne få råd til å eie egen bolig i pressområdene.

Det vi vet, er at det finnes en del land i Europa som fører en boligpolitikk som sikrer boliger til folk flest. I Wien bor en halv million av innbyggerne i «Gemeindebau», som er kommunale boliger av god standard. Ytterligere 200 000 bor i såkalte «geförderte Wohnungen», som er boliger delvis støttet og fordelt av byen. I Zürich i Sveits har byen siden 2011 stilt krav om at en tredjedel av nye byggeprosjekter skal leies ut til selvkostpriser. I Hamburg stiller byen krav til profilen på nye utbyggingsprosjekter ved tildeling av tomter – at 20 pst. av boligmassen skal være sosiale boliger av høy kvalitet, ikke bare for de mest utslåtte, men for folk med helt vanlige inntekter.

Både Zürich, Hamburg og Wien har en boligpolitikk. Det bør også Norge få, men det vil åpenbart ikke skje på Høyres vakt.

Statsråd Nikolai Astrup [13:45:35]: Jeg betviler ikke representanten Moxnes' hensikter. De tror jeg er gode. Men jeg mener at løsningen hans ikke vil gi et godt resultat.

Jeg må si at beskrivelsen som representanten Moxnes gir av boligmarkedet, er litt mangelfull. Han snakker som om vi ikke har boligsosiale virkemidler i Norge, og at det ikke finnes kommunale boliger i Norge. Det gjør det jo – mange av dem også. Vi har også et kraftig insentiv til å eie sin egen bolig, som har gitt det resultatet at åtte av ti faktisk har muligheten til å eie sin egen bolig. Det skal nok sies at banken ofte eier mer av boligen enn det man selv gjør, men over tid er det likevel slik at folk får mulighet til å være med på denne boligreisen, og det tror jeg er bra. Så må vi målrette tiltakene for å hjelpe de menneskene som ikke har den samme muligheten.

Til representanten Lauvås: Det var aldri noen fare for at kommunene skulle havne i en akutt likviditetsskvis. Regjeringen har hele tiden vært tydelig på at kommunene skulle kompenseres for urimelige merkostnader knyttet til korona, inntektsbortfall og selvsagt også skattesvikt. Det har aldri vært noen tvil om det. Kommunene har i utgangspunktet hatt likviditet til å håndtere situasjonen de står i.

Det som er riktig, og som var kommunenes bekymring, er at de ikke kom til å ha likviditet til å stå i den situasjonen over tid. Jeg er helt enig i at kommunene skulle tilføres penger. Stortinget gjorde det, og det er bra. Det ville regjeringen gjort uansett. Spørsmålet er på hvilket tidspunkt, for vi vet jo at vi på tidspunktet da det ble gjort, visste veldig lite om hvor store merutgiftene er, hvor stort inntektsbortfallet er, og hvor stor skattesvikten blir. Vi er nødt til å komme tilbake til de spørsmåle-

ne og gjøre en vurdering av hvor stort behov kommunene faktisk har, så det er bra at storting og regjering samarbeider om disse spørsmålene.

Så til bygg- og anleggsnæringen, som det også ble stilt spørsmål om: Ja, det kan godt hende kommunene kan bidra til å stimulere bygg- og anleggsnæringen, men jeg mener det er viktig at vi har de riktige tiltakene til rett tid, og at vi stimulerer de næringene som trenger mest stimulans. Derfor er regjeringen nå i ferd med å gå gjennom hvordan vi kan bidra til å stimulere aktiviteten og økonomien når vi etter hvert slipper opp bremsepedalen og trykker inn gasspedalen. Da er det avgjørende at vi bruker skattebetalernes penger på riktig måte for å få et best mulig resultat. Det håper og tror jeg at vi alle i denne salen er enige om.

Karin Andersen (SV) [13:48:41]: Nå var det altså statsråden som i sitt innlegg skrøt av økte rammer til Husbanken, bostøtten og kommunene. Da er det grunn til å påpeke at det var Stortinget som foreslo det. Det er ikke riktig, som statsråden sa, at kommunene ville ha greid dette fram til sankthans, for regjeringen hadde jo ikke tenkt å gjøre noe før revidert. Jeg kjenner mange kommuner ganske godt, f.eks. Ringsaker kommune. Sjøl med den bevilgningen som Stortinget nå har gitt, mangler de over 20 mill. kr for å kunne balansere budsjettet sitt, og de har plikt til å ha et budsjett i balanse. Så her trengs det mer penger raskt. Stortinget og regjeringen har ikke vist at de forstår denne situasjonen i kommunene.

Det andre er: Jeg skjønner at statsråden lever i en helt annen verden enn det jeg har gjort. Når folk som driver med renhold, handel, transport eller jobber i helsevesenet, som har lave lønninger – ikke bare når de begynner å jobbe, men hele livet – skal bo til leie, dyrt, i mange år, har de ingen mulighet til å spare seg opp. De har som regel heller ikke foreldre som har «foreldrebanken» i orden. Hvorfor i all verden skal ikke disse menneskene få et startlån som de kan betale, og kunne begynne å betale ned på sin egen bolig? Ikke engang gjennom en ikke-kommersiell boligsektor, der de hadde kunnet komme seg inn etter hvert, ser man på denne muligheten.

Jeg bare registrerer at det er et ønske fra høyresida om å holde disse menneskene ute fra eiemarkedet, for her har vi mulige virkemidler vi kan bruke overfor folk som ikke nødvendigvis er helt på knærne økonomisk sett, men som aldri vil kunne ta del i den verdistigningen eller de skattefordelene som finnes i eiemarkedet. Jeg registrerer at man ønsker det. Jeg håper, kanskje etter denne koronakrisa, at alle har skjønt hvem som er de viktigste og mest umistelige arbeidstakerne i dette landet, og at vi klarer å belønne dem, med både litt mer status og

litt mer lønn, slik at flere av dem kanskje klarer å kjøpe seg en bolig sjøl. Men det hadde vært på sin plass at storting og regjering hadde sikret de menneskene som har betalingssevne – jeg gjentar det: de som har betalingssevne, men mangler egenkapital – mulighet til lån gjennom Husbanken, slik man fikk før, slik at de kunne få kjøpt en bolig og fått mulighet til å delta i verdistigningen. Det hadde vært en konsistent eielinje, men den konsistensen har ikke regjeringen, for de ser bare at det er noen som er veldig vanskeligstilte. SV har ønsket å øke de ordningene også. Men til alle dem som i dag sliter med å komme seg inn på eiemarkedet, har ikke regjeringen noe svar.

Statsråd Nikolai Astrup [13:52:02]: La meg først og fremst oppklare. Som det vil fremgå av referatene, var jeg tydelig på at Stortinget hadde bevilget penger til Husbanken og økt bostøtte og økte lånerammer for Husbanken. Så det var ikke et forsøk på å ta æren for disse pengene. Jeg presiserte at det var Stortinget som hadde gjort det, så da kan vi være enige om det, håper jeg.

Så til det som representanten Karin Andersen tar opp her: Det hun i realiteten tar til orde for, er å oppheve boliglånforskriften, for de menneskene som representanten Andersen her snakker om, fikk tidligere lån i kommersielle banker. Det er blitt vanskeligere å få det lånet, og det var det en grunn til. Det er mulig at jeg husker feil, men jeg tror at også partiet SV stemte for den boliglånforskriften i sin tid – jeg tar som sagt forbehold om at jeg kanskje tar feil – og at det er en god grunn til at vi har den. Det handler rett og slett om at vi skal sørge for at folk ikke tar opp for mye lån, og at vi har et velfungerende kredittmarked i Norge, og et kredittmarked som ikke bidrar til høyere boligpriser enn nødvendig. Det er ikke noen tvil om at boliglånforskriften har bidratt til å dempe boligprisene, ikke minst i Oslo.

Jeg er opptatt av at vi tross alt har en ganske velfungerende politikk også for de menneskene vi her snakker om. Hvis vi ser på statistikken, eier 18 pst. av personer i starten av 20-årene sin egen bolig i Norge. Gjennomsnittet for alle land i Europa er 8 pst. 70 pst. av alle personer i Norge som er i starten av 30-årene, bor i en bolig som de eier. I Europa er gjennomsnittet 46 pst. Men det er utfordringer for unge, en del andre lavtlønte og nyankomne flyktninger, som bor til leie i en kortere periode. Det ser jeg ikke på som et problem. Det er den vedvarende utfordringen med å komme inn i boligmarkedet som er utfordringen. Det er der de boligsosiale virkemidlene kommer inn. De problemstillingene som representanten Andersen reiser, er ting som vi selvfølgelig også kommer til å drøfte i den boligsosiale meldingen, som vi legger frem senere i år.

Karin Andersen (SV) [13:54:35]: Statsråden viser til tall som er helt riktige, problemet er bare at nå går det i feil retning. Det er altså færre av disse gruppene som nå kommer inn i eiemarkedet enn hva det var før. Og det kommer av det jeg sa i stad, nemlig at mange lavtlønnsyrker har stått stille. Noen har faktisk også fått redusert lønn, og nå etter koronakrisen kan vi frykte at det vil gjelde enda mange flere.

Så er det riktig at disse fikk egenkapitalen sin dekket av Husbanken før. Men det er litt vanskelig å se at det var det som drev prisene oppover, når det er så lønnsomt for dem som har mye penger. Sjøl med det økte egenkapitalkravet og økte skatter på sekundærbolig, er det ekstremt lønnsomt. Og de som har penger, gjør det: De investerer i eiendom, og det presser prisene enormt. Det hører jeg ikke at statsråden er det minste bekymret for, men han er veldig redd for at Husbanken skal låne ut så mye penger til noen – som de kan betjene. Jeg har gjentatt det ganske mange ganger nå: De skal altså ikke få mer i lån enn de kan betjene. Det betyr at det ikke vil presse prisene vesentlig oppover. For da hadde de vel hatt kapital til dette egenkapitalkravet, hvis det hadde vært slik.

Problemet er at folk med vanlige lønninger har lave lønninger hele livet, og at man betaler mer i husleie enn det man faktisk ville betalt for å betjene dette lånet. Det er den faktiske situasjonen for mange, altså at de har boligutgifter som er høyere enn de ville hatt hvis de hadde fått dette startlånet. Det er det som er paradokset. Disse menneskene, som gjør alle disse viktige jobbene til en veldig lav lønn, burde få mulighet til å eie sjøl og være med på den verdistigningen og kunne betale ned på sitt eget.

Jeg mener dette er ren og skjær sunn fornuft, og vi er nødt til å finne løsninger på dette. Jeg appellerer så sterkt jeg kan. Jeg vet at Senterpartiet og Arbeiderpartiet er dundrende enig i dette. Dette må vi løse, for det er forferdelig dumt at det skal være sånn, og at vi ikke hjelper disse menneskene inn på boligmarkedet, til en låneportefølje og en utgift som de faktisk kan betale, og som ikke på langt nær vil presse prisene på samme måte som dem som i dag kan spekulere i eiendoms- og boligmarkedet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:57:20]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Pollestad om lønnsmoderasjon for høytlønte ledere i staten

(Innst. 177 S (2019–2020), jf. Dokument 8:31 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Masud Gharakhani (A) [13:58:03] (ordfører for saken): La meg starte med å takke forslagsstillerne for at vi igjen får anledning til å diskutere forskjellsutvikling i Norge. Det konkrete forslaget er at det innføres et lønnstak for ledere i staten på 15G og lønnsfrys for nåværende ledere med lønninger over dette nivået. Forslaget ble innlevert i det vi kan kalle for normale tider. Så har det skjedd noe i mellomtiden.

I dag diskuterer vi temaet mot et bakteppe som minner oss om to ting. Det første er hvor viktig det er å ha et samfunn basert på tillit, der alle føler et ansvar for å bidra til fellesskapet. En forutsetning da er at alle føler seg som en del av dette fellesskapet. Da kan ikke forskjellene bli store. Da kan ikke vanlige folk sitte med følelsen av at en elite stikker ifra, mens man selv blir stående igjen. Dette er viktig i normale tider, og det er enda viktigere i krisetider. For det andre: Krisen gir en ekstra påminnelse om hvor avhengige vi er av hverandres arbeid, av alles arbeid, og ikke minst arbeidet til mange av dem som ikke tilhører samfunnets lønnselite.

Fra Arbeiderpartiets side har vi brukt anledningen til å presentere vårt forslag, som er at det settes ned en lederlønnskommisjon for statlige lederlønninger, lederlønninger i statseide selskaper og selskaper der staten er majoritetseier samt lønnen til politikere på nasjonalt og lokalt nivå. Kommisjonen skal se de statlige lederløningene, bonusordningene og godtgjøringene i sammenheng, analysere hvorfor lønnsutviklingen på toppnivå har fortsatt, på tross av bl.a. tidligere vedtatte retningslinjer. Kommisjonen skal videre foreta en grundig vurdering av hva som er reelle samfunnshensyn i lønnsfastsettelsen, og hva som ikke kan begrunnes med dette.

Hovedbegrunnelsen for forslaget vårt er at det er en sammenheng. Det er en sammenheng mellom lønnsutviklingen i de ulike delene av det vi kan kalle eliten i det offentlige – mange kommuner knytter ordførerlønn til stortingsrepresentantenes lønn. Stortingets lønnskommisjon har gjentatte ganger gitt uttrykk for at lønn til stortingsrepresentanter, statsråder og statsminister i større grad bør følge lederlønnsutviklingen i staten. I praksis kobles lederlønnsutviklingen i staten til utvik-

lingen i statlige selskaper og selskaper der staten er majoritetseier. Det er en pekelek vi både har vært vitne til, og selv er en del av. Man sammenligner seg selv med andre deler av eliten og peker på dem som har mer. Resultatet blir en lønnsgalopp som gjør at eliten stikker ifra, og inntektsulikhetene øker. Derfor er det en lederlønskommisjon hadde vært på sin plass, og derfor var det at Arbeiderpartiet, før det var noen krisestemming i landet, varslet lønnsfrys for stortingsrepresentanter, statsråder og statsminister fram til en slik kommisjon hadde levert sin innstilling. Det handler om å vise at vi mener alvor, ved at vi ikke bare peker på andre, men også oss selv.

Så konstaterer jeg at Arbeiderpartiets forslag om lønnsfrys for toppolitikere har utløst et ras av tilslutning fra andre partier. Det er bra. Det er et samlet storting som i dag varsler at vi også er villig til å se på oss selv. I så måte er dette en merkedag.

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Vil representanten ta opp de forslag som Arbeiderpartiet står bak?

Masud Gharahkhani (A) [14:01:41]: Det vil jeg.

Presidenten: Representanten Masud Gharahkhani har tatt opp de forslagene han refererte til.

T orill Eidsheim (H) [14:02:03]: Det er viktig at veksten i dei statlege leiarlønningane blir haldne på riktig nivå, som i arbeidslivet elles. Det er kvart enkelt departement som bestemmer leiarlønningane i eige departement og underliggjande etatar, men Kommunal- og moderniseringsdepartementet har eit overordna ansvar for den samla utviklinga.

Kommunal- og moderniseringsminister Nikolai Asstrup har hatt fokus på å bremse veksten i toppleiarlønningar i departement og statlege verksemdar. Ministeren har varsla at han vil setje ned eit utval som skal sjå på leiarlønssystemet i staten og setje eit tak på den samla lønsveksten for 240 leiarar.

Den nye regelen vil gjelde for dei i leiarlønssystemet, bl.a. for departementsrådar og verksemdsleiarar som politidirektør og skattedirektør, men vil ikkje dekkje leiarar i statleg eigde selskap eller politikarar.

Når det gjeld politikarlønningar, meiner vi i Høgre at det er riktig i denne samanhengen å be Stortingets presidentskap om å setje ned eit utval for ei utgreiing om felles prinsipp for godtgjersle til politikarar på alle forvaltningsnivå. Utvalet bør evaluere ordninga med Stortingets lønskommisjon, og utvalet må gjevast ei brei samansetjing, der KS er representert. Inntil den saka blir lagd fram for Stortinget, føreslår vi at ein frys godtgjer-

slene for stortingsrepresentantar og medlemmer av regjeringa på dagens nivå.

Utover desse tiltaka er det grunn til å minne om at det allereie finst eit lønstak i staten sitt leiarlønssystem på 2 mill. kr. Dette taket er ikkje justert sidan 2015. Difor meiner vi at det ikkje er hensiktsmessig å innføre eit nytt lønstak for leiarar i staten på 15G, og lønsfrys for noverande leiarar med løningar over dette nivået, slik forslagsstillarane her føreslår.

Det er likevel viktig at prinsippa for leiarløn i staten er baserte på moderasjon, og at staten på ingen måte skal vere lønsleiande. Samtidig må det leggast vekt på at staten skal kunne rekruttere, utvikle og behalde gode leiarar som kan bidra til å realisere det viktige samfunnsoppdraget til dei statlege verksemdene. Staten må då få ha fleksibilitet til å kunne tilby konkurransedyktig løn, òg i dei delar av arbeidsmarknaden der lønsnivået er høgt.

Politisk er det signalisert at leiarlønningar er ei utfordring. I retningslinjene er det presisert at leiarane si lønsutvikling skal vere på linje med lønsutviklinga i samfunnet elles. Arbeidsgjevarane sjøve sit med nøkkelen her. Lønsveksten til dei statlege leiarane ligg langt over gjennomsnittleg auking for leiarane i næringslivet, men i denne samheng er det viktig å ta inn over seg at dette framleis i stor grad er to heilt ulike marknader, og løna i privat sektor ligg godt over statleg sektor.

Det er eit kjenneteikn ved norsk arbeidsliv at det er forholdsvis små forskjellar i løn samanlikna med andre land i OECD. Vi har eit velfundamentert tillitssamfunn i Noreg, og dette skal vi ta godt vare på. Leiarlønningane skal vere konkurransedyktige utan at vi opnar for nokon lønsfest i staten.

Med dette fremjar eg forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti.

Presidenten: Da har representanten Torill Eidsheim tatt opp det forslaget hun refererte til.

Helge André Njåstad (FrP) [14:06:47]: Denne saka starta med eit representantforslag om leiarlønningar i staten, og no har det enda med at politikarlønningar og løn i staten sine selskap er med. Det er greitt for oss i Framstegspartiet å ta ein samla debatt om alt. Eg vil leggja til at denne innstillinga vart behandla og lagd fram av komiteen før pandemien slo inn over Noreg. Det er difor i dag ekstra passende å snakka om leiarlønningar i offentleg sektor, fordi me veit at dei leiarane ikkje har opplevd å bli permitterte, og har heller ikkje opplevd den usikkerheita som veldig mange i samfunnet vårt føler på i den tida me no står i.

Framstegspartiet meiner generelt at løna til leiarar i staten og leiarar i statlege selskap skal vera konkurransedyktig, dei skal ikkje vera lønsleiande, men heller ikkje

låst på eit nivå som gjer at me ikkje kan rekruttera og behalda gode leiarar. Leiging i offentleg sektor er viktig, og då må me òg vera innstilte på å løna leiarar.

I tillegg til det som er føreslått frå andre parti, har Framstegspartiet eit eige forslag i denne saka, saman med Senterpartiet og SV. Det gjeld leiarar som ikkje lenger er leiarar, men som får behalda leiarløna. Der er ein utbreidd praksis både i kommunar og i staten at veldig mange leiarar som frivillig eller ufrivillig ikkje lenger har leiarfunksjon, får ei nyoppretta stilling der dei får behalda same løn, eller i alle fall får ei høg løn. Det er ein praksis som me er kritiske til, og me har difor eit forslag om at me

«ber regjeringen etablere en praksis der ledere i staten og i heleide statlige selskaper som fratrer sine stillinger, uavhengig av om det er frivillig og ufrivillig, som hovedregel ikke beholder sin lederlønn hvis de omplasseres til lavere stillinger.»

Me er glade for at Senterpartiet og SV har slutta seg til det forslaget. Men me synest at det er såpass godt at dei andre partia gjerne kan lesa det ein gong til, sånn at det ikkje blir ei votering der dei tre partia – ein litt rar koalisjon – står aleine bak eit elles godt forslag. Eg håpar at fleire parti vurderer det seriøst fram til voteringa.

Avslutningsvis skal eg òg koma litt inn på politikarlønningar. Der har Framstegspartiet gått inn i regjeringspartia sitt forslag om å setja ned eit utval og, fram til det utvalet har levert sin rapport, frysa løningane på dagens nivå. Me synest det er ein grei måte å gjera det på. Me synest også det er bra at ein ser på dei ulike forvaltningsnivåa i den forbindelse.

Då me behandla regionreforma i denne sal, var Framstegspartiet veldig kritisk til at løningane i spesielt fylkeskommunane var veldig høge. Me gjorde ei kartlegging som viste at veldig mange fylkeskommunar lønte fylkespolitikarar på eit nivå som var langt over det som representantane i denne sal er vande med og i tillegg låg løna på eit nivå som folk flest ikkje synest står i stil med det ansvarsområdet ein fylkeskommune har. Me hadde klare forventningar til at regionreforma skulle bety færre politikarlønningar og lågare satsar for det nivået. Me har registrert at nokre initiativ er tekne, men på langt nær så mange som me meiner var nødvendig. Difor er me glade for at det blir sett ned eit utval som skal sjå på det. Det er viktig at ein viser moderasjon i fylkeskommunane, som no er vortne færre. Då forventar me at det skal bli meir pengar til tenester og mindre til administrasjon og politikarlønningar.

Med det tek eg opp dei forslaga som Framstegspartiet har saman med Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Helge André Njåstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Willfred Nordlund (Sp) [14:10:38]: De økonomiske ulikhetene i Norge øker. Det er Stortinget enige om, det er regjeringen enige om, og det er ekspertene enige om.

Det er flere studier som viser at det i et noe lengre tidsperspektiv har vært en ganske dramatisk økning i inntektsulikheten over hele verden siden 1980-tallet. I Norge har det vært til dels annerledes, men historien viser at vi er på full fart inn i større ulikhet. En av de viktigste driverne for økt ulikhet er forskjeller i lønn, og at man derigjennom får et utenforskap, er et tema som har vært satt på dagsordenen både av KS, statsministeren og Stortinget i flere omganger.

Et av kjennetegnene ved norsk arbeidsliv, og en av grunnene til at vi har hatt mindre ulikhet, har vært forholdsvis små forskjeller i lønn sammenlignet med andre land i OECD. De siste tiårene ser vi derimot at det har vært en økning i lønnspresset også i Norge. Avstanden mellom de laveste og de høyeste månedslønningene er blitt betydelig større, og det før vi tar hensyn til bonus- og ulike avlønningsordninger utover den ordinære lønnen. I 1997 var månedslønnen til de 10 pst. best betalte 2,8 ganger større enn gjennomsnittslønnen til de 10 pst. lavest lønte jobbene. I 2017 var dette forholdstallet økt til 3,8. For å illustrere tilsvarende er en lønnsforskjell på 65 600 norske kroner per måned. Det er en betydelig forskjell.

Tidligere har Stortinget hatt til behandling forslag om hvordan man skal håndtere lønnsutviklingen i staten, i statlige selskaper og ikke minst den totale avlønningsordningen. De forslagene har ikke fått flertall. Senest i fjor, gjennom Innst. 166 S for 2017–2108, fremmet bl.a. Senterpartiet et forslag om hvordan eventuelle endringer i retningslinjene for lederlønninger og andre typer godtgjørelser for de ansatte i staten skulle håndteres. Det ble nedstemt. Vi ser at debatten igjen reises, og det er på den bakgrunn Senterpartiet har fremmet dette forslaget.

Jeg registrerer det som saksordføreren var inne på, at forslaget har avstedkommet en rekke avskygninger og en større debatt om hva slags lønnsnivå vi skal ha i offentlig sektor, både for de politisk folkevalgte, for administrative ledere i departementene og for øvrige ansatte i statlige selskaper. Det er bra, og det betyr at vi får mulighet til å diskutere hvordan lønnen gjør at vi får større forskjeller i dette landet, en forskjell og en ulikhet som denne salen – stort sett i hvert fall – har vært enstemmige om tidligere at man ønsker å bekjempe, men der man dessverre ikke har klart å komme til enighet om forslag som gjør det.

Det er en del ulikhet mellom de ulike forslagene. For Senterpartiet har det vært viktig å sette et tak på de lederlønningene vi ser. Det ligger flere forslag på bordet der man ønsker å gå lenger, bl.a. for å få utredninger på

plass. Det virker som det er flertall for å få en utredning med ulike elementer, der bl.a. Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener at det skal holde å se på lønnsfrys for stortingspresidenten og representantene, mens en del av de andre partiene, deriblant Senterpartiet, ønsker å gå lenger, at man også skal se på hvordan lederlønnsutviklingen har vært bl.a. for de administrative lederne i staten.

En økende andel av disse lederne lønnes ganske langt over andre, både i sammenlignbare stillinger i staten og i øvrige verv, uten at vi skal starte noen pekefingerlek av den grunn. Men vi ser altså at vi har en økende ulikhet, og det må adresseres på flere nivåer enn kun for stortingsrepresentantene og stortingspresidenten, statsrådene og statsministeren og for den enkelte administrative leder. Staten er nødt til å ha en helhetlig lederlønnspolitik. Historien viser at på tross av forsikringer fra regjeringen er utviklingen blitt videreført de siste to årene. Senterpartiet finner det derfor nødvendig at vi får denne debatten, og ikke minst at vi får en framdrift i saken, slik at vi sikrer at vi får mindre ulikheter i dette landet og derigjennom bevarer den norske modellen, som vi er veldig fornøyd med.

Jeg tar opp forslagene som Senterpartiet står bak alene.

Presidenten: Da har representanten Willfred Nordlund tatt opp de forslagene som Senterpartiet står bak alene.

Karin Andersen (SV) [14:15:38] (komiteens leder): Først vil jeg ta opp de forslagene i innstillingen som SV er alene om. Jeg mener at det faktisk er en litt historisk situasjon vi er vitne til nå, for gjennom behandlingen av denne saken har det blitt tverrpolitisk enighet om at politikerlønnene i Stortinget og i regjeringsapparatet skal frys. Det er litt ulike forslag – og jeg kan si at SV kommer til å stemme subsidiært for de andre forslagene, bortsett fra Senterpartiets, og så stemmer vi selvfølgelig for våre egne. Det er fordi vi må slå fast dette prinsippet. Det kan jo også være grunn til å diskutere lønnsnivået vårt, det er SV enig i, og vi ønsker å komme tilbake til det i høst, når vi skal diskutere lønningene. Flere har nå påpekt det faktum at vi nå er i en situasjon der mange mister jobben, og der mange har i utsikt å gå ned i lønn. Det bør jo avføde at vi som er med og bestemmer reglene for hvordan de som går ned i lønn, skal ha det, også viser nødvendig moderasjon og forståelse for den situasjonen. Og det er helt riktig som saksordføreren sier, når han snakker om at vi må bryte med denne pekeleken som har pågått i mange år.

Jeg satt i kommunestyret i Kongsvinger for mange år siden. Da var jeg barnehageassistent, og de tjener jo ikke all verdens. Da var det diskusjon om avlønning av ordfø-

rer og rådmann. Det var slik at hvis rådmannen gikk opp i lønn i lønnsforhandlinger, måtte også ordføreren gjøre det, for det handlet om at man skulle respektere hverandre. Og jeg må si at da gikk jeg på talerstolen og spurte om det ikke var slik at de faktisk respekterte meg, som jobbet i barnehage og tjente en brøkdel av det de gjorde. De måtte jo si til det – de kunne vel kanskje ikke si noe annet – men det sier litt om hvordan vi tenker om lønninger, og her har det vært en spiral der man peker på hverandre, ikke bare på politikersiden, men også når det gjelder de ansatte.

Også offentlig sektor preges av høykompetent, velutdannet arbeidskraft, stort sett tvers igjennom – og staten kanskje enda mer enn kommunene. Og lederne i staten og i kommunene er helt avhengig av denne høykompetente arbeidskraften hvis de skal lykkes i sin jobb. Skal alle disse ansatte akseptere å gjøre jobben med en vanlig, anstendig lønn som det er mulig for samfunnet å betale, kan vi ikke ha ledere som lever i en helt annen økonomisk verden, og som krever skyhøye lønninger, ekstragoder og bonuser. Og det er slik at verken i privat eller offentlig sektor får man denne høye lønningen fordi det er veldig risikoutsatt å ha disse jobbene. Det viser seg jo at hvis man må gå, får man store sluttpakker, nye jobber og like godt betalt. Så det er ikke betalt for en risiko.

Vi trenger dyktige ledere, og vi trenger ledere som har lønnsvilkår det går an å leve fint med. Men når statsministeren og stortingspresidenten har de to fremste vervene i det offentlige Norge, må det da være slik at det går an å gjøre en ordentlig, alminnelig, god jobb for de lønningene. Det skulle da bare mangle at ikke andre ledere, som har andre typer jobber, også skulle kunne gjøre en jobb med det lønnsnivået. Derfor har SV foreslått at vi skal sette et tak på det lønnsnivået. Det er veldig merkelig at noen faktisk mener at de har en viktigere jobb og må ha bedre betalt enn statsministeren. Det er en veldig rar logikk, for en mer ansvarsfull jobb enn det går det vel ikke an å ha. Og som sagt mener SV og jeg at det må gå an å legge noen pinner i kors for 1 735 000 kr. Det må gå an å gjøre en skikkelig jobb når man har en slik lønning.

Det tror vi faktisk lederne i staten også kan ha, og vi tror at det er bra, nettopp fordi vi er nødt til å ha den solidariteten i samfunnet, der vi også har alle disse høykompetente menneskene som har høy studiegjeld, som har utdannet seg i mange år, men som aldri kan forvente å få slike lønninger. Jeg tror kanskje verken flertallet eller regjeringen har tenkt å betale så mye skatt at vi har råd til å betale slike lønninger til alle som skal jobbe i offentlig sektor. Da er vi nødt til å få forskjellene ned. Vi er nødt til å få forskjellene ned, og dette er et område der vi faktisk kan sette et tak – det foreslår SV. Jeg ser at andre også er inne på de tankene – det er vi glad for – og det vi

i hvert fall kan bli enige om i dag, er å sette et tak eller en stopp for lønnsøkninger til stortingsrepresentanter og regjeringsapparatet nå.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [14:21:00]: Koronapandemien har gjort det nødvendig med ekstraordinære smitteverntiltak. Hundretusenvis er nå permittert, har mistet jobben, har fått inntekten kuttet med 30 pst. eller mer – på grunn av politiske vedtak. Alle her skjønner at det har skapt en veldig dramatisk og alvorlig situasjon for veldig mange.

Innstillingen til denne saken ble avgitt 12. mars, samme dag som myndighetene stengte ned samfunnet vårt, og altså før noen kunne vite hvor stort omfanget av krisen ville bli. Det er usikkert hvordan tiden framover vil bli, men noe vet vi: at krisen har rammet mange ansatte i lavlønnsyrker særlig hardt. Med det bakteppet er det flere gode forslag fra andre partier som vi vil støtte, og som kunne ha sikret at også mange av de høytlønte og svært privilegerte i samfunnet vårt måtte stramme inn livreima. Alt det vil Rødt stemme for.

Vi er helt enig i at når en statlig leder fratrer en høyt lønnet stilling og går over i en annen, lavere stilling, skal ikke vedkommende beholde lønnen han eller hun hadde i jobben vedkommende forlot. Det finnes det en rekke grelle eksempler på, bl.a. innenfor helseforetakene eller da den tidligere Vy-konsernsjefen tok med seg en lønn på 3,2 mill. kr til sin nye stilling som såkalt rådgiver da han gikk av som sjef i Vy-konsernet.

Det finnes en ukultur på toppen i offentlig sektor, hvor folk fullstendig mangler magemål, og da må Stortinget stramme inn for å sørge for at det magemålet blir gjenopprettet.

I hele offentlig sektor merker de ansatte på gulvet, selv i normale tider, presset fra oven om å spare penger. Regjeringens ABE-kutt har over mange år skåret driftsbudsjettene inn til beinet. Vanlige ansatte fortelles at de må kreve mindre, jobbe lenger og løpe fortere, men det skjer ikke på toppen. I direktørsjiktet er det en helt annen logikk som råder. Antallet høytlønte direktører og toppbyråkrater med millionlønnninger eser ut – med Fremskrittspartiet både i og utenfor regjering – i jernbanen, i helseforetakene og i regjeringsapparatet.

I Norge i dag er det noen få prosent som tjener mer enn oss stortingspolitikere. De siste ti årene har stortingsflertallet vedtatt å øke sine egne lønninger med omtrent 300 000 kr. Sånn går det når bukken vokter havresekken. Det er dobbelt så mye i kroner som en kommuneansatt har fått i samme periode, og det er tre ganger så mye i kroner og øre som en som jobber innenfor hotell- og restaurantbransjen, som nå er hardt ram-

met av krisen, har fått. De 10 pst. lavest lønte i norsk arbeidsliv tjente mindre i kroner og øre i 2019 enn de gjorde i 2009, og det var vel å merke før koronakrisen traff oss.

Rødt støtter forslaget om å gjennomføre en kritisk gjennomgang av nivået på politikerlønnene og andre lederlønninger, og det skulle da bare mangle at ikke også stortingspolitikerne nå fryser lønnsnivået, gitt situasjonen vi er inne i.

Selv om lønnsfrys er vel og bra, må dagens situasjon kreve en større dugnadsinnsats fra politikerne enn det vi ser. Rødt har gang på gang på gang foreslått å kutte politikerlønnen uten merkbar støtte fra de øvrige partiene. I dagens situasjon er det ekstremt viktig at de folkevalgte selv tar del i dugnaden som vi ber alle andre i samfunnet om å delta i. Derfor bør Stortinget etter vårt syn i dag vedta ikke bare å fryse godtgjørelsene, men fra og med 1. mai og i resten av 2020 kutte dem med 20 pst. i solidaritet med alle nordmenn som har mistet store deler av inntekten sin på grunn av koronapandemien og på grunn av politiske vedtak som følge av smitteverntiltak.

Jeg vil minne om hva Siv Jensen sa til mediene om lønnskutt. Hun sa følgende:

«Samfunnet vårt står nå i en dugnad hvor alle må bidra. Det gjelder selvsagt også politikere.»

Arbeiderpartiets representant Gharahkhani uttalte at også politikere burde lempe på lønnen sin:

«Vi tjener godt, og vi tjener mye. For min del hadde det ikke vært et problem at også vi var med på den dugnaden.»

Ja, så bli med på den dugnaden! Bli med og gå foran. La handling følge ord i Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet. Bli med og kutt lønningene, noe nordmenn flest opplever nå, framfor bare å gå inn for en lønnsfrys. Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Nikolai Astrup [14:26:17]: Det er fristende å starte med å si at hvis man fryser lønnen, går faktisk lønnen reelt sett ned, fordi inflasjonen jo går opp.

Men det var ikke det jeg skulle si. Jeg skulle si at offentlig sektors viktigste oppgave er å sørge for at befolkningen kan leve gode, trygge og frie liv. Staten skal sørge for sikkerhet, trygghet og levere tjenester av høy kvalitet til befolkningen gjennom alle livets faser, og for å lykkes med det trenger vi flinke ansatte og dyktige ledere i staten. Det har vi i dag takket være muligheten til å rekruttere, beholde og utvikle dyktige og kompetente ledere. Men det viktigste verktøyet vi har, er å tilby konkurransedyktig lønn, også i de delene av arbeidsmarkedet med høyt lønnsnivå.

Det skal ikke være en lønnsfest i staten. 15G, som tilsvarer litt under 1,5 mill. kr, er mye penger, men å sette et lønnstak på 15G og fryse gjeldende lønninger over dette gjør det vanskeligere å rekruttere de mest ettertraktede og dyktigste lederne til staten. Det vil bli vanskeligere å finne de rette menneskene til å lede Nav, Forsvaret, Vegvesenet, politiet og skatteetaten, for å nevne noen statlige virksomheter.

Når man hører enkelte representanter i denne salen, kan det høres ut som det er fri flyt av høye lønninger i staten. Det er det ikke. Lederlønnssystemet i staten omfatter i dag om lag 240 ansatte, som stort sett er departementsråder og virksomhetsledere, som f.eks. politidirektøren og skattedirektøren, der den enkelte leder er pålagt konkrete krav til resultater i stillingen. Oppfyllelsen av disse vurderes årlig av arbeidsgiver, med mulighet for lønnsforhøyelse ved gode leveranser og lønnsnedgang dersom resultatene uteblir. Muligheten for å tilby etterlønn og retrettstillinger, som også ble nevnt av flere representanter i salen, ble strammet kraftig inn av regjeringen i 2015. Det var det behov for. Så er det verdt å minne om at det er allerede et øvre lønnstak på 2 mill. kr, som ikke har vært justert siden 2015, og de som har truffet det taket, som gjelder et fåtall, opplever da reell lønnsnedgang hvert år.

Det er 67 ledere som oppgis å ha en lønn tilsvarende eller høyere enn 15G. Mange av disse er aktuelle kandidater også til andre høyt betalte stillinger i statlige selskaper eller utenfor staten. Hvis statlige virksomheter skal kunne tiltrekke seg og beholde disse lederkandidatene, er det uheldig å begrense handlingsrommet med et lønnstak på 15G.

Staten skal ikke være lønnsledende, men jeg mener at staten må kunne tilby konkurransedyktige betingelser. Lønnsutviklingen skal være rimelig og over tid på linje med lønnsutviklingen i arbeidslivet for øvrig. Dette følges opp gjennom retningslinjene for lederlønn i staten og i årlige brev fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til de øvrige departementene.

Dessverre ser vi at lønnsutviklingen var sterkere enn ønsket i 2019, med en lønnsvekst på 3,6 pst. for ledere på statens lederlønnssystem. Tall staten har rapportert til Teknisk beregningsutvalg viser at lønnsutviklingen for toppledere i staten var på 4,1 pst. i 2019. Til sammenligning var frontfagsrammen på 3,2 pst.

Departementene har de siste årene fått klar beskjed om at lønnsøkningen for ledere skal holdes innenfor frontfaget og dermed være på linje med lønnsutviklingen ellers i samfunnet. Når lederlønningene likevel øker mer, er det nødvendig å ta grep. Derfor har regjeringen iverksatt to tiltak. For det første har vi innført et lønnstak for 2020 tilsvarende frontfagsrammen for hvert departementsområde når det gjelder lønnsøkninger for

ledere på statens lederlønnssystem og toppledere på hovedtariffavtalen. Det betyr at det enkelte departement har handlingsrom til å differensiere lønnsutviklingen for sine ledere, men at de samlet må holde seg innenfor frontfagsrammen.

For det andre setter vi ned et utvalg som skal se på lederlønnssystemet i staten. Det er fem år siden sist vi gikk gjennom statens lederlønnssystem. Ved å gjennomgå ordningen med jevne mellomrom kan vi sikre at den er i takt med tiden. Jeg har startet en dialog med hovedsammenslutningene i staten om mandatet for og sammensetningen av utvalget.

Jeg har merket meg at det er fremmet en rekke forslag i denne saken om både politikerlønninger og stats-eide selskaper. Ettersom dette ikke er mitt ansvarsområde, nøyer jeg meg med å vise til forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet om å sette ned et utvalg som skal utrede felles prinsipper for godtgjørelse til politikere på alle forvaltningsnivåer og evaluere ordningen med Stortingets lønnskommisjon. Innleggene som er holdt i salen, tyder på at det kan bli vedtatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Masud Gharahkhani (A) [14:30:55]: For det første er jeg glad for at vårt forslag om frys av politikerlønninger på høyeste nivå nå har ført til at alle partier støtter lønnsfrys, men så lurar jeg på om Høyre-statsråden har fått med seg at de 10 pst. lavest lønte hadde en årslønn på 293 000 kr i fjor. Det er omtrent hva en barnehage-assistent, en butikkmedarbeider eller en nyutdannet helsefagarbeider tjener. Statsråd Astrup har ansvar for lederlønninger i staten, og på hans og Høyres vakt har enkelte statlige toppledere bare på ett år fått en lønnsvekst på 164 000 kr. Mener statsråden at det er rettferdig?

Statsråd Nikolai Astrup [14:31:47]: Nå har det neppe skjedd på min vakt ettersom lønnsoppgjøret i år er utsatt til høsten og jeg tiltrådte i januar. Men jeg er helt enig med representanten i at den typen lønnsutvikling ikke er akseptabel. Derfor har jeg nettopp tatt et initiativ og sagt at departementene må holde seg innenfor frontfagsrammen i sine lønnsoppgjør. Det betyr at hvis noen av særskilte grunner skal få høyere lønnsvekst enn frontfagsrammen, må andre innenfor samme område få lavere, slik at man samlet sett ikke går utover frontfagsrammen. Det skal ikke være lønnsfest i staten. Man skal ikke ha en lønnsvekst utover den frontfaget har i 2020 – og det er stilt som et absolutt krav.

Masud Gharahkhani (A) [14:32:35]: Det har vært nok av advarsler, og det har vært nok anledninger til å rydde opp, for dette har jo skjedd under Høyre-stats-

rådenes vakt. Derfor vil jeg stille spørsmål til statsråden: Hvordan synes du at din regjering har håndtert dette de seks og et halvt årene dere har styrt?

Presidenten: Presidenten minner om at spørsmål skal stilles til presidenten.

Statsråd Nikolai Astrup [14:32:58]: Når vi nå strammer inn og både setter ned et utvalg som skal se på statens lederlønnssystem, og setter et absolutt tak for lønnsveksten innenfor statens lederlønnssystem, er det et signal om at vi mener det ikke har vært bra nok. Men det betyr ikke at det ikke har vært gjort tiltak. For eksempel strammet vi kraftig inn på bruken av retrettstillinger og etterlønn i 2015. Det var det absolutt behov for. Mange kontrakter som ble inngått, ikke minst da representantens parti satt i regjering, med nettopp klausuler om retrettstillinger og etterlønn, er det altså ikke rom for lenger. Nå er det strammet kraftig inn. Så må vi sørge for at over tid skal lønnsveksten ikke være høyere enn det den er for frontfagene, slik at vi samlet sett har en moderat lønnsutvikling, men der vi samtidig selvfølgelig også kan ha konkurransedyktige betingelser for å tiltrekke oss dyktige mennesker – for det trenger vi i staten.

Willfred Nordlund (Sp) [14:34:10]: Jeg merket meg med interesse statsrådets kommentar om at regjeringen skal gjennomføre to tiltak for å se på dette med lederlønninger. Det ene er at man har fastsatt et lederlønnstak for hvert departementsområde, og at man ikke skal overstige rammen for frontfagene. Det kunne kanskje vært en fordel – med bakgrunn i forslagene, som er til dels like, som ligger i denne saken – om regjeringen hadde kommet til Stortinget og tatt en diskusjon om hvordan man eventuelt skulle se på ytterligere lederlønnutvikling i staten. Her er det, som jeg var inne på i innlegget mitt, mange områder.

I den forbindelse lurer jeg på: Når statsråden sier at regjeringen selv har satt ned et utvalg for å se på lederlønninger i staten og også se på mandatet, er det da slik at regjeringen vil skjele til denne debatten og mange av de elementene som ligger i forslagene fra ulike partier om hva som kunne vært et slikt mandat i en større lederlønnskommissjon?

Statsråd Nikolai Astrup [14:35:10]: De tiltakene jeg har gjort, faller under mitt konstitusjonelle ansvarsområde. Det er derfor naturlig for meg å jobbe med det som utgangspunkt. Så er det slik at regjeringen selvsagt alltid lytter til Stortinget og er oppmerksom på signaler fra nasjonalforsamlingen. Noe annet skulle tatt seg ut.

Willfred Nordlund (Sp) [14:35:31]: Det var enda godt at statsråden nevnte at det skulle tatt seg ut om regjeringen ikke lyttet til nasjonalforsamlingen.

I den forbindelse: Når man skal gå gjennom det mandatet som ligger under det konstitusjonelle ansvaret til statsråden, er bruken av retrettstillinger noe man må se på, som statsråden for så vidt riktig påpekte har vært redusert de senere år. Men for alle oss andre, når vi enten frivillig eller ufrivillig mister jobben, er det ikke normal praksis at vi nødvendigvis får den samme lønnen i ny jobb, selvfølgelig med mindre vi da får en mer krevende stilling i den sammenhengen. Om man omplasseres til en lavere stilling i staten, er det ofte slik at man beholder den lønnen man hadde i den forrige stillingen. Hva er regjeringen og statsrådets syn på dette forholdet? Mener man at hvis man frivillig eller ufrivillig omplasseres til en lavere stilling, bør man gå ned i lønn, eller skal man beholde den lønnen man hadde?

Statsråd Nikolai Astrup [14:36:34]: Med de innstramningene vi har gjort, er det slik at den lønnen man får, skal stå i samsvar med de oppgavene og ansvaret man har. Så er det klart at det er noen kontrakter som ble inngått da representantens parti satt i regjering, som jo har andre klausuler, og som vi vanskelig kan gå tilbake på. Men med de innstramningene som ble gjort i 2015, vil det ikke bli inngått slike nye avtaler nå. Så vi har på sett og vis ryddet opp etter representantens parti.

Karin Andersen (SV) [14:37:14]: Ut fra statsrådets innlegg kan det høres ut som han mener at de beste alltid går etter de høyeste lønningene. Jeg er ikke helt sikker på at det alltid stemmer.

Det jeg bet meg merke i, er at statsråden sier at man skal beholde frontfagsrammen ved nye lønnsforhandlinger. Det betyr jo at hvis noen skal få mer, må noen få mindre. Det betyr at man ikke har satt noen bom for at lederne kan få mye mer. Det forutsetter jo bare at de andre får mindre, og at forskjellene kan øke, sjøl med den teknikken som statsråden har lagt opp til. Hvilke tiltak er det da statsråden vil ha i tillegg til dette for å sikre at ikke den utviklingen vi er inne i, fortsetter? Det som ble gjengitt av Statistisk sentralbyrå 21. februar i år, viser at lederlønningene øker mye mer enn de andre lønningene – også i prosent. Det gir i kroner og øre veldig store forskjeller.

Statsråd Nikolai Astrup [14:38:20]: Det vil være slik at en enkelt arbeidstaker kan få en lønnsvekst som er høyere enn frontfagsrammen, men det forutsetter da at noen andre innenfor samme departementsområde får en lavere lønnsvekst enn frontfagsrammen, slik at man samlet sett ikke går over. Det kan være grunner til at man må ha den fleksibiliteten – at den enkelte ar-

beidsgiver må kunne forhandle med sine ansatte om nettopp dette. For eksempel hvis man slår sammen to virksomheter, får betydelig utvidet ansvarsområde og får en fornyet åremålsstilling, som innebærer noe mer og annet enn det man hadde i sin tidligere åremålskontrakt, må det være mulig å vurdere dette individuelt, men da på en slik måte at man samlet sett ikke går over frontfagsrammen. Så i snitt vil man ikke kunne oppleve det vi opplevde for 2019, nemlig at det var en høyere lønnsvekst innenfor statens lederlønnssystem enn det det var i frontfaget. Det er mitt poeng: Samlet sett skal man ikke ha en høyere lønnsvekst enn innenfor frontfaget – altså ligge på den samme lønnsveksten.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [14:39:43]: Bil, brød og bolig kjøpes i kroner, ikke i prosenter. De reelt økende forskjellene på folk i Norge skaper nå større forskjeller i hvem som kan leve trygge liv, og forskjeller i hvordan hverdagen til folk fungerer. De skaper forskjeller i hvem som har makt. Fordi vi på Stortinget har makt over våre egne lønninger, er det ekstra viktig at vi ikke gjør situasjonen for oss selv for annerledes enn for dem vi skal representere. Folkets representanter må kunne kjenne seg igjen i hverdagen til folk vi skal representere.

Derfor kommer vi på en feil kurs om denne utviklingen stadig vekk går i to ulike retninger, mellom de som tjener minst, og faktisk har fått mindre de siste årene, og de som er ledere, enten det er i statlige selskaper eller her på Stortinget eller i regjering.

Høyre-statsråden sa at det ikke var fri flyt av lederlønninger i staten. Vel, det er i hvert fall en sterk strøm fra dem som jobber på gulvet og opp mot toppen i hvor pengene går.

Hvis vi tar jernbanen som eksempel, er det sånn at de som f.eks. vasker togene våre, de siste årene har subsidiert og betalt for lønnsfesten blant direktørene. For min del, når jeg tar toget hjem til Tynset, er det faktisk langt viktigere å ha en dyktig renholder som sørger for at det toget er rent, enn å ha en ekstra kommunikasjons-sjef i Vy med 3 mill. kr i lønning.

Derfor handler denne debatten om respekt for arbeid og hvilke deler av innsatsen til folk vi faktisk verdsetter. Vi kan bare tenke på f.eks. Per Olav, som har jobbet 43 år nettopp på jernbanen og vasket togene som jeg og mange andre i mitt fylke har hatt gleden av å ta, som på slutten av sitt lange arbeidsliv får beskjed om at han kanskje mister AFP og årlig pensjon – helt på tampen av sin lange, lange innsats for oss alle i Norge.

Den type politikk er vi i Arbeiderpartiet sterkt imot, fordi vi mener at det nå er på tide med et mer rettferdig

Norge og en samfunnsutvikling der vi reelt sett skaper trygghet og framtidshåp og hvor forskjellene blir mindre.

Karin Andersen (SV) [14:42:26]: Representanten Sandtrøen tar opp prosentregningens forbannelse, og det er det betimelig å snakke om. For eksempel er 4 pst. av 1,5 mill. kr noe helt annet enn 4 pst. av en lønning som er 380 000 kr. Det er de kronene og ørene vi får, så det å si at det er likt, stemmer ikke for meg i hvert fall. Det er ikke lik lønnsutvikling hvis en som er høytlønt, får 4 pst., og det er det samme som de som er lavlønte, får. Da øker forskjellen i kroner og øre, og den øker i levestandard, for levestandarden og de mulighetene vi har i livet, er de kronene og ørene vi har i lønningsposen. Derfor kan vi heller ikke fortsette å snakke om prosentvise økninger som om det skulle være likt.

Grunnen til at jeg tok ordet, er at jeg har en kommentar til Rødts forslag. SV kommer ikke til å støtte det i dag, men vi mener at Rødt her peker på noe som er viktig. I alle de årene jeg har vært på Stortinget – det begynner å bli mange – har jeg både stemt imot lønnsøkninger og stemt for at de skal være mindre. Jeg har også vært en sterk pådriver for at vi fikk forandret gullpensjonen, som jeg tror ingen etter hvert syntes det var rimelig at vi skulle ha. Dette er en del av den debatten vi har nå, nemlig at vi sjøl har et stort ansvar for å sikre at våre lønninger ikke drar ifra, og at vi ikke driver med den prosentregningen som vi har gjort til nå, for da øker også forskjellene. Vi mener at vi skal komme tilbake til dette spørsmålet når vi behandler våre lønninger til høsten, når saken kommer opp. Da mener vi at vi må vurdere eventuelt å redusere også våre lønninger i den situasjonen vi er i nå, og ikke bare fram til 31. desember 2020, som det står her, men på permanent basis, altså at vi starter på et annet nivå framover til de rundene som kommer i årene etterpå.

Derfor stemmer vi imot dette i dag, men vi er absolutt åpen for å diskutere det. Det mener vi at Stortinget bør gjøre, særlig når så mange nå viser høy bevissthet om hva det er som skjer i samfunnet rundt oss – de store utfordringene som mange familier nå får framover – og når det er så mange som argumenterer så tydelig for at økte forskjeller mellom ledere og folk som har alle de samfunnskritiske jobbene som vi nå har sett, som stort sett er lavlønnstyrker, ikke er et gode for samfunnet. Da må vi også være villige til å se på lønningene våre når den saken skal opp til behandling til høsten.

Norunn Tveiten Benestad (H) [14:45:37]: Vi er langt ute i debatten nå, og mye er sagt, så jeg skal ikke gå inn på alle sidene ved denne saken. Da jeg ba om ordet, var det rett og slett for å korrigere en opplysning som ble gitt i et tidligere innlegg. Det gjaldt representanten Nordlund, som – hvis jeg oppfattet hans gjengivelse av

forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet riktig – sa at dette gjaldt politikerlønninger for stortings- og regjeringsrepresentanter. Det er ikke riktig. Slik forslaget ligger fra oss, gjelder det for politikere på alle forvaltningsnivå.

Som folkevalgte har vi vært opptatt av at vi har et særskilt ansvar for å utvise nøkternhet i pengebruken, enten det er i kommune, fylke eller stat, og at vårt lønnsnivå må ses i sammenheng med samfunnet for øvrig. Det er jeg enig i, og dermed mener vi at det er på sin plass å gjennomgå dette, og at godtgjørelsesordningen blir frosset inntil dette er gjort. Jeg er glad for at det forslaget fremmes i dag. Jeg er også glad for at vi har kunnet ta opp dette forslaget og rette det mot alle forvaltningsnivåer.

Willfred Nordlund (Sp) [14:47:12]: Det er i hvert fall sånn at debatten går sin gang, og vi er etter hvert blitt relativt enige om at man har utfordringer med at forskjellene øker innenfor lederlønninger spesielt og i samfunnet for øvrig. Mitt poeng med å referere til Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkepartis forslag var en refleksjon om at man delvis var enig om hvilke typer lederlønninger som skulle frysas – nemlig at noen mente, som Senterpartiet, at det også må gjelde de administrative lederne i staten, mens Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mente dette kun gjaldt for stortingsrepresentantene – og da også stortingspresidenten, regner jeg med – og også medlemmer av regjeringen, på dagens nivå. Jeg hadde ikke tenkt å knytte det til at Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mente det var formålstjenlig å knytte det til alle forvaltningsnivå, det var i hvert fall ikke min intensjon.

Det som egentlig gjorde at jeg tok ordet, var at jeg ble litt usikker på, ut fra den redegjørelsen som statsråden ga i replikkordskiftet, om det ikke er sånn at det egentlig er flertall, i hvert fall mellom regjeringen, Fremskrittspartiet Senterpartiet og SV – kanskje ikke med regjeringspartiene her i salen – for at man som hovedregel ikke skal beholde sin lederlønn hvis man omplasseres til en lavere stilling, med henvisning til det statsråden sa, nemlig at det er noe som man i hovedsak ikke skal gjøre. Da burde det ikke være noe problem om faktisk også Arbeiderpartiet, Høyre og de øvrige partiene stemte for det forslaget. Det strider nok mot folks alminnelig oppfatning av hvordan det skal være dersom man går fra en jobb – om det er frivillig eller ufrivillig er ikke så nøye – og får en lavere stilling, og så skal man også ned i lønn. Det høres i hvert fall ut som om regjeringen og Senterpartiet er enige om det, og det hadde sikkert vært en fordel om flere var enig i det.

Masud Gharakhani (A) [14:49:20]: Jeg vil takke for debatten og håper at det kan komme noe godt ut av denne runden. Men jeg har noen kommentarer.

Jeg merker meg at representanten Moxnes faktisk har moderert seg noe. Han pleier jo å foreslå at stortingsrepresentanter skal tjene en kvart million kroner mer enn den norske gjennomsnittslønnen, men i dag har han foreslått at det bare skal gjelde i seks måneder før den skal opp igjen.

Jeg tror at alle som har fulgt med i debatten, har registrert at Høyre i lang tid har forsvart dagens praksis til tross for at mange arbeidstakerorganisasjoner gang etter gang har sagt at topplederne systematisk bevilger seg høyere lønnsvekst enn andre arbeidstakere.

Det er bra at det er flertall for lønnsfrys. Jeg håper at dette fører til at det tross alt blir en total gjennomgang av lederlønninger i staten, i de statlige selskapene, og at man slutter å peke på hverandre og forstår hvordan vanlige arbeidsfolk egentlig har det, for det handler om rettferdighet. Derfor vil jeg også si at jeg har troen, men jeg er ikke hundre prosent sikker, for det er naivt å tro at dette nå er på skinner. I hvilken grad man ser på økende forskjeller som et problem, er jo en dyptliggende skillelinje i norsk politikk. Jeg mener at det vi nå fra Arbeiderpartiets side har tatt av initiativ, viser at vi er på riktig side av denne skillelinjen. Det kommer til uttrykk i videre runder vi skal ha. Og det nærmer seg 1. mai, så vi får si at kampen fortsetter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:50:54]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand om å omgjøre nasjonale prøver i grunnskolen til utvalgsprøver (Innst. 246 S (2019–2020), jf. Dokument 8:65 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det innenfor den fordelte taletid bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kent Gudmundsen (H) [14:51:49] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke alle i komiteen for samarbeidet, og jeg ser ikke minst fram til debatten i saken.

Det er en krevende tid for norsk skole. Mange unger går i disse dager inn skoleporten igjen etter mange uker med fravær. Mange andre må fortsatt motta undervis-

ning på nett. Jeg vil benytte anledningen nå i dag til å gi ros til alle lærere og skoleledere som i disse dager strekker seg langt for at ungene våre skal ha det beste utgangspunktet, til tross for den vanskelige situasjonen samfunnet nå står i.

Det har vært mye å glede seg over i norsk skole de siste årene. Mye går i riktig retning – elevene lærer mer, stadig flere lærere får fordypning i fagene de underviser i, færre faller fra og flere får læreplass. Like fullt har vi en vei å gå for å bli bedre på tidlig innsats og å sikre alle grunnleggende ferdigheter tidligst mulig, noe som gir grunnlag for mestring og læringsglede. Hvordan situasjonen ute i Skole-Norge påvirker dette, blir særlig viktig å følge nøye.

Når vi vet om tilstanden i norsk skole, er det nettopp fordi vi aktivt legger til rette for ikke bare kunnskap om skolen, men kunnskap i skolen. Det har ikke alltid vært sånn, og man skal ikke lenger tilbake enn til begynnelsen av 2000-tallet før kunnskapen om norsk skole var begrenset, i alle fall hva som omhandlet en bredere forståelse av innhold og resultater.

Nå har vi fått på plass en rekke verktøy, hvor nasjonale prøver bl.a. inngår. Det har vært viktig for utviklingen av norsk skole, debatten om innholdet i skolen og oppfølgingen av skolerresultater i samfunnet. Hver for seg gir disse verktøyene et avgrenset bilde og skolekvalitet et bredt bilde, men i sum har det medført at vi har bedre forutsetning for kvalitetsutvikling, og vi forsøker med dette å strekke oss lengst mulig for ungene våre i en retning basert på kunnskap, ikke antakelser.

Forsøk på å skape et inntrykk av et nasjonalt testjag i denne sammenhengen, er et feilspor. Nasjonalt har våre elever 13 korte prøver i løpet av ti års skole, som inneholder nærmere 10 000 skoletimer. Det kan vanskelig omtales som et testjag. I tillegg er prøvene utformet sånn at de ikke bare gir samfunnet, skoleeierne og oss politikere kunnskap, de fungerer også godt som et verktøy for lærernes oppfølging av den enkelte elev.

Under høringen som komiteen avholdt, ble det fra forskerhold slått fast at nasjonale prøver som utvalgsprøver naturlig nok ikke ville kunne brukes til å følge opp den enkelte elev. De ville heller ikke kunne brukes til å følge utviklingen ved den enkelte skole. Igjen sitter man med en nasjonal og i beste fall regional oversikt, langt på vei informasjon som man får gjennom andre internasjonale verktøy som PISA. Da kan det jo være verdt å nevne at Senterpartiet som en forsvarsside her har tatt til orde for å melde Norge ut av PISA også, og SV henger seg på. Hva som blir rød-grønn skolepolitikk når Arbeiderpartiet ikke vil si hva de mener, bør vekke bekymring hos elever, foreldre og forskere.

Torstein Tvedt Solberg (A) [14:55:14]: Dette er ikke en ny debatt, vi har hatt den her i denne salen før. Selv om vi har hatt litt ulik inngang, er i hvert fall opposisjonen samlet om de viktigste kravene: en tillitsreform i skolen og det å kutte unødvendig rapportering og dokumentasjon.

For Arbeiderpartiets del mener jeg fortsatt at det er grunn til bekymring for at skolehverdagen til lærerne i for stor grad preges av unødvendig rapporterings- og dokumentasjonskrav. Vi mener at en god skole forutsetter at dyktige lærere og andre ansatte gis tid og tillit til å følge opp hver enkelt elev, og til å tilrettelegge undervisningen slik at elever kan lære på den måten de lærer best.

De rød-grønne partiene står i dag også samlet bak et forslag der en ber regjeringa «sørge for at de samlede kravene til rapportering og dokumentasjon i skolen reduseres». Det foreslo vi også i debatten om tillitsreform i skolen. Dessverre ble det ikke vedtatt da, og det blir heller ikke vedtatt nå. Jeg mener det er det viktigste vedtaket vi kunne gjort i dag – ta tak i de klare utfordringene som er der med måle- og testregimet. Jeg tror ikke vi kan gjøre det gjennom enkeltvedtak om hver enkelt prøve, kartlegging eller test, men gjennom et bredt partssammensatt arbeid og en faglig debatt ute i skolen og kunnskapsmiljøene våre om hvordan en kan gjøre dette på en bedre måte.

Jeg synes det er rart at regjeringa ikke lytter til fagfolket og lærerne i denne saken. Høringen som vi hadde i komiteen, viste at en ganske samlet sektor er enig med Arbeiderpartiet og opposisjonen i at en vil gjennomgå hele systemet for måling og testing i norsk skole.

Det er for meg merkelig at det virker som om representanten fra Høyre, som også er saksordfører, ikke har lest innstillinga. Der er det ganske tydelig begrunnet hva Arbeiderpartiet mener i denne saken, og hva som ville blitt politikken om vi hadde fått bestemme og hadde hatt flertall.

Til slutt: Ved en inkurie står det i innstillinga at Arbeiderpartiet står bak og skal stemme for forslag nr. 1. Det skal vi altså ikke, det er også meldt inn – det kan være en var litt ivrig i avgivelsesøyeblikket. Men Arbeiderpartiet skal stemme for det som i innstillinga er forslag nr. 2. Jeg vil altså med dette ta opp forslag nr. 2 og melde at Arbeiderpartiet ikke skal stemme for forslag nr. 1.

Presidenten: Da har representanten Torstein Tvedt Solberg redegjort for Arbeiderpartiets prioriteringer og tatt opp forslag nr. 2.

Marit Arnstad (Sp) [14:57:55]: Nasjonale prøver har vært omstridt helt siden innføringen av dem i 2004. Sjøl om prøvene er modifisert og forbedret, er det fortsatt betydelig kritikk av innretningen og ikke minst

verdien av dem og bruken av dem. Det kom også fram under komiteens høring.

Senterpartiet har også tidligere fremmet forslag om å omgjøre de nasjonale prøvene til utvalgsprøver, senest i 2015. Som redegjort for i sjølve forslaget og innstillingen mener Senterpartiet at en omgjøring til utvalgsprøver der en går fra å teste hele årstrinn til å teste et statistisk utvalg av elever, ville være tilstrekkelig til å gi myndighetene informasjon. Samtidig ville det kunne redusere negative effekter ved dagens regime, og det ville også frigjort tida for lærere og punktere den misforståtte rangeringen av skoler som følger av offentliggjøring av de nasjonale prøvene og resultatene av dem.

Det er ikke så overraskende at regjeringspartiene med Høyre i spissen forsvare nasjonale prøver. Mye av skolepolitikken til regjeringen handler jo om et fundament av testing og måling som et grunnlag også for styring av skoler. Men det er litt overraskende at en regjering som snakker om kunnskap, velger en så ensidig og unyansert tilnærming til denne saken, og helt velger å se bort fra også de negative konsekvensene.

I innstillingen har Senterpartiet vist til at intensjonene med nasjonale prøver ikke er helt i samsvar med den faktiske pedagogiske nytteverdien. Senterpartiet mener at det gir noen flertydige styringssignaler fra myndighetene når det skapes et spenningsforhold mellom målbare resultater, som f.eks. det man ser gjennom nasjonale prøver, og de delene av skolens oppdrag som ikke blir målt, eller ikke lar seg måle, men som like fullt er viktige. Slik prøvene brukes i dag, mener Senterpartiet at de ikke bare hemmer utviklingen av norsk skole, men bruken av dem svekker også prøvenes verdi både som et verktøy for kvalitetsutvikling og også som en relevant styringsinformasjon til politikerne.

Med dette vil jeg få lov til å ta opp forslagene fra Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Mona Fagerås (SV) [15:00:30]: Er det én ting de siste ukene i Skole-Norge har overbevist meg om, er det at lærerne fortjener tillit – stor tillit. Krisen vi står i, viser med all tydelighet hvor viktige lærerne er i samfunnet vårt, og mange lærere har lagt ned en enorm innsats den siste tiden. Skolene har gått gjennom en aldri så liten digital revolusjon, og lærerne har strukket seg langt, fordi lærere vet hvor viktig det er for barn å gå i skole og barnehage, de vet hvor viktig det er for barn å være en del av fellesskapet. De har vært bekymret for de ungene som ikke har det så bra hjemme, som trenger masse oppfølging, og som har det ekstra vanskelig i denne tiden.

Skoledagen til lærerne har etter SVs oppfatning i altfor stor grad vært preget av et rapporterings- og doku-

menteringsbehov. En god skole forutsetter at dyktige lærere og andre voksenpersoner gis tid og tillit til å følge opp hver enkelt elev, og til å tilrettelegge undervisningen sånn at den passer best for den enkelte.

For SV er det å redusere omfanget av rapportering og dokumentasjon på nasjonalt nivå en viktig del av vår skolepolitikk. Utdanningsdirektoratet, lærere, forskere og de som utvikler de nasjonale prøvene, er enige om at de nasjonale prøvene ikke kan benyttes som mål for kvalitet på undervisningen. Til tross for dette brukes elevresultater fra bl.a. nasjonale prøver til å ansvarliggjøre rektor og lærere.

Da den ene klassen som jeg hadde fra 1.–4. klasse gikk i 4. klasse, skal jeg godt innrømme at jeg brukte store deler av våren til å forberede de prøvene som skulle komme høsten i 5. klasse. Jeg kjente på en aldri så liten panikk for at disse prøvene skulle offentliggjøres i lokalavisen. Alle visste jo hvem det var som hadde hatt disse elevene de fire siste årene før prøven.

Selv om dette bare er min enkeltopplevelse, er jeg ikke i tvil om at offentliggjøring og rangering av resultater fra nasjonale prøver øker skolenes ønske om å kunne vise til gode resultater sammenlignet med andre skoler, og at dette igjen påvirker det pedagogiske arbeidet og prioriteringene på den enkelte skole. Vi må få slutt på den uheldige rangeringen av skoler og kommuner, og nasjonale prøver bør bli utvalgsprøver.

Tina Shagufta Munir Kornmo (V) [15:03:39]: Det er i skolen vi får utdanning og mulighet til en bedre framtid. Det er her mange barn gjør en klassereise og oppdager nye talenter ved seg selv. Det er på skolen barn forhåpentligvis får konstruktive tilbakemeldinger underveis, slik at de kan sammenligne seg med andre, slik at de kan rekke å forberede seg innen fag, som er viktig for at de skal øke sin mulighet til å komme inn på det studiet de ønsker seg, senere i livet. Dette forutsetter at det er noe nasjonalt å sammenligne seg med, og at det skjer regelmessig, for det er en reell kamp om studieplassene.

Dette Dokument 8-forslaget foreslår utvalgsprøver. Det vil gjøre at skolene sjeldnere får mulighet til sammenligning av læringsutbyttet. Det vil også frata de beste skolene mulighet til å holde et høyt nivå over tid. Samtidig vil de skolene som scorer lavt, miste muligheten til å få slik innsikt, og de mister således muligheten til å lære av de beste. Venstre er ikke imot at lærere skal ha færre administrative oppgaver i form av rapporter og dokumentasjonskrav. Vi er også enig i at det ikke skal gjennomføres mer kartlegging og prøver enn nødvendig, men det må skje på andre måter enn å redusere antall nasjonale prøver.

Intensjonen med kartlegging og nasjonale prøver er at det skal være ett av flere verktøy for utvikling av sko-

len. Dette kommer lærere, elever, ledelse og skoleeiere til nytte. Hovedmålet er å skape en bedre skole. Venstre er trygg på de nasjonale prøvene fordi de er utformet slik at lærerne kan bruke resultatene til å følge opp elevene i sitt arbeid, med undervisningsvurdering og tilpasset opplæring. I tillegg er det utviklet eget veiledningsmaterieell som skolene og den enkelte lærer kan støtte seg på i dette arbeidet.

Andelen som gjennomfører nasjonale prøver, er høy, den ligger på om lag 93–96 pst. Det viser at nasjonale prøver i praksis virker godt. Skolen trenger ulike verktøy for å drive kvalitetsutvikling. Å gå fra nasjonale prøver til utvalgsprøver kan føre til større forskjeller mellom skoler og klasserom, og fordelene med nasjonale prøver forsvinner hvis de gjøres om til utvalgsprøver.

Den informasjonen som nasjonale prøver gir, kommer lærere, skoleeiere og elever til gode. Det er et viktig verktøy som måler elevenes ferdigheter på individnivå, slik at elevene kan få hjelp og tilrettelegging innenfor et kortere tidsintervall enn det utvalgsprøver kan gi. La oss ikke ta fra elevene den muligheten.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:06:47]: Debatten om nasjonale prøver i grunnskolen ønsker Kristelig Folkeparti velkommen. Vi deler forslagsstillerens intensjon om å se kritisk på hvordan både kartlegging og nasjonale prøver brukes i dag. Vi mener også at det ikke skal gjennomføres mer kartlegging og nasjonale prøver enn nødvendig, og at intensjonen med disse prøvene alltid må være klar. Derfor er vi i Kristelig Folkeparti glad for en debatt som kan gi rom for både tydeliggjøringer og presiseringer som vi mener vil kunne være viktige og nødvendige for både elever, ansatte og skoleeiere.

Intensjonen med dagens nasjonale prøver for skoleeier handler om å bidra til god skoleutvikling lokalt. For lærerne handler det om å komme tettere på oppfølgingen og tilpasningen av den enkelte elev og elevgruppe. Samlet kan resultatet av disse, om de brukes riktig, bidra til at et av skolens viktigste oppdrag blir realisert: at alle elever blir sett og fulgt opp.

En annen viktig intensjon og presisering er at kartlegginger og nasjonale prøver skal være verktøy for utvikling av skolen til nytte for lærere, elever, ledelse og skoleeiere, med det klare mål å skape en bedre skole. Det skal være et verktøy for å lete etter hva eleven kan, og ikke hva eleven ikke kan.

Å erstatte nasjonale prøver med utvalgsprøver er etter vår oppfatning ikke løsningen. De vil ikke kunne si noe om elevens utvikling over tid, ei heller tiltak man gjør lokalt på skolene som bidrar til bedre eller økt læringsutbytte hos elevene.

For oss i Kristelig Folkeparti handler bruk av nasjonale prøver også om mer grunnleggende spørsmål om hva skolen skal være, for alt kan ikke måles i kvantitative størrelser. I norsk skole handler det også om dannelse, verdier og holdninger, evnen til å samarbeide, respekt for medmennesker og mye mer. Dette er verdier som ikke kan måles i en nasjonal prøve eller andre kartleggingsresultater, men som likevel er en sentral del av skolens innhold og også de verdier som kanskje er mest etterspurt i arbeidslivet, i vennskap og i andre sosiale relasjoner. Vi skal derfor med rette være kritisk til en overdreven testing, hvor fokuset blir på alt som kan måles. Det kan fort bli en snubletråd for kvalitetsløftet denne regjeringen har vektlagt, gjennom mer fokus på hele mennesket, verdier og livsmestring.

Kristelig Folkeparti mener at framtidens skole bør ha færre nasjonale prøver og først og fremst mange nok og dyktige lærere, som kan gi elevene god undervisning tilpasset den enkelte. Men om prøvene brukes riktig, kan de være et hensiktsmessig verktøy for lærere, skoleeiere og politikere til å kunne drive med kvalitetsutvikling i skolen. Vi må likevel ikke glemme at de ikke måler alt som er viktig.

Jeg vil med dette takke forslagsstillerne for å sette denne viktige debatten på dagsordenen.

Statsråd Guri Melby [15:09:57]: De nasjonale prøvene i lesing, regning og engelsk er viktige verktøy for å skape kvalitetsutvikling, åpenhet og dialog på alle nivå i norsk skole. Forslagsstillerne vil omgjøre de nasjonale prøvene til utvalgsprøver, der bare et begrenset utvalg av elevene gjennomfører prøvene, sånn vi har det f.eks. i PISA-undersøkelsene.

Det er viktig at vi stadig videreutvikler kvaliteten på alle verktøy skolen bruker, men jeg mener forslaget om å gjøre om nasjonale prøver til utvalgsprøver vil redusere både nytteverdien og relevansen av de nasjonale prøvene. Når vi i dag gjennomfører disse prøvene som fullskalaprøver, gir de informasjon tilpasset behovet til lærere, skoleledere, skoleeiere og nasjonale myndigheter. Dersom vi endrer til utvalgsprøver, vil de hovedsakelig gi informasjon på nasjonalt nivå. Lærerne vil altså miste muligheten til å bruke nasjonale prøver i undervisningsvurderingen, skoleledere vil miste muligheten til å bruke prøvene for å utvikle kvaliteten på skolen, og skoleeier vil ikke lenger kunne bruke prøvene til kvalitetsutvikling og styring på kommunenivå på samme måte som i dag.

Kvalitet i skolen handler om veldig mye mer enn det som måles gjennom prøver og undersøkelser. De nasjonale prøvene gir likevel et godt grunnlag for å ha en god dialog om hvordan barn og unge utvikler ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Resultatene fra prøvene må

også ses i sammenheng med annen informasjon som sier noe om kvaliteten i skolen.

Jeg mener dialog er sentralt for å skape en bedre skole, og at åpenhet om resultatene er en forutsetning for å kunne ha en god dialog.

I november i fjor fastsatte vi 40 nye læreplaner for grunnskolen og videregående opplæring. Dette blir den største endringen av skolens innhold siden Kunnskapsløftet i 2006. Når vi gjør så store endringer av innholdet i skolen, må vi også vurdere om det er behov for endringer i verktøyene som måler kvalitet og resultater. Vi har nettopp avsluttet en omfattende høring av forslag til nye bestemmelser for vurdering, eksamen og eksamensordninger i lys av fagfornyelsen, og på bakgrunn av innspillene vil vi legge til rette for at eksamen og vurderingsordninger henger godt sammen med læreplanen og støtter opp under målene for fagfornyelsen.

Utdanningsdirektoratet er i gang med å utrede behov for endringer i prøvemarket og de nasjonale prøvene. Jeg har bedt om at disse vurderingene tas inn i den helhetlige gjennomgangen vi skal ha av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, og som vi skal gjøre i samarbeid med partene. Denne gjennomgangen, som Stortinget har bedt om, har dessverre blitt forsinket, siden både jeg og partene har prioritert håndtering av situasjonen landet og skolene nå befinner seg i. Men jeg vil invitere partene til en samtale om kvalitetsvurderingssystemet i lys av fagfornyelsen så snart det er praktisk mulig.

Regjeringen har arbeidet sammen med partene for å få ned unødig tidsbruk i skolen. Når vi gjennomgår det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, vil jeg legge vekt på at vi finner den riktige balansen mellom behov for informasjon og rapporteringskravet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Arnstad (Sp) [15:13:12]: En gjennomfører hvert år en måling av 180 000 elever i norsk skole – tre hele årskull. Dette brukes det enormt mye tid, penger og ressurser på, og likevel er Utdanningsdirektoratets oppsummering i en analyse av åttende trinn etter 2019: «Det er ingen endring i gjennomsnittlig skalapoeng i lesing, regning og engelsk fra vi startet å måle utvikling over tid og frem til 2019.» Vi måler på en måte status quo, og vi bruker enormt mye krefter på det. Viljen til å vurdere ting annerledes og også til å frigjøre litt av den tida som i dag brukes på skolen og blant lærerne til å gjennomføre disse nasjonale prøvene, er veldig liten.

Synes regjeringen virkelig det lar seg forsvare å teste tre hele årskull hvert år når vi ser at det nesten ikke har noen funksjon og heller ikke fører til noen endring?

Statsråd Guri Melby [15:14:21]: Det at resultatene er relativt stabile på nasjonalt nivå og på et gjennom-

snittsnivå, mener jeg er et argument for at vi skal ha fullskalaprøver, og et argument mot å ha utvalgsprøver, slik representanten har foreslått. Det er riktig at det ikke er de store svingningene fra år til år eller mellom de ulike kullene, men disse prøvene gir veldig viktig informasjon både på individnivå, på klassenivå, på kommunenivå og på skolenivå, og det er jo hele hovedpoenget.

Selvsagt er det interessant for myndighetene å vite hvordan vi ligger an i norsk skole i lesing, regning og engelsk. Den informasjonen får vi f.eks. gjennom PISA-undersøkelsen, så hvis det er noe vi skal ta bort fra de nasjonale prøvene, er det jo egentlig denne informasjonen til nasjonale myndigheter. Men informasjonen som lærere får for å kunne følge opp elever eller for å følge opp klassen sin, f.eks., mister man, og dermed mister man også et viktig aspekt ved de nasjonale prøvene dersom man gjennomfører det representanten foreslår.

Marit Arnstad (Sp) [15:15:24]: Lærerorganisasjonene selv er jo ikke enig med statsråden i det. De er svært kritiske til den tida og de kreftene en bruker på nasjonale prøver uten at det gir noe særlig uttelling. Nå er vi i en situasjon der vi har hatt stengte skoler i flere uker, og særlig for elever som har behov for tilpasset opplæring, kommer det til å være mye tapt tid som skal tas igjen. Lærerne kommer til å ha behov for å ha tid til å kunne følge opp elevene ekstra nøye det neste halvåret for å unngå at de taper noe varig på skolestengningen.

Kunne det være aktuelt for regjeringen å ikke bruke så mye tid og krefter på nasjonale prøver det neste året som det en har gjort, altså kutte det ut et år, og heller bruke de ressursene og den tida på lærerne for faktisk å følge opp de barna som nå er kommet tilbake på skolen etter stengte skoler i flere uker?

Statsråd Guri Melby [15:16:16]: Jeg må si at jeg har litt vanskelig for å forstå perspektivet her. Er det en tid vi virkelig har behov for å kartlegge hvordan det står til med elevene, er det jo nå, etter at skolene har vært stengt i seks uker, og enda lenger for de eldste elevene. Jeg mener det er veldig viktig at skolene akkurat nå setter seg ned og ser på hvordan det går med elevene.

Jeg er fullt klar over at de fleste lærere greier å gjøre dette på en god måte og har mange egnede verktøy til å gjøre det, men det er ingen tvil om at et kvalitetssikret, nasjonalt system som brukes over hele landet, og som er laget av forskere som har høy kompetanse i dette, er en veldig god rettesnor for alle lærere å bruke.

Jeg reagerer også på dette med tidsbruk. Nå husker ikke jeg akkurat hvor lenge en nasjonal prøve varer, om det er 60 eller 90 minutter, men det er relativt begrenset tid. Representanten Gudmundsen var også inne på det i løpet av sitt innlegg. I løpet av en skoleleivs lange liv i

norsk skole bruker vi forsvinnende lite tid på disse nasjonale prøvene, som er et godt verktøy for å få vite noe om hvordan man skal gi den tilpassede undervisningen representanten etterspør.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Arnstad (Sp) [15:17:24]: Jeg er litt overrasket over at statsråden ikke ser den problemstillingen. Skolenes landsforbund har trukket fram at vi nå har vært i en situasjon der i alle fall en del av elevene, særlig de som trenger tilpasset opplæring, kan ha tapt en del på det å ha stengte skoler. De har sagt at man må ha ekstra ressurser, og at man helst burde hatt en egen tiltakspakke for skolene det neste halvåret for faktisk å kunne følge opp de elevene som har størst behov for det. Samtidig setter vi lærerne våre, som har enormt mange oppgaver til vanlig, i en situasjon der de skal følge opp de elevene som kanskje nå har tapt noe og trenger ekstra oppfølging, og samtidig bruke tid og krefter på nasjonale prøver det neste året. Det overrasker meg at statsråden ikke ser at vi er i ferd med å overlesse norsk skole og norske lærere med oppgaver, og at dette faktisk er en mulighet til å avlaste skolene i løpet av det neste året.

Statsråd Guri Melby [15:18:17]: Det som må være utgangspunktet for en god, tilpasset opplæring, er jo at lærerne kartlegger elevene sine. Det er veldig vanskelig å gi tilpasset opplæring dersom man ikke vet hvordan det står til med elevenes kunnskaper. Selv om det finnes mange ulike kartleggingsverktøy, er de også av veldig variabel kvalitet. Det er ingen tvil om at de kartleggingsverktøyene som vi her har tilgang på, både gjennom kartleggingsprøvene på de laveste trinnene og de nasjonale prøvene for 5., 8. og 9. trinn, er veldig gode verktøy for lærere for å kunne vurdere hva slags tiltak som skal til.

Det er også veldig mange lærere som er positive til nasjonale prøver, og forskning har vist oss veldig klart at de lærerne som vet mest om hvordan nasjonale prøver skal brukes, også er de som har størst utbytte og er mest positive til dem. Og de som har ledere og ledergrupper som er flinke til å følge opp dette, er veldig positive til nasjonale prøver og ser at det gir et veldig godt utgangspunkt for tilpasset opplæring.

Mona Fagerås (SV) [15:19:24]: Jeg er glad for signalene statsråden kommer med, om at det skal bli startet et arbeid med kvalitetsvurderingssystemet. Det er viktig at partene skal være med i dette samarbeidet, jeg er glad for det også. Det er per i dag stor usikkerhet knyttet til om de nasjonale prøvene fungerer godt nok, og i høringsrunden kom det fram flere negative bivirkninger.

Det betyr ikke at vi i SV mener at dagens prøver er unyttige, eller at de absolutt ikke bidrar til utviklingen i skolen, men vi mener at en annen innretning kan gi oss bedre verktøy til å følge opp hver enkelt elev og videreutvikle skolen. Det er på høy tid å ta diskusjonen om hvordan vi kan forbedre de nasjonale prøvene og kvalitetsutviklingssystemet i sin helhet.

Vil statsråden ta denne diskusjonen nå?

Statsråd Guri Melby [15:20:20]: Jeg var selv til stede på den muntlige høringen som ble arrangert her på Stortinget. Det som var påfallende i den høringen, var at alle de tyngste kompetansemiljøene vi har når det gjelder de grunnleggende ferdighetene, både regning, lesing og skriving, var veldig klare og tydelige på at de nasjonale prøvene er et utrolig viktig verktøy som vi trenger i norsk skole for å sikre kvalitet for alle barn. Men jeg er ikke avvisende til å se på hvordan vi kan videreutvikle dette verktøyet. Jeg sa også i mitt innlegg at dette er et arbeid som regjeringen har igangsatt. Det står også i Granavolden-plattformen at vi er nødt til å videreutvikle kvalitetsverktøyene vi har i norsk skole. Vi må bl.a. tilpasse dem til fagfornyelsen. Det er veldig viktig. Det er åpenbart ikke hugget i stein akkurat når det er best å gjennomføre slike prøver, og om vi trenger prøver på andre områder. Det ble i høringen bl.a. tatt til orde for nasjonale prøver i skriving. Så jeg er selvsagt åpen for å ha en debatt om dette.

Mona Fagerås (SV) [15:21:22]: Flere av de lærerne som jeg har kontakt med, opplever at andre prøver er mer treffsikre, og at de har behov for flere og bedre diagnostiske verktøy enn dagens obligatoriske nasjonale prøver. De mener at det haster med å utvikle prøver som er skreddersydd for å kunne tjene som gode pedagogiske verktøy for lærere, og som lærerne og skolene selv kunne ha tatt i bruk ved behov.

Flere og flere lærere har etterspurt tillit, og som jeg var inne på i mitt innlegg, har lærerne virkelig vist seg tilliten verdig de siste ukene. Statsråden har også stått oppi en veldig krevende tid for norsk skole. Hadde ikke norske lærere fortjent at statsråden viste dem den tilliten nå?

Statsråd Guri Melby [15:22:16]: Jeg er helt enig med representanten Fagerås i at lærerne virkelig har vist seg tilliten verdig, og jeg mener virkelig det er tillit til lærerne, skolelederne og skoleeierne vi legger til grunn i politikken som regjeringen fører. Med Kunnskapsløftet fikk vi en kraftig forenkling av læreplanene, men det var også viktig å ha noen verktøy for å kunne følge utviklingen og ha en god dialog om kvalitetsutvikling. Gjennom fagfornyelsen har læreplanene blitt ytterligere skrellet ned, og det gir en betydelig større fri-

het for den enkelte lærer og den enkelte skole. Ikke minst har vi også full metodefrihet i norsk skole.

Jeg tror det er viktig å presisere hva de nasjonale prøvene er. De nasjonale prøvene er ikke et diagnostisk verktøy. Til det trengs det helt egne prøver. Dette ble også presisert i høringen av dem som satt med spesialpedagogisk kompetanse. Disse prøvene er veldig gode for å kunne kartlegge den generelle kompetansen hos alle barn, men dersom disse prøvene avklarer at barn har spesielle behov, trenger man så klart diagnostiske verktøy.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en tale på inntil 3 minutter.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:23:31]: Nasjonale prøver er et veldig viktig verktøy for å bedre kvaliteten i norsk skole, for skoleeiere, skoleledere og lærere. Og jeg skulle ønske at SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet hadde vært interessert i å diskutere hvordan man kan bruke disse verktøyene på en god måte på alle skoler i alle kommuner istedenfor å diskutere hvordan man kan hemmeligholde og bortforklare resultater på skolenivå.

La meg være veldig tydelig: Det er ingen som påstår at nasjonale prøver måler alt. Det er ingenting som kan måle alt i norsk skole. Nasjonale prøver kartlegger imidlertid elevenes leseforståelse, ferdigheter i naturfag, engelsk og matematikk. I høringen kom det veldig tydelig fram at det ikke er mulig å pugge eller jukse seg fram til leseforståelse – snarere tvert imot. Så jeg har ikke noe problem med at skolene jobber med leseforståelse eller forbereder elevenes ferdigheter innenfor naturfag eller engelsk. I motsetning til hva Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet påstår, er ikke lesing, matte, engelsk og naturfag en smal del av skolens brede samfunnsoppdrag. Snarere tvert imot: Lesing er en grunnleggende ferdighet som skal gjennomsyre alle fag. Vi har tall som viser at det er en direkte sammenheng mellom hvordan man gjør det på nasjonale prøver i 5. klasse, og hvem som klarer å fullføre videregående skole.

Dersom det ikke er åpenhet om resultater på skolenivå, kan en skole år etter år etter år sende fra seg elever som ikke har fått oppfylt sin viktigste rettighet, og lokalpolitikere kan fraskrive seg ansvaret og la lærerne og skolelederne stå igjen. Da blir det også større forskjeller mellom klasserom og mellom skoler. Ikke minst mister vi også muligheten til å lære av dem som lykkes. La meg understreke det, det er det som er poenget. En god skole er et godt lagspill.

Det er ikke riktig, som representanten Arnstad sier, at det har vært status quo. Snarere tvert imot er det mange kommuner som har jobbet veldig godt med kvalitets-

utvikling over flere år, brukt informasjon om elevenes læring aktivt, diskutert undervisningen i gode profesjonsfelleskap og klart å hjelpe flere elever. Nord-Østerdal er et veldig godt eksempel på det. De har ikke fått bedre resultater fordi de har vært heldige med elevsammensetningen år etter år etter år. De har fått bedre resultater fordi de har brukt resultatene i kvalitetsutvikling.

Jeg synes det er litt surrealistisk at Arbeiderpartiet ikke klarer å svare på om de er for eller imot nasjonale prøver, eller i hvert fall om de er for prinsippet om at det skal være åpenhet om resultater på skolenivå. Nok en gang er det umulig å vite hva Arbeiderpartiet mener om sentrale skolepolitiske spørsmål, nok en gang snur de kappen etter vinden. Å sette ned et utvalg etter valget fordi de ikke klarer å fylle den såkalte tillitsreformen med et eneste konkret forslag før valget, mener jeg er ganske hult. Det betyr at man rir to hester samtidig. Jeg håper at også Arbeiderpartiet kan se verdien i å ha kunnskap om skolen, og at vi kan stå sammen for å drive god kvalitetsutvikling.

Aud Hove (Sp) [15:26:48]: Nasjonale prøver inngår i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, som det har vore sagt her fleire gonger, og det har etter kvart blitt veldig omfangsrikt og er modent for revisjon. I tillegg til dei nasjonale prøvene inngår andre – ei internasjonal undersøking som Noreg deltek i, det er karakterstøttande prøver, dei obligatoriske kartleggingsprøvene og dei frivillige kartleggingsprøvene, eksamensresultat og nasjonale tilsyn. Og i tillegg har ei rekkje kommunar innført eigne kartleggingsprøver og-system.

Senterpartiet er for openheit og informasjon, men har lenge åtvare mot målstyring og omfanget av testing i skulen, og som representanten Fagerås sa: tid og tillit. Det gjer inntrykk på oss når foreldre og lærarar fortel om korleis målstyring og testregime påverkar undervisninga, ikkje minst korleis det påverkar eleven sitt sjølvbilde. Det som har slått meg i dette arbeidet og ved å følge debatten, er korleis både media, skuleleiarar og av og til nokre lærarar overvurderer kva som kan lesast ut frå resultat. Kvart år skjer det same: Både regionale og nasjonale media ryddar spalteplass og rangerer kommunane sine resultat som om det skulle vere NM i skule – og tilsvarende i lokalmedia, der ei rangering kjem enda tettare på dei enkeltindividua som står bak resultatet, nemleg elevane og lærarane.

Og når sjølve prøvene er skreddarsydd for samanlikning mellom skular, kombinert med eit openheitskrav, så er vegen lagt open for offentleg rangering. Når lokalavisa refererer resultatata for skulane i kommunen og i nabokommunar, skapar det automatisk eit inntrykk av kva for skular som er gode, eller tilsvarende

mindre gode. Slik disse rangeringane blir presenterte i media, blir det altså skapt eit inntrykk av at dei nasjonale prøvene måler utdanningskvaliteten ved kvar enkelt skule og i kvar enkelt kommune. Dette skjer trass i at dei fleste som jobbar med skule, er einige om at nasjonale prøver ikkje måler kvalitet.

Det er klart at dette påverkar dei som jobbar på skulen på godt og vondt, både lærarar og rektorar, men ikkje minst påverkar det elevane på godt og vondt, som gjennom media og fokuseringa på øving i forkant, føler at deira prestasjonar blir hengde ut på ei offentleg tørkesnor. På mindre skular, som vi har mange av, med forholdsvis få elevar, blir dette fort gjennomsliktig. Når det står i lokalavisa at klassa di er den dårlegaste klassa i fylket, trur ikkje eg at det skapar verken motivasjon eller meistring for eleven. Slikt skapar unødig press og stress, og Senterpartiet meiner at offentleggjering av prøvene berre hemmar. Ei omgjerding av nasjonale prøver til utvalgsprøver vil langt på veg demme opp for desse svært uheldige bieffektane. Det er tilstrekkeleg med ein statistikk, i staden for nasjonale prøver.

Mona Fagerås (SV) [15:29:54]: Vi kan ikke lukke øynene, slik som flertallet i denne salen nå gjør, når forskning og evaluering viser at mange lærere ikke synes at prøvene er gode nok verktøy for å følge opp elevene.

Denne debatten bør ta utgangspunkt i to overordnede spørsmål: Hva slags informasjon trenger myndighetene på nasjonalt og på lokalt nivå for å utvikle skolen videre? Og hva slags verktøy trenger lærere for å gi elevene best mulig undervisning?

Dagens nasjonale prøver skal altså oppfylle to formål på en gang. De skal gi styringsinformasjon til nasjonalt og kommunalt nivå, som gjør det mulig å sammenligne resultater mellom kommuner og mellom skoler, og de skal også gi lærerne et redskap for å hjelpe hver enkelt elev videre. Det er en vesensforskjell mellom å gi faglig tilbakemelding til den enkelte elev og å gi overordnet informasjon om gjennomsnittlig resultatnivå, som kan brukes til å sammenligne skoler og kommuner.

Jeg vil ikke godta at premisset om at det skal være mulig å sammenligne resultatene på tvers av skoler og kommuner, er hovedårsaken til at prøvene har begrenset verdi for lærerne. Den standardiseringen som sammenligningen krever, fører til at lærerne får mye mindre og en mer usikker informasjon om de elevene som de trenger aller mest informasjon om, nemlig de som skårer vesensforskjellig fra gjennomsnittet.

Når representanten Tybring-Gjedde snakket om hemmelighold som noe negativt, så vil jeg vise til andre nordiske land, som har lagt ned et «need-to-know»-prinsipp for sine prøver, altså gjort informasjonen til-

gjengelig for dem som skal bruke den. Men i Norge er det altså fritt fram for å bruke prøvene til å rangere skoler og kommuner. Gjennom slike rangeringer og sammenligninger får de nasjonale prøvene status som det definitive målet på utdanningskvaliteten ved hver enkelt skole, i hver enkelt kommune. Alle vi som jobber med skole, er enige om at utdanningskvalitet er noe langt mer komplekst – er vi ikke?

Mange fagpersoner advarer mot rangeringer og konkurranse mellom skoler basert på nasjonale prøver. En slik bruk av prøvene hemmer ikke bare utviklingen av norsk skole, men svekker også prøvenes verdi som kvalitetsutviklingsverktøy og som relevant styringsinformasjon til politikerne. Dersom prøvene hadde blitt gjort om til utvalgsprøver, ville vi demmet opp for disse svært uheldige bieffektene.

Kent Gudmundsen (H) [15:33:22]: Jeg tror vi må erkjenne at med mindre vi skal holde all informasjon om norsk skole hemmelig, vil det vi lar være offentlig, kunne misbrukes. Det betyr ikke at man har tatt til orde for at eksamen gir et komplett bilde av hvilken kunnskap elevene har. Det er ikke sagt fra undertegnede side at nasjonale prøver er et komplett verktøy som gir et totalt bilde av situasjonen på den enkelte skole, i den enkelte klasse eller for den saks skyld for den enkelte elev.

Poenget her er at summen av de verktøyene vi har i norsk skole, og den debatten og den innsikten vi som samfunn kan få gjennom meningsbrytning, gjennom analyse, gjennom å spille på forskermiljø: Det er det som er med på å gjøre at vi har utvikling i norsk skole – og er det noe jeg ønsker for mine barn, er det at vi har utvikling i norsk skole. Verden utvikler seg, Norge må også utvikle seg. Det betyr at vi hele tiden strekker oss lenger og har større ambisjoner for barna våre, og da mener jeg at det er helt åpenbart at vi skal ha et ordskifte som bidrar til å tenke ut hvordan vi kommer dit.

Når jeg lytter til debatten her i salen så langt, virker det som om regjeringen ikke har gjort noe for å redusere antall tidstyver eller redusere byråkratiet i norsk skole. Det er altså slik at vi har tatt en rekke grep. Vi har fjernet en obligatorisk kartleggingsprøve, vi har redusert rapporteringskrav, og hva har skjedd som følge av det? Det er blitt møtt med kritikk fra opposisjonen. Jeg har vært gjennom debatter her i salen tidligere der man har bedt om å øke rapporteringskrav som er blitt redusert, fordi man mener at man mister viktig informasjon – uten at noen har pekt på om man skal kutte andre rapporteringskrav, eller at man skal fjerne andre prøver.

Det mener jeg er litt av dilemmaet vi står i her nå: Når man kommer med kritikk, men i liten grad kommer med alternativer, blir det egentlig ganske hult. Jeg vil si at det viktigste vi gjør nå for norsk skole, er at vi følger

opp fagfornyelsen på en god måte, og at vi – selvfølgelig – gjennom det følger opp det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og får en god gjennomgang av det, slik at vi får en ramme rundt det som ivaretar balansen mellom tilstrekkelig informasjon opp mot de nasjonale verktøyene som vi trenger å gjennomføre for å ha nok kunnskap om skolen. Jeg mener at statsråden her i dag har signalisert veldig godt at man vil følge opp det arbeidet, som også er et punkt i Granavolden-plattformen.

Men det som er litt slående i denne debatten, er at det er veldig vanskelig å få grep om hva Arbeiderpartiet mener om framtiden til nasjonale prøver, og det hadde det jo vært interessant å vite – så man også vet hva som er rød-grønn politikk på dette feltet.

Statsråd Guri Melby [15:36:37]: Grunnen til at jeg ba om ordet igjen, er at jeg rett og slett ikke kjenner meg helt igjen i den virkelighetsbeskrivelsen som en del av partiene fra opposisjonen kommer med, spesielt Senterpartiet. Det å beskrive norsk skole som et slags testregime og som sterkt preget av målstyring – det er ikke mitt bilde av norsk skole i det hele tatt. Jeg har fulgt den norske skoledebatten veldig tett helt siden jeg tidlig på 2000-tallet selv tok lærerutdanning. Jeg har også vært på besøk på en rekke skoler i en rekke kommuner, og dette bildet kjenner jeg virkelig ikke igjen. Jeg utelukker selvsagt ikke at det finnes enkelttilfeller der nasjonale prøver brukes helt feil, men det er ikke bildet av norsk skole.

Jeg tenkte jeg skulle si litt om hva nasjonale prøver faktisk brukes til. På nasjonalt nivå har nasjonale prøver bl.a. ført til en del store satsinger, bl.a. ganske store satsinger på lesing, som det åpenbart har vært et stort behov for, og som det også er behov for at vi fortsatt har. Det har også ført til satsing på realfag, på vurderingskvalitet og på en rekke områder der norsk skole har utviklet seg i virkelig positiv retning de siste 20 årene.

Den enkelte lærer kan også bruke resultatene fra nasjonale prøver til å vurdere en rekke faglige ting, bl.a. om klassen har de ferdighetene innenfor regning og lesing som de trenger. Trenger man f.eks. mer fokus på måling og geometri, ja, da kan man fokusere på det, da har man et grunnlag for å drive tilpasset opplæring. Her kan man avdekke om det er enkeltelever som sliter med enkelte delområder, f.eks. om det er teksttyper i lesing en elev strever med, eller om man motiveres av enkelte teksttyper.

Vi fikk vist fram noen av disse prøvesettene i høringen, og det viste seg at dette er prøver som virkelig ligger tett opp til det som læreplanen ønsker at man skal jobbe med, bl.a. å bruke autentiske tekster, noe lærebøker bruker i veldig liten grad.

Så kan selvsagt skoleledere bruke resultatene til å vurdere hvordan skolen gjør det i lesing, regning og en-

gelsk, og hvordan skolens resultater har utviklet seg over tid.

I høst var jeg bl.a. på besøk på Bangsund skole i Namsos. De var veldig stolte, de hadde veldig lyst til å fortelle meg at nå hadde de fått høre at resultatene fra de nasjonale prøvene i lesing kom. De var så glade, for de hadde hatt en systematisk satsing på lesing over flere år, og nå visste de at de prøvene kom til å gi veldig gode resultater. Det gjorde også at de hadde argumenter for å fortsette den satsingen, for å fortsette satsingen på bl.a. skolebibliotek og egne leseveiledere på den skolen.

Det som jeg synes opposisjonen her tar til orde for, er at vi ikke skal innhente kunnskap om skolen, verken på elevnivå, klassenivå, kommunenivå eller nasjonalt nivå. Det må jeg si jeg synes er veldig rart, all den tid den kunnskapen vi har skaffet oss de siste årene, har gitt oss veldig nyttig informasjon for å utvikle norsk skole videre.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:39:48]: På debatten virker det som om vi i komiteen kanskje burde hatt en leseprøve på innstillinga. Det er helt klart at representantene fra Høyre ikke har gjort hjemmeleksen sin og lest innstillinga godt nok. Arbeiderpartiet er for nasjonale prøver. Vi er for åpenhet, og det måtte en rød-grønn regjering til for å endre det rangeringssystem som Høyre, da de sitt i regjering, innførte. Men det er rart at man ikke klarer å se sammenhengen i denne debatten, der vi ønsker å lytte til ekspertene, lytte til lærerne og ha en grundig gjennomgang av test- og målesystemet, og så vil man samtidig forhåndskonkludere på utfallet etter en sann gjennomgang.

Jeg synes jeg hører, heldigvis, statsråden si at systemet som vi har i dag, ikke er perfekt. Men det som er spesielt med debatten i dag, er at Høyre rir gamle kjepphester, og driver en debatt med skylapper. Det som ble klart for meg i denne debatten i dag, er at det har hatt noen konsekvenser at Høyre har hatt så store skylapper i denne diskusjonen og rett og slett har vært helt handlingslammet som parti.

Jeg synes det er gledelig å høre statsråd Melby i dag. Det viser helt tydelig at bytte av statsråd i Kunnskapsdepartementet har hatt noe å si for regjeringas tilnærming til denne saken. Endelig blir det nå klart at det blir gjennomført, som Stortinget har bedt om, et helhetlig arbeid med både NKVS og eksamen, som Høyre har kjempet mot. Dette skjer nå heldigvis med en Venstre-statsråd. Ikke minst er det gledelig at statsråden varsler at partene nå skal med – et tydelig linjeskifte i forhold til det Høyre drev med da de hadde statsråden, der partene ikke fikk være med i dette arbeidet.

Vi har hele tida sagt fra opposisjonen og Arbeiderpartiet at en burde ha gjort dette før. Dette er et arbeid

som en burde ha gjort parallelt med fagfornyelsen. Som også lærerne har sagt: Disse tingene henger tett sammen. Og når fagfornyelsen nå skal innføres i skolen fra høsten, burde en ha sett på Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem, og eksamen før det, sånn at dette kunne ha fungert sammen. Men det er nå veldig gledelig at det ser ut til at man skal gå igjennom det og gjøre det arbeidet, og ikke minst at partene skal være med på det. Så regner jeg med at diskusjonen fortsetter med Høyre, med deres skylapper, men at verden går videre i Kunnskapsdepartementet.

Marit Arnstad (Sp) [15:42:45]: Det er et par av påstandene i denne debatten som må kommenteres. Representanten Tybring-Gjedde gir uttrykk for at Senterpartiet ikke synes at matematikk, norsk, engelsk og naturfag er viktige fag. Sjølsagt synes vi det er viktige fag, men en trenger ikke være enig med Høyre når det gjelder nasjonale prøver for å mene at det er viktige fag.

Representanten Gudmundsen sier at de som ikke vil ha nasjonale prøver, ikke ønsker utvikling i norsk skole. Sjølsagt ønsker vi utvikling i norsk skole, vi mener bare at de nasjonale prøvene er gitt en for utvidet funksjon i styringen av norsk skole, som det ikke er grunnlag for. Vi mener at det regjeringen gjør, er å gi nasjonale prøver status som en kvalitetsmarkør, til tross for at veldig mange faglige instanser mener at resultatene av nasjonale prøver ikke er noen fasit over kvaliteten ved undervisningen eller kvaliteten ved den enkelte skole.

Nei da, vi vil ikke gjøre noe hemmelig. Vårt alternativ er ikke å avvikle nasjonale prøver, men å redusere omfanget på en sånn måte at det tilfredsstiller nasjonale myndigheters informasjonsbehov, altså gjennom utvalgsprøver.

Når det gjelder den enkelte skoles informasjonsbehov, har jeg til gode å høre om lærere som har fått en aha-opplevelse når resultatet fra de nasjonale prøvene kommer. Jeg tror lærerne har ganske god oversikt over situasjonen i klassen, hvilke elever som skårer høyt, middels eller lavt. Det lærerne etterspør, er flere verktøy for å skreddersy innsats overfor enkeltelever. Ved å redusere omfanget av nasjonale prøver vil en faktisk kunne frigjøre tid og ressurser til å imøtekomme det lærerne faktisk etterspør og har behov for.

Jeg synes resultatene av nasjonale prøver blir brukt på en måte det ikke er grunnlag for. Nå skal de inngå som en indikator i beregningen av skolebidragsindikatorene og bruken av dem, og så skal de være med i vurderingen av en nedre grense for skolekvalitet, bruk av veilederkorps og en oppfølgingsordning for kommuner med svake resultat. Ja, men da bruker en jo nasjonale prøver – langt utover det det er grunnlag for å gjøre. Prøvene skal altså – sjøl om de kun gir et tidsbilde, og kun

måler deler av elevenes kunnskap og ferdigheter – i praksis kunne brukes til å kunne sette skoler og lærere under administrasjon, og det mener Senterpartiet er uheldig.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:45:28]: Jeg må si jeg blir litt forundret over debatten, for jeg har besøkt flere arbeiderparti- og senterpartistyrte kommuner som bruker nasjonale prøver på en god måte til å drive kvalitetsutvikling på skolene sine.

Jeg nevnte Nord-Østerdal i stad. Der er det flere kommuner som har vært en del av et prosjekt kalt Kompetanse for kvalitet, som har brukt nettopp kartleggingsprøver og informasjon fra dem aktivt i undervisningen – ikke fordi det var en aha-opplevelse for lærerne, men fordi det gjør at man over tid klarer å forbedre f.eks. elevenes leseforståelse. Det kan godt være at Senterpartiet mener det er viktige fag – norsk, naturfag og matte. Men utfordringen er jo at argumentasjonen deres samtidig er at man bruker for mye tid på det, at nasjonale prøver er styrende. Jeg mener tvert imot at det kan være et verktøy for nettopp å kunne heve elevenes ferdigheter.

Det er ikke bare nasjonale behov for å ha informasjon som er styrende for nasjonale prøver. Hovedformålet med nasjonale prøver er å kunne bruke dem til å videreutvikle kvaliteten på skolene. Vi har flyttet kompetansemidler og desentralisert dem ned til fylker og kommuner. Hvis man nå skal gjøre nasjonale prøver om til utvalgsprøver, vil man egentlig frata kommunene kunnskap om hvordan det står til med deres elever, hva de trenger å jobbe med, og hva slags kvalitet de trenger å utvikle.

Hvis jeg skjønnte Arbeiderpartiet rett: De er for nasjonale prøver, de er for åpenhet, men de har ikke forhåndskonkludert med at de ikke kan være for nasjonale prøver og ikke være for åpenhet etter at de har fått et utvalg og snakket med partene etter valget. Det er en veldig forvirrende holdning til nasjonale prøver. Det kan godt være at man ønsker å gjennomgå det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Det er fint, men man må jo svare på om man prinsipielt er for at man har informasjon om elevenes resultater på skolenivå og kommunenivå.

Da Utdanningsnytt intervjuet representanten Tvedt Solberg og spurte om hvor mange elever som ville delta på nasjonale prøver, altså akkurat det vi diskuterer i dag – bør det være utvalgsprøver eller prøver som alle skal gjennomføre – svarte representanten at Arbeiderpartiet ikke hadde konkludert og fortsatt var i tenkeboksen. Jeg mener det er stor forskjell på det og å ha lyst til å gjennomgå kvalitetsvurderingssystemet. Jeg mener det er smart å se på hvordan man kan bruke nasjonale prøver

på en bedre måte flere steder. Det er helt åpenbart at lærere er mer positive jo mer aktivt de bruker det, men jeg mener ikke at man skal frata nasjonale prøver funksjonen for informasjon om enkelte elever og enkelte skoler.

Det er her Arbeiderpartiet står i en spagat som jeg mener er veldig uheldig, for de skal samarbeide med to partier som ønsker å fjerne nasjonale prøver og den funksjonen de har i dag. Det er det jeg skulle ønske man hadde fått avklart, i hvert fall før valget. Det mener jeg faktisk velgerne fortjener.

Martin Henriksen (A) [15:48:32]: Det er tidvis vanskelig å ta kritikken fra Høyre i akkurat denne saken seriøst – rett og slett fordi de i flere sånne saker har lagt seg på en debattstil som handler om å si at andre partier har et uklart standpunkt, ikke har bestemt seg og ikke vet hva de skal mene, når det motsatte er tilfellet, og når de har fått svar flere ganger.

Det er også en litt kjedelig/uredelig debatteknikk å anklage et parti for et standpunkt de ikke har, og å sause sammen ulike standpunkter. Dersom man vil fremme kritikk mot noen, bør man kritisere dem som har det standpunktet, og ikke alle andre.

Det er også sagt fra talerstolen her i dag at Arbeiderpartiet ikke er imot nasjonale prøver. Vi er heller ikke med på noen forslag i denne saken om å fjerne nasjonale prøver eller om å gjøre dem om til utvalgsprøver. Vi er heller ikke for hemmelighold av resultatet. Det er altså sånn at Arbeiderpartiet er for at man skal ha god informasjon om skolen på både nasjonalt og lokalt nivå, men ikke mer enn nødvendig. Det vi ønsker, er en debatt om nettopp å utvikle det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Det kan gjerne inkludere nasjonale prøver og hvordan man kan gjøre dem mer læringsstøttende og forbedre det verktøyet de er – som en hjelp til lærerne i undervisningen for å støtte elevene.

Jeg må bare få minne Høyre om at det måtte en rød-grønn regjering til for å endre systemet med nasjonale prøver for å unngå en ren rangering av skoler og skape ro rundt nasjonale prøver. Etter Kristin Clemet og Høyres eksperiment med nasjonale prøver var det sterke protester blant lærere og elever, og det var boikott av nasjonale prøver. Det gikk til og med så langt at OECD i 2005 ba regjeringa skrote nasjonale prøver og legge dem på is fordi de kunne føre til en spiral av nedgang for skoler med problemer. Det fikk man ordnet opp i.

Siden 2013 og fram til 2020 har Høyre styrt Kunnskapsdepartementet – i syv år – uten at man har greid å gjøre nok med rapportering, dokumentasjonskrav og tidstyver. Tidstyvene lever fortsatt i beste velgående etter syv år med Høyre i statsrådstolen. Er det noe man trenger når man skal gå gjennom situasjonen for skole- og lærerne, er det både å lytte til lærerne og fjerne

tidstyvene og også å lytte til elever, lærerstudenter og forskningsmiljøer når man skal gjøre endringer i nasjonale prøver og i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Jeg synes det er synd at regjeringa ikke har gjort det lærerne ba om, og som Arbeiderpartiet og opposisjonen foreslo i Stortinget, nemlig å ha en helhetlig gjennomgang av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet før man gjennomførte fagfornyelsen, sånn at de to tingene faktisk passet sammen og ga lærerne bedre arbeidsvilkår.

Kent Gudmundsen (H) [15:51:47]: Jeg vil takke for debatten.

Jeg vil oppklare litt. Det er ingen tvil om at når man påstår fra talerstolen at Høyre legger andre holdninger til grunn for f.eks. Arbeiderpartiets politiske posisjon, så gjør man det samme overfor oss, for det er ingen tvil om at Jan Tore Sanner, da han var kunnskapsminister, har vært inne i denne salen og sagt at en naturlig oppfølging av fagfornyelsen er selvfølgelig at man skal se på det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Det har vært sagt fra vår side hele tiden, men disse tingene må selvfølgelig skje i riktig rekkefølge. Det er også det som har vært gjort fra regjeringens side, og jeg synes statsråd Guri Melby følger dette opp på en helt eksemplarisk måte. Det har vi fått kartlagt i debatten så langt i dag.

Så er det jo også noe med historiefortellingen. Det er en gang sånn at det måtte til et kunnskapsløft, en reform som Kunnskapsløftet, i norsk skole for at vi skulle endre måten vi nærmet oss kunnskapspolitikken på i Norge. Man hadde egentlig i stor grad en veldig skolebokstyrt skolehverdag, der man ikke hadde veldig god og dyp innsikt i hvordan det sto til i de enkelte skolene. Det var nettopp den reformen og utviklingen av nasjonale prøver som ga oss dette verktøyet. Daværende statsråd Clemet var på det tidspunktet veldig klar på at disse prøvene måtte videreutvikles, noe man også benyttet forskerkompetanse på. Så ble det et regjeringsskifte, som vi alle sammen vet, og jeg vet at den rød-grønne regjeringen fulgte opp dette og hadde denne saken til behandling bl.a. i Stortinget, der også Høyre ga uttrykk for at det var riktig å utvikle disse prøvene, sånn at de ble et bedre verktøy.

Det er egentlig kjernen i det vi diskuterer her i dag: ønsket om at vi har de beste verktøyene for norsk skole, sånn at vi politikere har det beste utgangspunktet når vi skal fordele ressurser og legge lover og rammer for hvordan norsk skole skal kunne strekke seg og bli bedre. Men da må vi ha både disse verktøyene og denne kunnskapen, slik at samfunnet, vi, skoleeierne, lærerne og ikke minst foreldrene og den enkelte elev skal kunne se det samme bildet og delta i den samme debatten med de samme premissene. Det mener jeg er et kjempeviktig

prinsipp. Det mener jeg at flertallet i dag slår fast – det gleder meg. Og så kan vi selvfølgelig ta detaljene rundt videre oppfølging av kvalitetsvurderingssystemet i salen når det arbeidet er kommet lenger. Jeg ser fram til at vi alle sammen bidrar til å få en best mulig verktøykasse for skolen, for det fortjener barna våre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Før vi går til behandling av sak nr. 9, vil presidenten opplyse om at vi har noen tekniske problemer som må rettes opp. Det er visstnok noe med lyden. Vi må ta en bitte liten pause på et par minutter, så man får rettet opp det, før vi setter vi gang med behandlingen av sak nr. 9.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 15.55.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.56.

Sak nr. 9 [15:56:56]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Sandra Borch og Geir Adelsten Iversen om å forberede offentlig drift av luftambulansesyflytjenesten slik at den blir en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjeneste og akuttmedisinske beredskap, Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Audun Lysbakken, Torleif Hamre og Mona Fagerås om rask etablering av statlig drift av luftambulansetjenesten og Redegjørelse fra helseministeren om situasjonen i luftambulansetjenesten (Innst. 242 S (2019–2020), jf. Dokument 8:28 S (2019–2020), Dokument 8:30 S (2019–2020) og Redegjørelse fra helseministeren om situasjonen i luftambulansetjenesten)

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen. Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Larsen (H) [15:58:30] (ordfører for saken): Vi behandler nå to Dokument 8-forslag, fra representanter fra henholdsvis Senterpartiet og SV. I tillegg inkluderer denne saken redegjørelsen helseministeren holdt for Stortinget den 15. januar i år.

- Kort oppsummert foreslår Senterpartiet i Dokument 8:28 S for 2019–2020 at staten snarest mulig skal overta luftambulansesyflytjenesten, og at den skal bli en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjenester og akuttmedisinske beredskap.
- Kort oppsummert foreslår SV i Dokument 8:30 S for 2019–2020 at staten snarest mulig skal overta luftambulansesyflytjenesten, at staten skal erverve et godkjent flyselskap som kan drifte ambulansesyfly, at staten snarest mulig avvikler kontrakten med Babcock, som er dagens driver, samt at Babcock tar sin andel av ekstrakostnadene ambulansesyflytjenesten har vært utsatt for.
- Den 15. januar redegjorde helseministeren for situasjonen i ambulansetjenesten.

Komiteen besluttet å behandle disse tre sakene under ett, siden de har så vidt mange likhetspunkter. Denne saken skulle ha vært til behandling i Stortinget for lenge siden, men ble utsatt som følge av koronaviruset, noe alle partier har vært innforstått med.

Luftambulansesyfly er en viktig del av den akuttmedisinske kjeden, og spesielt viktig for å kunne tilby gode akuttmedisinske tjenester i de delene av landet vårt som har store avstander til sykehus. I deler av landet er fly og helikopter de eneste aktuelle transportmetodene ved akutte tilstander. Tidsfaktoren er for mange pasienter avgjørende for behandlingsresultatet. Manglende tilgjengelighet til luftambulansesyfly kan i sin ytterste konsekvens medføre tap av liv.

Det er beklagelig at overgangen mellom gammel og ny operatør ikke har gått så bra som den skulle og burde. I overgangsperioden klarte de ikke å levere den standarden og kvaliteten de skal, til våre innbyggere. Det er mange årsaker til at overgangen ikke har gått så bra. Det er opprettet en ekspertgruppe som skal se på framtidig organisering av luftambulansesyflytjenesten. Det er naturlig at de evaluerer deler av det som skjedde ved operatørbyttet, som en del av sitt grunnlag for å komme med en anbefaling om framtidig driftsform.

Ekspertgruppen skal være ferdig med sin utredning innen utgangen av 2020. De skal se på ulike modeller for operativ drift av luftambulansesyflytjenesten, som dagens modell med anbud, modellen med offentlig drift og modellen med drift av ideelle aktører. Fordeler, ulemper og risiko ved de ulike modellene skal beskrives, men gruppen står fritt med hensyn til å tilrå en modell. Ekspertgruppen skal se på både fly og helikopter. Utfallet kan derfor få stor betydning for den ideelle stiftelsen Norsk Luftambulansesyfly, i tillegg til kommersielle operatører. Vi i Høyre vil derfor oppfordre ekspertgruppen til spesielt å vurdere hvordan en norsk organisering av luftambulan-

setjenesten vil påvirke ideelle aktører som Norsk Luftambulansse.

Norsk Luftambulansse har gjennom mer enn 40 år vært en usedvanlig viktig bidragsyter til en innovasjon og utvikling av akuttberedskap, prehospitale tjenester og flyoperative prosedyrer, noe som også er til hjelp for Forsvaret, redningshelikoptrene og politihelikoptrene. En stor del av denne utviklingen har foregått nettopp fordi stiftelsen samtidig er operatør av helikopterambulanssetjenesten.

Når ekspertgruppen vurderer en statlig drift av luftambulansen, bør den også vurdere om Forsvaret bør drifte tjenesten, slik de drifter redningshelikoptertjenesten. Jeg tror det vil bli svært uheldig med to ulike statlige driftsformer som tilbyr de ansatte ulik lønn, ulik pensjon, ulike arbeids- og fritidsordninger osv.

Vi må være oppmerksomme på at dagens anbuds-system gjør det mulig å tilby pasientene nye og moderne fly og helikoptre, i motsetning til hva som har vært praksis i den statlige redningshelikoptertjenesten, som opererer de snart 50 år gamle Sea King-helikoptrene. Som en sammenligning med anbuds-systemet til luftambulansen har statens anskaffelsesprosjekt for å erstatte Sea King tatt 13 år.

Senterpartiet foreslår at luftambulanssetjenesten skal bli en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjenester og akuttmedisinske beredskap. Der som jeg forstår forslaget riktig, vil hvert enkelt helseforetak drifte sitt eget flyselskap, noe jeg tror blir uheldig på veldig mange områder. Ikke minst undervurderer et slikt forslag kompleksiteten og kravene som stilles for å drive et flyselskap, for vi må ikke glemme at Luftfartstilsynets krav gjelder på likt vis, uansett om operatøren er privat eller offentlig. Det vil bli svært byråkratiserende og kostnadsdrivende dersom hvert helseforetak skal drifte sitt eget flyselskap. Økte kostnader tas fra det samme helsebudsjettet og går dermed ut over pasientene.

Dagens anbudsordning har absolutt et forbedringspotensial. Erfaringene fra de siste anbudene må være med på å styrke kvaliteten i det neste anbudet og gjøre overgangen betydelig bedre.

Ingvild Kjerkol (A) [16:03:23]: Stortinget behandler i dag flere forslag knyttet til de siste årenes krise i luftambulanssetjenesten, inkludert også helseministerens redegjørelse til Stortinget 15. januar. Grunnen til at vi gjør det nå, er den spesielle situasjonen hele landet står i, men saken må gjennom Stortinget.

Denne førjulsvinteren var beredskapen i Luftambulansen så svekket at Helse Nord valgte å sette krisestab. Vi har lenge visst om personellproblemene knyttet til overgangen til nytt selskap og manglende opplæring av nye piloter. På toppen kom det tekniske problemer med

nye fly. Arbeiderpartiet mener åpenbart at regjeringen ikke har tatt disse utfordringene på tilstrekkelig alvor. Under trontaledebatten i oktober 2019 uttalte statsministeren at det er «bedre beredskap i luftambulanssetjenesten nå enn det var tidligere, fordi vi har styrket luftambulansen». Helseministeren har også gjentatte ganger avvist at det var en krise.

Det har vært flere hendelser som har svekket folks tillit til tjenesten. Personellsituasjonen og tekniske mangler har ledet til en generelt svekket beredskap og til at nesten halvparten av flyene ikke var operative i enkelte perioder. Det har vært motorproblemer, utfordringer knyttet til navigasjonsutstyr, manglende bakvaktsordning og rekrutteringsproblemer hos ny operatør. Det har ledet til at baser har vært utmeldt på jevnlig basis, selv om det nå ligger litt tilbake i tid.

Opposisjonen på Stortinget har gjentatte ganger siden arbeidet med nytt anbud kom i gang, uttrykt bekymring for særlig personellsituasjonen, både for piloter og teknikere, og for om man var i stand til å drifte fra alle baser ved overtakelse. Helsetilsynet har på eget initiativ satt i gang systemtilsyn med luftambulanssetjenesten. Regjeringen har ikke tatt initiativ til en evaluering eller gjennomgang av pasientsikkerheten mens beredskapssvikten i luftambulanssetjenesten har pågått. Det er først og fremst helsepersonell i Nord-Norge og fylkeslegen i Troms og Finnmark som har tatt til orde for og varslet om fare for pasientsikkerheten. Meldeordningen har ikke fungert tilfredsstillende, kan man si, og både statsråd og statsminister har flere ganger uttalt i Stortinget at situasjonen i luftambulanssetjenesten ikke har hatt konsekvenser for pasientene.

Det har vært satt inn ekstratiltak i form av helikopter og jettfly. Helikoptret i Kirkenes er det nå bestemt at skal opprettholdes på varig basis. Det er veldig bra, men det er fortsatt behov for å sikre nok personell, slik at vi ikke får en vår med jevnlig utmeldinger på grunn av personellmangel. Med koronaepidemien har frakting av personell til og fra baser også noen utfordringer ved seg.

Bruken av Forsvarets helikopter i Kirkenes har vært en viktig støtte, og det har reddet liv. Det vet vi. Arbeiderpartiet er nå først og fremst opptatt av at tryggheten opprettholdes, og at tjenesten sikres på varig basis. I dagens situasjon holder folk seg hjemme for å unngå smitte, og tjenesten opererer i en særskilt tilstand, som i hele landet. Nå som den mer akutte situasjonen for denne delen av tjenesten er under kontroll, bør neste steg være å sørge for at anbudsregimet, som ikke fungerer, avvikles på en ryddig måte basert på kunnskap om risiko.

Stortinget krevde i 2018 at det skulle utredes en statlig overtakelse eller en fortsatt ideell drift. Den gruppen

som nå jobber, hvor statsråden ikke har tatt fagforeningene eller personell fra operativ tjeneste med i utvalget, jobber med denne prosessen. I Arbeiderpartiet er vi kritisk til sammensetningen av det utvalget. En statlig overtakelse har vi vært tydelig på at vi ønsker for fremtiden. Den kan ta mange former, og det trenger vi en skikkelig utredning av.

Med det vil jeg fremme de forslagene som Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har tatt opp de forslag hun refererte til.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [16:08:22]: Da disse sakene om luftambulanseberedskapen kom til behandling i helse- og omsorgskomiteen før jul, sto vi midt i en krevende situasjon. Situasjonen ble håndtert og tatt på alvor, også av helseministeren. Det ble satt inn tiltak for å styrke beredskapen, og i dag fungerer tjenesten som forventet.

Det har vært utfordringer med beredskapen i ambulanseflytjenesten både før og etter operatørskiftet i 2019. Den varierende beredskapen har ført til usikkerhet i befolkningen, og det er sterkt beklagelig. Fremskrittspartiets eneste interesse i denne saken er å sikre god luftambulanseberedskap til befolkningen. En relevant diskusjon i ettertid av den svekkede beredskapen i 2019 vil handle om juss: Hvem hadde ansvaret, hvem overholdt og hvem brøt kontrakten i denne prosessen? Og ikke minst: Hvordan skal man forhindre at denne situasjonen oppstår igjen?

En diskusjon som ikke er relevant, er om statlig drift av ambulansefly. Fremskrittspartiet ser ingen grunn til å bygge opp et statlig eid selskap for fly og helikoptre. Det har staten ingen erfaring med. En slik overgang vil bli ekstremt tidkrevende og vil definitivt skape ny risiko og usikkerhet i ambulansetjenesten. Det er rett og slett ingen grunn til å tro at det offentlige skal lykkes med et slikt oppdrag. Derfor kommer Fremskrittspartiet ikke til å støtte noen forslag som handler om at det offentlige skal drive flere tjenester enn i dag, og som det private er bedre til å ivareta.

Senterpartiets kritikk mot nåværende operatør av luftambulansen er hul. At nåværende operatør, Babcock, i desember 2019 opplevde tekniske utfordringer med sine nye fly, er ikke noe selskapet kan lastes for. Fire fly ble satt på bakken med samme feilindikasjon. Det varte i 12 dager, men i denne perioden ble det satt inn ekstra ressurser for å ivareta beredskapen. I julen opplevde selskapet akutt høyt sykefravær. Erstatningspersonell var på plass dagen etter. Heller ikke dette er noe man kan laste operatøren for.

Det er altså ikke sånn at dersom staten var eier, ville de ha vært forskånet for flytekniske utfordringer og syk-

meldinger. Hvorfor dette skal brukes som et argument for at staten skal overta driften av luftambulansesfly, er for meg helt uforståelig.

I denne saken har det vært mange ulike aktører som har politisk interesse av at Babcock ikke skal lykkes, og som har gjort nærmest hva de kan for å forhindre nettopp dette. Det er synd ettersom det burde være i alles interesse å sørge for at tryggheten og beredskapen for våre innbyggere er best mulig.

I høringsen helse- og omsorgskomiteen hadde i saken, kom det fram at LAT HF opplever at tidligere operatør, Lufttransport AS, ikke har fulgt opp kontraktens intensjoner om å bidra til en smidig overgang til Babcock, som skulle overta kontrakten. Lufttransport AS var forpliktet til å samarbeide med ny operatør for å få til en sømløs overgang, men det er ikke den opplevelsen man sitter igjen med i dag. Babcock ble nektet adgang til å overta én og én base, som de hadde ønsket seg, og en gradvis overgang. I stedet måtte de overta syv baser kun 16 timer før kontraktstart. Da skulle de altså på 16 timer rigge til utstyr, sette opp tekniske tjenester og sørge for at 91 medarbeidere fikk nødvendig trening for å kunne fly Babcocks egne fly. Det er åpenbart at det førte til oppstartsproblemer for den nye operatøren, oppstartsproblemer som ikke var selvforskyldt. Dette har LAT HF uttrykt at de ønsker å sikre bedre neste gang. Og det er svært kritikkverdige at tidligere operatør, Lufttransport AS, har utsatt innbyggere i Norge for unødvendig høy risiko ved ikke å bidra til smidig overgang til ny operatør.

Fremskrittspartiet har underveis i hele denne prosessen vært tydelig på at situasjonen må følges tett, og at tiltak måtte iverksettes for å sikre trygghet i beredskapen for dem som lever og bor i Finnmark.

Fremskrittspartiet mener at erfaringene rundt denne prosessen viser at det er behov for å ha et permanent ambulanshelikopter stasjonert i Kirkenes og et jetfly stasjonert fast i Tromsø. Vi har lenge signalisert at vi vil fremme konkrete forslag om det i Nasjonal helse- og sykehusplan. Det er en prosess som for øvrig ble utsatt på grunn av covid-19-situasjonen, men har fått ny dato for behandling i Stortinget den 12. mai. Det kan se ut til at regjeringen har lyttet og vil ta grep.

For å underbygge nok en gang argumentet om hvorfor staten ikke skal etablere statlig eid selskap for fly og helikopter, er dette altså noe staten ikke har noen erfaring med. Helt siden det ble opprettet nasjonal luftambulansetjeneste – i 1988, under daværende Harlem Brundtland-regjeringen – har tjenesten blitt drevet av private operatører. Senterpartiet ser ut til å være overbevist om at hvis den bare hadde vært offentlig eid, ville alle tjenester som leveres, automatisk vært gode. En slik inngang er det ikke noe hold i, derfor står Fremskritts-

partiet fast på at å etablere et statlig eid flyselskap ikke er noe vi kommer til å støtte.

Kjersti Toppe (Sp) [16:13:38]: Først ein merknad til den førre talaren: Det er ikkje den tidlegare operatøren som har utsett den norske befolkninga for ein helseisiko. Det er den skandaløse offentlege anbudsprosessen som har ført til det. Senterpartiet meiner at anbod og konkurranseutsetjing av den grunnleggjande beredskapen og infrastrukturen i samfunnet som luftambulansenesta er, er så risikofylt at det ikkje er forsvarleg å fortsetja på denne måten.

Ved den siste anbudsutsetjinga frå helseføretaka vart oppdraget altså gitt til ei bedrift som i praksis berre eksisterte på papiret, som mangla ein eigen etablert organisasjon, eigne pilotar, eige teknisk personell og eigne fly idet kontrakten vart inngått. Søknaden om å overdra kontrakten frå det svenske Babcock-selskapet til det norske dotterselskapet vart send så seint som 30. mai 2019, og overdraginga av kontrakten skjedde så seint som 28. juni 2019, berre to dagar før operatørskiftet.

Statsråden har tidlegare uttalt at det verken var eller er noko som tilseier at Babcock ikkje skulle klara å oppfylle forpliktingane dei hadde angitt i sitt eige anbod. Det er oppsiktsvekkjande at regjeringa trass i så mange åtvaringar ikkje var i stand til å oppdaga dei tydlege signalane om den omfattande svikten i beredskapen som vi har vore vitne til. Det synest tvert imot som om statsråden er fornøgd og tilfreds med dei risikovurderingane som er gjorde.

Sjølve anbudsprosessen er sterkt kritisert bl.a. for ikkje å krevja verksemdsoverdraging for personell, ikkje leggja til rette for reell konkurranse og at det ikkje hadde vorte gjennomført ein sårbarheits- og risikoanalyse. Dessutan vart styreleiaren i Helse Nord kritisert for inhabilitet, og ho trekte seg også seinare frå vervet. Tilbodet frå Babcock vart vurdert som tilfredsstillande på kvalitet trass i at dei ikkje kunne visa til tidlegare erfaring og drift. Dei skåra dårlegast på beredskap og leverte eit tilbod med færre pilotar og færre reservefly enn konkurrentane. Tilbodet låg i pris 47 mill. kr under det som Lufttransport tilbød per år. Sentralt stod løns- og arbeidsvilkåra for dei tilsette. Direktør i LAT HF, Øyvind Juell, uttalte i Altaposten i februar 2018: «Anbudskonkurranser bidrar til nytenkning på mange områder, også innen lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte.»

Når ein vert premiært med kontrakt etter å ha levert dårlegast på beredskap, bør det ikkje overraska nokon at ein opplever dårleg beredskap, slik vi har gjort. Akuttutvalet åtvare tidleg i 2015, da dei la fram rapporten sin, om at det er fare for at operatørbytte i luftambulanseneste ved inngåing av nye kontraktar bryt med den gode samhandlinga som er opparbeidd mellom

operatør og helseføretak gjennom mange år. Det går vidare fram av rapporten at luftambulansenesta er risikoutsett, og at samhandling er ein føresetnad for sikker gjennomføring av oppdraga. Utgreiinga peikte òg på at det er viktig å sikra god offentleg kontroll over kritiske samfunnsfunksjonar, og at det er viktig å minimalisera økonomisk og operativ risiko ved å setja luftambulansen ut på anbod. Det vi har erfart dei siste åra, er det heilt motsette. Vi har ikkje minimalisert økonomisk og operativ risiko, men gjort det motsette. Senterpartiet føreslår i dag difor, saman med Arbeidarpartiet:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig forbedre offentlig drift av luftambulansedytjenesten, slik at den blir en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjenester og akuttmedisinske beredskap, og komme tilbake til Stortinget med dette som egen sak.»

Vi fremjar òg, saman med SV og Arbeidarpartiet, følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge frem en oversikt over de økonomiske, beredskapsmessige og helsemessige konsekvensene og avvikene som følge av anbudsprosessen i luftambulansedytjenesten og operatørbyttet i 2019.»

For det er enno uvisst om Babcock skal betala kostnadene for den beredskapssvikten som er påført helsestenesta.

Vi fremjar òg, saman med Arbeidarpartiet og SV, forslag om å be regjeringa sørgja for at det straks vert oppretta ei bakvaktordning for pilotar, noko som faktisk var kontraktfesta, og vi ber om at mandatet til ekspertgruppa vert utvida til òg å greia ut korleis ei offentleg overtaking av flyambulansenesta skal skje.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Nicholas Wilkinson (SV) [16:19:03]: Krisen i nord skulle aldri skjedd. Det skulle vært trygg offentlig drift. Når man så først valgte å kommersialisere tilbudet videre, skulle det aldri vært lyst ut med disse kravene, eller med mangel på krav om virksomhetsoverdragelse. Og når det først skjedde, skulle man aldri valgt tilbud basert på pris og ikke kvalitet. Denne tjenesten har vært i en løpende krise. Helseministeren er ansvarlig. Regjeringen er ansvarlig.

Denne debatten har vart lenge. Det var siste store debatt for meg før jeg ble innlagt på sykehus med blodforgiftning. Jeg var heldig. Ambulansen min var ikke i en anbudsprosess, og det var ingen feil på maskinen, så ambulansen kunne kjøre. Jeg vet ikke om jeg ville levd hvis jeg hadde hatt blodforgiftning i Finnmark da krisen var på det verste.

Det har vært utrygghet i Nord-Norge siden ambulansekaoset startet. Vi kan ikke risikere å sette sårbare og livsnødvendige tjenester på spill. Dette er ikke et område som egner seg for konkurranse og anbud. Det krever ansvarlig styring og stabilitet. Regjeringen bør sikre statlig drift av flyambulansetjenesten.

Det var en alvorlig feil ikke å sikre virksomhetsoverdragelse. Det satte hele tjenesten på spill. Men jeg er veldig glad for at pilotene har vunnet fram i retten. Det kom en knusende dom mot Babcock og for pilotene.

Babcock har ikke levert. De har ikke levd opp til forpliktelsene i kontrakten. Babcock må betale for hva de ikke har fulgt opp. Hver måned mister vi dyktige, gode folk i flyambulansetjenesten til andre jobber. Vi må handle nå. Regjeringen bør forberede et forslag som sikrer statlig drift av flyambulansetjenesten. Vi bør avvikle kontrakten med Babcock, og de bør bidra med fly og personell. Det er tilbakebetaling for alle oppgavene de ikke har fulgt opp.

Krisen i nord skulle aldri skjedd. Det skulle vært trygg offentlig drift. Når man så først valgte å kommersialisere tilbudet videre, skulle det aldri vært lyst ut med disse kravene. Helseministeren er ansvarlig. Regjeringen er ansvarlig. Flyambulansetjenesten egner seg ikke for konkurranse og anbud. Det krever ansvarlig styring og stabilitet. Vi må ta flyambulansetjenesten tilbake til staten.

Tryggheten for folk i nord er truet. Hadde dette skjedd på Østlandet, tror jeg krisen hadde vært løst for lenge siden.

Jeg vil endre et ord i forslag nr. 6, fra «luftambulansetjenesten» til «luftambulanseflytjenesten».

Jeg fremmer forslagene fra SV.

SV vil stemme subsidiært for forslag nr. 5.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [16:24:21]: Luftambulansetjenesten er en viktig del av samfunnsberedskapen, spesielt der i landet vårt hvor det er store avstander. Den er helt avgjørende for liv og helse. Et uforsvarlig operatørbytte til Babcock har gjort det nødvendig for Stortinget gang etter gang å ta opp saken til ny behandling her i salen. Det har vært en generelt svekket beredskap, i enkelte perioder har nesten halvparten av flyene vært utenfor tjeneste. Det er alvorlig, og det er grunnen til at vi gang på gang har måttet stille regjeringen til ansvar og be dem ta ansvar for situasjonen.

Vi har hatt et kommersielt selskap her som ikke har levert livsnødvendige tjenester på det nivået de får betalt for å levere. Det har svekket befolkningens sikkerhet for liv og helse. Det var nødvendig å sette inn ganske store ekstratiltak for å hindre at tjenesten skulle kollapse.

Vi har ennå ikke fått informasjon fra regjeringen om hva som er de påløpte kostnadene som fellesskapet betaler for disse nødvendige ekstratiltakene, men det var helt åpenbart riktig å gjøre. Den regningen må komme på bordet, og den må komme snart.

Dette var – dessverre – en varslet krise. Jeg vil minne om hva Akuttutvalget advarte om allerede i 2015, nemlig at «et operatørbytte ved inngåelse av nye kontrakter bryter en god samhandling som er opparbeidet mellom operatør og helseforetak gjennom flere år». Deres anbefaling var å sikre at planlegging og utvikling av luftambulansetjenesten inngår som en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjeneste og akuttmedisinske beredskap.

Disse klare rådene ble den gang lagt i en skuff av Bent Høie, og han lot prosessen med anbudet gå sin skeive gang, akkurat som planlagt. Ikke nok med det: Det var også den aktøren som skåret lavest på kvalitet, som vant anbudet. Da bør det ikke overraske noen at det sviktet nettopp på området beredskap.

Vårt syn er at helseberedskap er så viktig at det ikke kan overlates til kommersielle, profittmotiverte selskaper. Befolkningens trygghet for liv og helse skal ikke være et inntjeningsprosjekt for noen få, men et felles statlig ansvar. Det er her skillet mellom på den ene siden de kommersielle aktørene og på den andre siden offentlige og ideelle, går, nemlig profittmotivet. Vi tror ikke at profittmotivet har noe å gjøre i en tjeneste som er så avgjørende for befolkningens liv og helse som det luftambulansetjenesten beviselig er.

Proessen viser også hvor uegnet helsetjenester er for anbudets priskonkurranse, hvor altså de som leverer billigst på anbudstidspunktet, er de som får kontrakten. Det viser også hvor dyrt det blir å velge det billigste i første runde, når vi ser at aktøren ikke er i stand til å levere som forutsatt, og staten, fellesskapet og innbyggerne må ta ekstraregningen som påløper på grunn av at man har valgt billigste, men ikke beste anbud.

Vi kan ikke kompromisse når det kommer til befolkningens trygghet for liv og helse. Da må vi lære av de feilene som nå er begått, og ta lærdom ved at vi går inn for en «insourcing» av denne tjenesten i den statlige helsetjenesten, der det meste av annen ambulansetjeneste per dags dato er.

Her kan vi altså lytte til dem som har skoene på, og det er verken oss på Stortinget eller statsråden, men det er bl.a. Legeforeningen, Sykepleierforbundet, Flygerforbundet og Fagforbundet. De som har fagfolkene i sine foreninger, har et tydelig råd til regjeringen, og det er å gå inn for offentlig drift av luftambulansetjenesten.

Jeg håper at Bent Høie og Høyre for en gangs skyld kan legge vekk skrivebordsteoriene om anbudskonkurransens fortrefelighet og ta inn over seg realitetene og

erfaringene fra den virkelige verden, legge vekk prestisjen og for en gangs skyld heller sette det som er riktig, først, nemlig å lytte til de ansatte og starte en nødvendig og gradvis innfasing av luftambulansen i det offentlige helsevesenet. Det vil være en seier for pasientene, for befolkningen i nord, og for alle som ønsker en trygg tjeneste for framtiden.

Statsråd Bent Høie [16:29:43]: Ambulanseflysaken og uroen rundt beredskapssituasjonen startet for litt over to år siden. Det har uten tvil vært til dels store utfordringer knyttet til å opprettholde ønsket beredskapsnivå. Jeg har derfor engasjert meg i denne saken hele veien. Gjennom de siste månedene har tjenesten imidlertid stabilisert seg. Tallene fra første kvartal i 2020 viste at Babcock leverte 95,5 pst. beredskap i landet sett under ett. I mars viste tallene 96,5 pst., og medberegnet Babcocks ekstra fly var beredskapen oppe i 96,9 pst. Dette var med andre ord en tjeneste som ved inngangen av koronapandemien hadde en svært høy beredskap. Koronasituasjonen skapte selvfølgelig en viss uro i denne tjenesten, slik den har gjort i alle deler av samfunnet. Tjenesten har imidlertid vist seg å være stabil også gjennom de ekstraordinære ukene vi nå har vært igjennom. Hittil i april, altså fram til og med søndag 26. april, har beredskapen for ambulansflyene til Babcock vært på hele 98,6 pst.

Luftambulansetjenesten har, etter min oppfatning, møtt denne krevende situasjonen på en god måte, både ved å opprettholde beredskapen og ved å omstille seg. De har funnet gode løsninger for transport av smittede pasienter både i den etablerte tjenesten og gjennom avtaler om tilleggsressurser. Luftambulansetjenesten har som kjent leid inn et Super Puma-helikopter fra Lufttransport AS. Dette er stasjonert i Tromsø på 24-timers beredskap. Helikopteret er dedikert til koronatransporter, med smittevernkuvøse og eget smitteteam fra Universitetssykehuset Nord-Norge. Dette dekker hele Nord-Norge ved behov. Luftambulansetjenesten har også inngått en avtale med Widerøe om å forberede et Dash 8-kortbanefly til transport av opptil to smittevernkuvøser med tilhørende team. De fem redningshelikopterbasene som driftes av 330-skvadronen, har også forberedt seg på å kunne ta med slike kuvøser.

Vi har også valgt å videreføre Forsvarets bistand i Øst-Finnmark fram til 15. juli i år. Jeg har imidlertid bedt helseregionene om å sørge for at luftambulansetjenesten får på plass et sivilt helikopter i Kirkenes innen 15. juli som erstatning for Forsvarets helikopter. Dette er viktig for å gi Forsvaret forutsigbarhet med hensyn til å løse sine primære oppdrag. Samtidig tar vi på alvor de lokale bekymringene rundt den samlede ambulanskapasiteten i Øst-Finnmark knyttet til koronautbruddet.

Oppdraget om sivilt helikopter i Kirkenes er ikke tidsbegrenset. Det kan være aktuelt å ta opp saken på nytt hvis nye vurderinger tilsier en annen løsning.

Når det gjelder komiteens behandling av de to representantforslagene og min redegjørelse i Stortinget 15. januar, så må jeg få lov å si at det ligger mange gode resonnementer til grunn for tilrådingene.

Når det gjelder framtidig organisering av luftambulansetjenesten, er det fornuftig å avvete konklusjonene fra ekspertgruppen som er nedsatt. Det er naturlig at komiteen er opptatt av de økonomiske konsekvensene av beredskapsreduksjonen, i forhold til både tidligere og dagens tjenesteleverandør. Tilsvarende gjelder også for den økonomiske håndteringen av innleie av tilleggsressurser. Jeg vet at luftambulansetjenesten arbeider med å få på plass avtaler, men dette er gjenstand for forhandlinger og kan naturlig nok ende opp i rettsapparatet. Dette vil derfor kunne ta noe tid.

Når det gjelder innleie av tilleggsressurser, bl.a. etter mitt oppdrag i felles foretaksmøte med helseregionene 3. januar, har jeg vært klar på at den ekstraordinære situasjonen i luftambulansetjenesten ikke skulle gå ut over det øvrige tjenestetilbudet i spesialisthelsetjenesten, verken i Helse Nord eller i de øvrige helseregionene.

Regjeringen vil komme tilbake til håndteringen av denne delen av økonomien i revidert nasjonalbudsjett.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingvild Kjerkol (A) [16:33:45]: Den 6. mars i år avgjorde Nord-Troms tingrett at Babcocks overtakelse av ambulansflykontrakten og 91 piloter fra tidligere operatør var en virksomhetsoverdragelse. Stortinget har kritisert helseministeren for at man ikke sikret nøkkelpersonell ved å stille krav om virksomhetsoverdragelse i det anbudet vi snakker om. Luftambulansetjenesten HF som oppdragsgiver skrev den gang at de ønsket seg nytenking om ansattes lønns- og arbeidsforhold, og mente EØS-avtalen var til hinder for å kreve virksomhetsoverdragelse. Det var den ikke. Det har Nord-Troms tingrett slått fast. Mye usikkerhet for pasienter, helsepersonell og piloter kunne vært unngått. Hva tenker statsråden i dag om Luftambulansetjenesten HF's vurderinger?

Statsråd Bent Høie [16:34:46]: Jeg er veldig glad for denne replikken, for det gir meg anledning til å oppklare en åpenbar misforståelse. Nord-Troms tingrett har ikke tatt stilling til om det var mulig å stille krav om virksomhetsoverdragelse i forbindelse med anbudsprosessen. Det som var saken for Nord-Troms tingrett gjaldt om selve avtalen, altså avtalen som en hadde inngått med pilotene, hadde et innhold som gjorde at det måtte regnes som en virksomhetsoverdragelse. Dette

var altså en sak mellom Babcock og de ansattes foreninger. Det var det Nord-Troms tingrett tok stilling til, og ikke det som representanten antyder i sitt spørsmål til meg, nemlig om Luftambulansetjenesten HFs vurdering i forkant av anbudet, nemlig om staten kunne stille krav om virksomhetsoverdragelse. Det er to helt forskjellige spørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [16:35:42]: Da tror jeg at jeg må gjenta spørsmålet mitt. For spørsmålet mitt var hva helseministeren tenker om Luftambulansetjenesten HFs vurderinger om nytenking knyttet til lønns- og arbeidsvilkår. Det Nord-Troms tingrett riktignok har påpekt, er at dette, denne kontrakten, var en virksomhetsoverdragelse. Det er det man har prøvd, og det er riktig som helseministeren sier, at det er et forhold mellom pilotene og den nye operatøren. Men argumentene til Luftambulansetjenesten HF var jo at dette ikke var mulig i en kontraktsutlysning, og at man ønsker å tenke kreativt om lønns- og ansatteforhold. Hvilke tanker har helseministeren om det i dag? Det var mitt spørsmål.

Statsråd Bent Høie [16:36:31]: Svaret på det er jo at avgjørelsen i Nord-Troms tingrett ikke endrer på de vurderingene som ble gjort i forkant av anbudet, og som også ble gjort av flere aktører, som hadde et helt berettiget grunnlag for å så tvil om det var grunnlag for å stille krav om virksomhetsoverdragelse i selve anbudet. Det at pilotene, etter at Babcock hadde vunnet kontrakten, forhandlet seg fram – med Babcock – til avtaler som gjorde at innholdet i de avtalene innebar en virksomhetsoverdragelse, er nettopp slik som vårt arbeidsmarked skal være. Den type spørsmål om lønns- og arbeidsvilkår er nettopp et forhold mellom partene, og ikke et forhold som ligger i kontrakt.

Ingvild Kjerkol (A) [16:37:23]: Helseministeren sa i sitt innlegg litt om hvordan koronaepidemien har vært håndtert av Luftambulansetjenesten. Det er mitt inntrykk, som også statsråden beskriver det, at her har tjenesten vist stor kreativitet og utviklet løsninger underveis. Det er fortsatt sånn at veldig mye av personellet som tjenesten bruker, er pendlere. Jeg kunne ønske at helseministeren ville gi noen betraktninger, om han forventer en økning i oppdrag og endring i driften av tjenesten etter hvert som man kan komme i den situasjonen at smitten brer seg mer til den nordlige landsdelen. Foreløpig er det jo lite smitte særlig i Finnmark og Nordland. Kunne helseministeren delt noen tanker om det, og knyttet det til tilgangen på personell.

Statsråd Bent Høie [16:38:26]: Det er et stort spørsmål. Noe av svaret på det spørsmålet ga jeg jo i mitt innlegg, om den økte beredskapen som er etablert, både

med det ekstra helikopteret i Tromsø, videreføringen av Forsvarets helikopter og avtalen med Widerøe. Så er det også slik at staten har kjøpt flytjenester i Norge, både av hensyn til befolkningen generelt, men spesielt av hensyn til pasienter og ansatte i helsetjenesten i Nord-Norge som har behov for flytjenester for å kunne reise mellom flyplassene. Så statens kjøp av flyreiser er også en del av den beredskapen.

Selskapene må selv vurdere på hvilken måte de skal levere god beredskap i en situasjon der de har ansatte som er pendlere, så dette er et sammensatt bilde.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [16:39:41]: Da Babcock skulle overta kontrakten om luftambulansetjenesten, måtte de overta 7 baser kun 16 timer før kontraktsstart. Da skulle de på 16 timer rigge til utstyr, sette opp tekniske tjenester og sørge for at 91 medarbeidere fikk nødvendig trening for å kunne fly Babcocks nye fly. Jeg mener det er relevant å få avklart hvordan den situasjonen kunne oppstå, slik at man kan unngå det for framtidige kontrakter. Jeg lurer derfor på hvordan statsråden mener dette har seg. Er det rett og slett svikt i kontraktsdokumentene, eller er det tidligere operatør, Lufttransport, som har brutt kontraktens intensjoner om en sømløs og smidig overgang til ny operatør, Babcock?

Statsråd Bent Høie [16:40:25]: Som representanten er inne på, er kontrakten klar på dette forholdet, at en operatør skal bidra til en smidig overgang til en ny operatør. Alle som deltar i dette markedet, vet at når en vinner anbud, må en også kunne være forberedt på at en taper anbud. Da bør en være med og bidra til at det fungerer på en god måte.

Dette er nok et av de punktene som jeg forventer at ekspertutvalget ser på, at en, hvis de anbefaler en modell med videre anbud, sikrer seg enda bedre kontraktsmessig på at det faktisk følges opp av en som taper en kontrakt. For det er klart at dette, som representanten var inne på i sitt hovedinnlegg, forvansker overgangen, og en mer smidig overgang over lengre tid kunne gjort dette bedre og vært bedre for beredskapen, spesielt i nord.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [16:41:24]: Under helse- og omsorgskomiteens høring i denne saken var Luftambulansetjenesten HF veldig tydelig på at de oppfattet at kontrakten var tydelig på at det skulle være en sømløs og smidig overgang mellom ny og gammel operatør. Med det svaret helseministeren nå gir, betyr det at det er diskusjoner om det kontraktsmessige forholdet mellom Luftambulansetjenesten HF og Lufttransport fortsatt? Står Luftambulansetjenesten HF fortsatt på det, at Lufttransport var forpliktet til å sørge for den smidige overgangen som Babcock dessverre ikke fikk,

og som førte til de oppstartsproblemene vi alle kjenner til?

Statsråd Bent Høie [16:42:01]: Ja, som jeg var inne på i mitt innlegg, er de økonomiske konsekvensene av beredskapssituasjonen, i forhold til både tidligere og dagens tjenesteleverandør, fortsatt et spørsmål som det er forhandlinger og diskusjoner om, og dette er også spørsmål som kan ende opp i rettsapparatet. Det vil bl.a. kunne inneholde de forholdene som representanten her tar opp.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:42:42]: Når jeg hører på den siste replikkvekslingen, må jeg si jeg sjelden har hørt en tilsvarende tilsløring noen gang her på talerstolen. Det som er faktum, er at det var et svensk selskap som fikk kontrakten, og så ble det søknad om å overdra den kontrakten til et norsk selskap den 30. mai 2019. Det ble overdragelse den 26. juni i 2019, og operatørbyttet skulle skje den 1. juli 2019. Det norske selskapet var i tilfelle et papirselskap på det tidspunktet kontrakten ble inngått. Mitt enkle spørsmål er: Når ble statsråden klar over at det var et svensk selskap som fikk kontrakten, men at det var et norsk selskap som skulle stå for tjenesten?

Statsråd Bent Høie [16:43:46]: Jeg klarer ikke helt å kople relevansen i representantens spørsmål til den forrige replikkutvekslingen, men disse spørsmålene har vi jo hatt oppe i tidligere runder også. Det har hele veien vært klart at selskapet skulle etablere seg som et norsk selskap, men de var jo godt i gang med sine forbedringer i lang tid før dette. En av fordelene som vi har hatt i denne situasjonen, er at dette selskapet er en del av et internasjonalt selskap med betydelige ressurser. Det har de trukket på i denne situasjonen, slik at det har bidratt til å bedre beredskapen i en krevende situasjon. Det har vært en av fordelene med at denne aktøren vant anbudet.

Presidenten: Replikkordskiftet er med det omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [16:44:45]: Det vart jo ei veldig spesiell dreining av denne debatten når han i stor grad handlar om at det er det tidlegare selskapet som ikkje har halde seg til kontrakten – når vi i snart to år har diskutert at det var kontrakten med det nye selskapet som var ein varsla katastrofe. Og i innstillinga er det ikkje berre Framstegspartiet som kjem med denne kritikken; der er til og med Kristeleg Folkeparti og Høgre med på ein merknad der dei skriv at dei har merka seg at Lufttransport ikkje har følgd opp kontraktens intensjonar om å bidra til ein smidig overgang til flyselskapet, og at

avsluttande operatør var forplikta til å samarbeida med ny operatør for å få til ein saumlaus overgang, og at fleirtalet merkar seg at Lufttransport ikkje synest å ha bidratt til dette.

Det er ganske harde ord i ei offentleg innstilling om eit selskap, og det er ikkje minst å snu heile saka på hovudet. Ein uttalar seg jo frå Stortingets talarstol her – og stemplar då ein tidlegare drivar nærmast som sjølv årsaka til at ein har fått ein krisesituasjon i helseberedskapen i landet.

Tap av kompetanse i tenesta ved anbod var noko som akuttutvalet åtvare mot. Det vart ikkje sett krav til verksemdsoverdraging, og då gamblar ein med dei tilsette sine løns- og pensjonsvilkår. Det er jo ein naturleg konsekvens at flygarar og teknikarar vurderer å søkja seg vekk frå tenesta når dette ikkje vart gjort. Dette gjorde ein med vitende og vilje fordi ein skulle konkurrera på dei tilsette sine løns-, arbeids- og pensjonsvilkår.

Eg meiner det er både useriøst, usaklig og uakseptabelt frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet å skriva slike ting i innstillinga og leggja ansvaret for denne mislykka anbudsprosessen over på ein gammal operatør og skulda dei for ikkje å samarbeida – når vi veit at anbudsprosessen har vore sterkt kritisert frå ende til annan, og at ein frå fleirtalet si side la til rette for at operatørbyttet skulle skje med dei tilsette sine løns- og arbeidsforhold som einaste avgjerande konkurranselement. Det er jo Babcock som ikkje har levert på kontrakt. Dei fekk godkjenning til å driva i Noreg to dagar før operatørbyttet skjedde, og det er heilt uforståeleg.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:48:03]: Det vi opplever her nå, er en historieskriving jeg, som sagt, aldri har opplevd tidligere. Jeg regner med at befolkningen i Nord-Norge merket seg det statsråden sa. Han sa at Babcock har møtt en krevende tjeneste på en god måte. Det sier alt om hva som har vært statsråden forståelse av situasjonen hele tida.

Dette har vært en skandaløs anbudsprosess. Jeg merket meg at saksordføreren hadde en ydmyk tilnærming til saken. Det er jeg takknemlig for. Dette har gitt en elendig beredskap; det er en tragisk sak. Dette er teoretisk høyrepolitikk på sitt verste.

Her ble det gitt et oppdrag til Luftambulansetjenesten HFs sjef, Øyvind Juell, om virkelig å få til nytenkning. Det skulle ikke realiseres en virksomhetsoverdragelse, en virksomhetsoverdragelse som hadde sikret at den komplekse organisasjonen som hadde levert en god tjeneste, skulle videreføres. Nei da, en skulle ha en ny organisasjon. Det interessante er at den nye organisasjonen som fikk kontrakten, var et svensk selskap, og det svenske selskapet har aldri flydd en eneste tjeneste i Norge, for det var et nytt selskap, som representanten

Toppe sa, som ble satt inn den 1. juli 2019 – et norsk selskap som søkte om overdragelse av kontrakten den 30. mai 2019. Det var jo ikke rart at dette gikk galt.

Det sies her at Lufttransport er medvirkende til dette, og at det var svikt i kontraktsdokumentene. Nei, det var ikke noe svikt i kontraktsdokumentene. Det var sånn kontraktsdokumentene var, at det var et selskap som fikk det, og det var et svensk selskap.

Statsråden har ikke svart på mitt spørsmål om når han ble klar over at det var det svenske selskapet som fikk kontrakten, og at det så var et norsk selskap, som ble etablert noen få dager før dette skulle settes i verk, som skulle utføre tjenesten. Jeg utfordrer statsråden nok en gang til å svare på det spørsmålet: Når ble statsråden klar over at kontraktsforholdene var slik i forkant, og at myndighetene godkjente en endring på den måten videre?

Statsråden sier at det selskapet skulle etablere seg som et norsk selskap. Det var et eget svensk selskap som ble avsluttet, og etablert som et norsk selskap.

Til slutt: Babcock hadde i kontrakten forpliktet seg til å etablere en god ordning, med fire piloter i bakvakt 24 timer i døgnet. Statsråden har på ulike måter redegjort for at det var på gang, og så sier Luftambulansetjenesten HFs representant i komiteens høring at det var ikke etablert i det hele tatt.

Det er så mange ting å ta tak i her, og det viser at evalueringskomiteen får en god jobb, men her må det gjøres en grundig jobb, basert på faktum i saken.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [16:51:18]: Jeg får si meg enig med Lundteigen i at her er det så mange elementer å ta tak i.

Jeg vil tilbake til mitt innledningsinnlegg, hvor jeg sa at i denne saken har det vært mange ulike aktører som har hatt politisk interesse av at Babcock ikke skulle lykkes, og har gjort det de kan, nesten hva som helst, for nettopp å forhindre det. Det er synd, for det burde være i alles interesse å sørge for at tryggheten og beredskapen for våre innbyggere blir best mulig.

Det har gjennom denne debatten vært vanskelig å forstå hva Senterpartiets mål med innleggene egentlig er. Noen innlegg handler om at de kritiserer at Babcock har vært registrert som et svensk selskap – som om det skulle være relevant på noen som helst måte. Det er uavklart om Senterpartiet egentlig skulle ønske at Lufttransport hadde kunnet fortsette å levere ambulansetjenesten – da i privat regi, selvsagt. Mange av innleggene representanter fra Senterpartiet har holdt i denne debatten, har vært varme og rause overfor Lufttransport. De kan selvfølgelig fortsatt ikke ta inn over seg at også Lufttransport har gjort feil og ikke sørget for en smidig overgang til ny operatør. Eller er Senterpartiets mål at staten skal drive også dette?

Jeg får holde meg til de forslagene Senterpartiet har fremmet, selv om argumentene spriker i alle retninger. Senterpartiet ser ut til å være overbevist om – gjennom det de sier skriftlig, riktignok – at hvis dette selskapet bare hadde vært eid av det offentlige, ville alt vært bra. La meg bare komme med noen eksempler på at staten eller det offentlige ikke er en garanti for at ting går bra. Vi har sett det i Trondheim – 26 000 lovbrudd i eldreomsorgen i offentlig regi. Skulle Senterpartiet tatt tak i den saken, ville de kanskje tatt til orde for å privatisere alt sammen. Det hadde jo vært gledelig. I tillegg har det vært tusenvis av lovbrudd i Oslo, også i offentlig regi, for ikke å snakke om Nav-skandalen i 2019. Det skjer feil uansett hvem som driver en tjeneste.

Det man kan påpeke i denne saken, er at Babcock har hatt store flytekniske utfordringer og utfordringer med sykmeldte blant de ansatte. På hvilken måte tenker Senterpartiet at staten kunne unngått det? Hvilket belegg har Senterpartiet for å hevde at dersom staten hadde eid dette selskapet, ville alt blitt bedre?

Til slutt: Det hadde vært en fordel for framtidige debatter om Senterpartiet kunne holdt seg til ett argument istedenfor å sprike i alle retninger. Det er rett og slett vanskelig å følge hva Senterpartiet ønsker i denne saken.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [16:54:02]: Vi har ikkje mange ulike formål med denne debatten. Vi har eitt formål, og det er at vi vil ha trygge luftambulansetjenester i Noreg, og vi vil sikra at ikkje desse blir sette under press ved ein politikk som har anbudsutsetjing og konkurranse som mål og ikkje som eit middel. Difor føreslår vi at ein no må ha ei statleg overtaking av luftambulansetjenesta, og at ein eventuelt får eit samarbeid med ideelle gjennom langsiktige kontraktar. Det er konkurranse og anbod i seg sjølv som ikkje er i samsvar med grunnleggjande helseberedskap i landet. Det handlar dette om. Vi har gjort greie for det i innstillinga, og vi er veldig ueinige med Framstegspartiet i denne saka. Eg er òg skuffa over Høgre og Framstegspartiet, som ikkje er meir tydelege.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:55:20]: Årsaken til at dette ikke har gått bra, er at det selskapet som skulle utføre tjenesten, ikke hadde en organisasjon som taklet de utfordringene de hadde. Så enkel er saken. Og det selskapet var ikke det selskapet som fikk kontrakten i første omgang. Det selskapet hadde for få piloter og hadde en for sårbar organisasjon, noe som virkeligheten viste. Det har ikke vært noe partipolitisk ønske om å lykkes eller ikke lykkes her. Partiene har forholdt seg

til det som er inngått av kontrakter mellom det offentlige, ved Luftambulansen HF, og Babcock.

Det at et svensk selskap fikk kontrakten, er høyst relevant, for det var det svenske selskapet som konkurrerte med Lufttransport. Det var tydeligvis ikke tanken at det svenske selskapet skulle stå for driften, og det er en viktig informasjon som en må ha med seg. Lufttransport hadde ikke – så langt jeg er kjent med – noe spesielt ønske om å fortsette denne driften. Den var ikke spesielt lukrativ for deres virksomhet, men de så at dersom en skulle videreføre den virksomheten fra én operatør til neste operatør, var det en stor fordel med virksomhetsoverdragelse. Men dersom en hadde gjennomført virksomhetsoverdragelse, hadde sjølsagt kostnadene for det nye selskapet blitt høyere, for da måtte de overta de lønns- og arbeidsbetingelser som var i det tidligere selskapet, og som det tidligere selskapet var tvunget til å offentliggjøre til det nye selskapet.

Når Senterpartiet her går inn for at det skal være offentlig drift av dette, er det nettopp ut fra erfaringene som vi nå står oppe i. Luftambulanseflytjeneste er meget komplisert, og en greier ikke å bygge opp en organisasjon uten å tenke langsiktig. Når det er så komplekst og et så stort behov for langsiktighet, er det en stor fordel at en slik beredskapsorganisasjon er offentlig ledet.

I dag har Luftambulansen HF en svær administrasjon som skal sikre anbudsprosessene. Jeg vil antyde at flesteparten av de folkene med fordel kunne vært de som kunne vært drivere av en organisasjon. Det kunne vært gjort billigere med en offentlig organisering av det hele. Det interessante videre her er at det f.eks. står i kontrakten at det skal etableres bakvakt. Det står i kontrakten. Opposisjonen fremmer i dag forslag om at en skal stå ved bakvaktforpliktelsene i kontrakten, og det er ganske interessant å oppleve at regjeringspartiene med støtte av Fremskrittspartiet stemmer imot at bakvaktkravene skal gjennomføres i henhold til kontrakten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1–4, debattert 28. april 2020

Presidenten: Sakene nr. 1–4 er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 82 til og med 85.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs be-

handling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 5 var en redegjørelse.

Votering i sak nr. 6, debattert 28. april 2020

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om en rettferdig boligpolitikk gjennom ikke-kommersielle boliger (Innst. 181 S (2019–2020), jf. Dokument 8:3 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Karin Andersen satt frem et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for ikke-kommersielle boliger, både i eie- og leie-sektoren, og komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer og bevilgninger for å etablere slike ordninger.»

Det votes alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:3 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om en rettferdig boligpolitikk gjennom ikke-kommersielle boliger – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble det avgitt 77 stemmer for innstillingen og 9 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.41)

Aleksander Stokkebø (H) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert!

Presidenten: Da blir resultatet at 78 representanter stemte for innstillingen og 9 representanter stemte for forslaget fra Sosialistisk Venstreparti. – Dermed er innstillingen vedtatt.

Votering i sak nr. 7, debattert 28. april 2020

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Polle-

stad om lønnsmoderasjon for høytlønte ledere i staten (Innst. 177 S (2019–2020), jf. Dokument 8:31 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torill Eidsheim på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Masud Gharahkhani på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Masud Gharahkhani på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 5 og 6, fra Willfred Nordlund på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 7–9, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 10, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt. Det voteres over forslag nr. 10, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i at godtgjørelser til stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer og statsminister reduseres med 20 prosent med virkning fra 1. mai 2020 til 31. desember 2020.»

Voteringstavlene viste at 85 hadde stemt for og 2 hadde stemt mot forslaget fra Rødt.
(Voteringsutskrift kl. 17.07.48)

Tina Shagufta Munir Kornmo (V) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert.

Mona Fagerås (SV) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Da blir resultatet at 87 representanter stemte mot forslaget og 1 representant stemte for forslaget. – Dermed er forslaget ikke vedtatt.

Det voteres over forslagene nr. 7–9, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at taket på samlet godtgjørelse for ansatte i staten, inkludert eventuelle tillegg og pensjon, ikke skal være på et høyere nivå enn de ordningene som til enhver tid gjelder for statsministeren.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Godtgjørelse til statsminister, statsråder og stortingsrepresentanter økes ikke inntil et nytt system med tak på lederlønninger i staten er på plass.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke øke lønn eller godtgjørelse til statssekretærer og politiske rådgivere

i regjeringsapparatet inntil et nytt system med tak på lederlønninger i staten er på plass.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.08.27)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et lønnstak for ledere i staten på 15 G, og lønnsfrys for nåværende ledere med lønninger over dette nivået.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en lederlønnskommisjon for statlige lederlønninger, lederlønninger i statseide selskaper og selskaper der staten er majoritetseier, samt lønnen til politikere på nasjonalt og lokalt nivå. Kommisjonen skal se de statlige lederlønnningene, bonusordningene og godtgjørelsene i sammenheng og analysere hvorfor lønnsutviklingen på toppnivå har fått fotfeste, på tross av blant annet tidligere vedtatte retningslinjer. Kommisjonen skal videre foreta en grundig vurdering av hva som er reelle samfunnshensyn i lønnsfastsettelsen, og hva som ikke kan begrunnes med dette. Kommisjonen skal ha sterk representasjon fra partene. Lønnen til politiske og administrative ledere i staten med en lønn på 9,8 G eller mer stilles nominelt i bero til lederlønnskommisjonen har lagt fram sine konklusjoner høsten 2020.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 77 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.09.06)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en lederlønnskommisjon for statlige lederlønninger, lederlønninger i statseide selskaper og selskaper der staten er majoritetseier, samt lønnen til politikere på nasjonalt og lokalt nivå. Kommisjonen skal se de statlige lederlønnningene, bonusordningene og godtgjørelsene i sammenheng og analysere hvorfor lønnsutviklingen på toppnivå har fått fortsette, på tross av blant annet tidligere vedtatte retningslinjer. Kommisjonen skal videre foreta en grundig vurdering av hva som er reelle samfunnshensyn i

lønnsfastsettelsen, og hva som ikke kan begrunnes med dette. Kommisjonen skal ha sterk representasjon fra partene. Lønnen til statsminister, statsråder og stortingsrepresentanter stilles nominelt i bero til lederlønnskommisjonen har lagt fram sine konklusjoner.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 55 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.09.31)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en praksis der ledere i staten og i heleide statlige selskaper som fratrer sine stillinger, uavhengig av om det er frivillig eller ufrivillig, som hovedregel ikke beholder sin lederlønn hvis de omplasseres til lavere stillinger.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 55 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.09.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ansvarlig statsråd rapporterer årlig til Stortinget om lederlønnutviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Statsråder med ansvar for statlig deleide selskaper skal avgi rapport til Stortinget om hvordan de har fremmet statens prinsipper for lederlønnmoderasjon. Det skal også rapporteres om hva som er gjort for å sikre en likestilt lederlønnprofil.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 55 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.10.12)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Stortingets presidentskap om å nedsette et utvalg som skal utrede felles prinsipper for godtgjørelse til politikere på alle forvaltningsnivåer. Utvalget skal også evaluere ordningen med Stortingets lønnskommisjon. Utvalget gis en bred sammensetning der også KS er representert. Inntil saken fremlegges for Stortinget, fryses godtgjørelsen for stortingsrepresentanter og medlemmer av regjeringen på dagens nivå.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Ola Elvestuen (V) (fra salen): Jeg vil foreslå at Venstres representanter stemmer for forslaget.

Presidenten: Da er det klargjort at også Venstre skal stemme for forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 52 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.10.54)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sikre at lederlønnutviklingen i offentlig sektor ikke overskrider det som er gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet.

II

Stortinget ber regjeringen sikre at bonusavtaler begrenses og benyttes kun i unntakstilfeller. Bonusavtaler skal begrunnes og må i statlig eide selskaper og i staten godkjennes av ansvarlig statsråd. Bonus er å betrakte som en del av en leders samlede lønnsavtale og skal underlegges de samme kriterier om moderasjon.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 45 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.11.51)

Videre var innstilt:

III

Dokument 8:31 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Pollestad om lønnsmoderasjon for høytlønte ledere i staten – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Karin Andersen (SV) (fra salen): Det skal SV også.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 70 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.12.31)

Votering i sak nr. 8, debattert 28. april 2020

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand om å omgjøre nasjonale prøver i grunnskolen til utvalgsprøver (Innst. 246 S (2019–2020), jf. Dokument 8:65 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Torstein Tvedt Solberg på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Presidenten gjør oppmerksom på at Arbeiderpartiet ikke er medforlagsstiller til forslag nr. 1, slik det står i innstillingen, og at dette ble korrigert av representanten Torstein Tvedt Solberg under debatten.

Det voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre nasjonale prøver som utvalgsprøver.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.23)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at presentasjonen av resultatene fra de nasjonale prøvene gir mer presis og riktig informasjon enn tilfellet er i dag.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:65 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand om å omgjøre nasjonale prøver i grunnskolen til utvalgsprøver – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at de samlede kravene til rapportering og dokumentasjon i skolen reduseres.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 45 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.14.28)

Votering i sak nr. 9, debattert 28. april 2020

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Sandra Borch og Geir Adelsten Iversen om å forberede offentlig drift av luftambulansesflytjenesten slik at den

blir en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjeneste og akuttmedisinske beredskap, Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Audun Lysbakken, Torleif Hamre og Mona Fagerås om rask etablering av statlig drift av luftambulansetjenesten og Redegjørelse fra helseministeren om situasjonen i luftambulansetjenesten (Innst. 242 S (2019–2020), jf. Dokument 8:28 S (2019–2020), Dokument 8:30 S (2019–2020) og Redegjørelse fra helseministeren om situasjonen i luftambulansetjenesten)

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt syv forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Ingvild Kjerkol fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Sosialistisk Venstreparti

I forslag nr. 6 er ordet «luftambulansetjenesten» erstattet med ordet «luftambulansflytjenesten».

Det votes over forslagene nr. 6 og 7, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart forberede og komme tilbake til Stortinget med et forslag som sikrer statlig drift av luftambulansetjenesten, og at staten kan erverve selskap med tilhørende og relevant godkjenning, rettigheter og kompetanse til drift av ambulansfly i Norge og starte innføring av tjenesten ved første anledning. Tjenestene i Nord-Norge prioriteres i innføringen.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest starte en styrt avvikling av kontrakten med Babcock og sikre en avtale der Babcock bidrar med nødvendig fly og personell fram til staten i sin helhet drifter luftambulansen, og der Babcock tar sin del av kostnaden som misligholdet av kontrakten har påført staten.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti – med den foretatte rettelse i forslag nr. 6 – ble med 81 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.15.10)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig forberede offentlig drift av luftambulansflytjenesten, slik at den blir en integrert del av helseforetakenes

øvrige ambulansetjenester og akuttmedisinske beredskap, og komme tilbake til Stortinget med dette som egen sak.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 45 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.15.32)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Dokument 8:28 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Sandra Borch og Geir Adelsten Iversen om å forberede offentlig overtakelse av luftambulansflytjenesten slik at den blir en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjeneste og akuttmedisinske beredskap – vedtas ikke.

II

Dokument 8:30 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Audun Lysbakken, Torleif Hamre og Mona Fagerås om rask etablering av statlig drift av luftambulansetjenesten – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 1–4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen inkludere utgiftene for helseforetakenes ekstratiltak i ambulansflysaken i forslag til revidert nasjonalbudsjett 2020.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ekspertgruppens mandat utvides til også å utrede hvordan en offentlig overtagelse av flyambulansetjenesten kan gjennomføres.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge frem en oversikt over de økonomiske, beredskapsmessige og helsemessige konsekvensene og avvikene som følge av anbudsprosessen i luftambulansflytjenesten og operatørbyttet i 2019.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det umiddelbart opprettes en bakvaktordning for piloter som kan hentes inn ved sykdom og fravær i luftambulanseflytjenesten.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 45 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.16.04)

Videre var innstilt:

III

Helse- og omsorgsministerens redegjørelse om situasjonen i luftambulansetjenesten holdt i Stortingets møte den 15. januar 2020 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.16.25)

Sak nr. 10 [17:16:29]

Referat

1. (272) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om tros- og livssynsammfunn (trossammfunnsloven) (Lovvedtak 78 (2019–2020))
  2. lov om endringer i verdipapirhandelloven (forskriftshjemmel om tilbudsprisen ved pliktig tilbud) og lov om endringer i pakkereiseloven (forskriftshjemmel om forlengelse av frist for tilbakebetaling) (Lovvedtak 67 (2019–2020))
  3. lov om endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven mv. (behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.) (Lovvedtak 64 (2019–2020))
  4. lov om endringer i midlertidig lov om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 mv. (koronaloven) (Lovvedtak 80 (2019–2020))
  5. lov om endringer i statsborgerloven og introduksjonsloven (personopplysninger og automatiserte avgjørelser) (Lovvedtak 77 (2019–2020))
    - er sanksjonert under 24. april 2020
2. (273) Meddelelse fra statsministerens kontor, datert 24. april 2020, om forskrifter fastsatt i medhold av koronaloven § 2

3. (274) Meddelelse fra statsministerens kontor, datert 24. april 2020, om forskrifter fastsatt i medhold av smittevernloven § 7-12, jf. beredskapsloven § 3
  - Enst.: Nr. 1–3 vedlegges protokollen.
4. (275) Årsmelding 2019 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Meld. St. 21 (2019–2020))
5. (276) Endringer i arbeidstvistloven (om mekling og Arbeidsretten) (Prop. 87 L (2019–2020))
  - Enst.: Nr. 4 og 5 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
6. (277) Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak (Meld. St. 20 (2019–2020))
  - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
7. (278) Endringer i lov 18. desember 1981 nr. 90 om merking av forbruksvarer mv. og samtykke til godkjenning av vedtak nr. 72/2019 i EØS-komiteen av 29. mars 2019 om innlemming i EØS-avtala av forordning (EU) 2017/1369 (energimerkeforordninga) (Prop. 85 LS (2019–2020))
  - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, unntatt B, som sendes energi- og miljøkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
8. (279) Endringer i naturmangfoldloven (nødverge til forsvar for bufe mv. og etablering av Rovviltklagenemnda) (Prop. 90 L (2019–2020))
  - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
9. (280) Endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.) (Prop. 84 L (2019–2020))
10. (281) Endringer i gravferdsloven mv. (urnevegg mv.) (Prop. 86 L (2019–2020))
  - Enst.: Nr. 9 og 10 sendes familie- og kulturkomiteen.
11. (282) Statsrekneskapen 2019 (Meld. St. 3 (2019–2020))
12. (283) Finansmarkedsmeldingen 2020 (Meld. St. 22 (2019–2020))
  - Enst.: Nr. 11 og 12 sendes finanskomiteen.
13. (284) Endringer i alkoholloven (justering av Vinmonopolets åpningstider mv.) (Prop. 88 L (2019–2020))
14. (285) Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven (utvidet rett til brukerstyrt personlig assistanse) (Prop. 93 L (2019–2020))
  - Enst.: Nr. 13 og 14 sendes helse- og omsorgskomiteen.
15. (286) Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven) (Prop. 89 L (2019–2020))
  - Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

16. (287) Riksrevisjonens undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket (Dokument 3:6 (2019–2020))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
17. (288) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Åsunn Lyngedal, Nils Kristen Sandtrøen og Cecilie Myrseth om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner (Dokument 8:89 S (2019–2020))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
18. (289) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski og Torgeir Knag Fylkesnes om transporttiltak i krisetid (Dokument 8:90 S (2019–2020))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
19. (290) Nordisk samarbeid (Meld. St. 23 (2019–2020))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?
– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.18.
